

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Nikola Martincová

Povinnosti advokáta se zaměřením na mlčenlivost

Diplomová práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Povinnosti advokáta se zaměřením na mlčenlivost, vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne

Nikola Martincová

Poděkování

Děkuji tímto vedoucímu své diplomové práce, panu JUDr. et Mgr. Zdeňku Kopečnému, za odborné vedení při zpracování této diplomové práce.

Obsah práce

Seznam zkratk	6
Úvod	7
1. Vzájemná práva a povinnosti mezi advokátem a klientem	8
1.1 Obsah vztahu mezi advokátem a klientem	8
1.2 Advokát	8
1.3 Klient	10
1.4 Povinnosti advokáta	11
1.4.1 Základní povinnosti	11
1.4.2 Povinnosti advokáta vůči klientovi	13
1.4.3 Povinnosti advokáta vůči České advokátní komoře a advokátnímu stavu	17
1.5 Práva advokáta	19
1.5.1 Práva vůči klientovi	19
1.5.2 Práva vůči jiným advokátům	23
1.5.3 Práva vůči České advokátní komoře	23
1.6 Povinnosti klienta a práva klienta	23
2. Právní úprava	26
2.1 Vnitrostátní právní úprava	26
2.1.1 Ústavní základy	26
2.1.2 Etický kodex	27
2.1.3 Zákon o advokacii	28
2.2 Mezinárodní a komunitární prameny práva	28
3. Povinnost mlčenlivosti	30
3.1 Charakteristika povinnosti	31
3.1.1 Právní úprava	32
3.1.2 Důležitost povinnosti pro obě strany	33
3.2 Obsah povinnosti mlčenlivosti	35
3.2.1 Věcný rozsah	36
3.2.2 Osobní rozsah	37
3.2.3 Časový rozsah	39
3.3 Možnosti omezení povinnosti mlčenlivosti	40
3.3.1 Omezení ex lege	41
3.3.2 Zproštění povinnosti mlčenlivosti	43
3.3.3 Spor advokáta s klientem	48
3.3.4 Správa daní a poplatků	49

3.3.5 Překážení a oznámení trestného činu	52
3.3.6 Praní špinavých peněz.....	53
3.4 Porovnání s jinými zeměmi	56
3.5 Sporné případy	58
3.5.1 Domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor, sloužících k výkonu advokacie.....	59
3.5.2 Vystupování v médiích, reklama.....	64
3.5.3 Odposlechy, komunikace s klientem.....	66
3.5.4 Advokát jako svědek	69
3.6 Vývoj povinnosti mlčenlivosti z historického hlediska	70
3.7 Odpovědnost advokáta – porušení povinnosti	72
3.7.1 Soukromoprávní odpovědnost.....	74
3.7.2 Kárná odpovědnost advokáta	76
Závěr	78
Zdroje	80
Abstrakt	88
Abstract.....	90
Klíčová slova	92
Key words.....	92

Seznam zkratek

ČAK

Česká advokátní komora

ESLP

Evropský soud pro lidská práva

LZPS

usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

ZoA

zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Etický kodex

usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, ve znění pozdějších předpisů

AML zákon

zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů

Advokátní tarif

vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů

Advokátní kárný řád

vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Téma povinnosti advokáta se zaměřením na povinnost mlčenlivosti jsem si zvolila, jelikož se jedná o téma, které je v dosavadní literatuře již široce pojímáno, ale přesto se stále objevují nové, kontroverzní případy, při kterých dochází k jeho znovuotevření. Základ mlčenlivosti, jako jedné z esenciálních povinností advokáta, zůstává stále stejný, avšak způsoby, kterými dochází k jejímu prolomení se neustále rozšiřují. Prakticky každý rok můžeme vidět snahy o její omezení ve veřejném zájmu, a to převážně ze strany státu, zákonodárce nebo dokonce Evropské unie. V průběhu let se proto povinnost mlčenlivosti po malých kousíčcích mění, a to nejen v České republice, ale i napříč jednotlivými evropskými státy, zejména v důsledku transpozice směrnic. Danou problematiku bych proto chtěla prozkoumat v širším měřítku, za pomoci judikatury, odborných článků a srovnání s právními řády jiných zemí. Mým cílem je analyzovat to, jaká práva, ale hlavně jaké povinnosti s sebou práce advokáta nese. Oblast, na kterou bych se chtěla především zaměřit je povinnost mlčenlivosti. Otázku, kterou proto bude nutné zodpovědět je její rozsah, a to ať už věcný, osobní či časový. Musíme totiž vymezit na jaké všechny informace se povinnost vztahuje, které osoby jí mají dodržovat a po jak dlouhou dobu. Pro lepší pochopení problematiky budu zkoumat také to, jak se povinnost transformovala do své současné podoby, tedy jaký byl její historický vývoj. Pokud dojde ke střetu s jinými právy či povinnostmi, jak je potřeba postupovat? S tím souvisí otázka, zda se jedná o povinnost absolutní, nebo jsou zde možnosti, za kterých jí může někdo nebo něco omezit? A kdo všechno je nositelem tohoto oprávnění? Existují situace, kdy je potřeba mlčenlivost prolomit na úkor klienta? A lze nějak za prolomení postihnout? Jak budeme postupovat v kontroverzních případech jako je reklama, vystupování advokáta v médiích, odposlouchávání komunikace mezi advokátem a klientem nebo prohlídka advokátních prostor? Problém může také nastat, pokud se soudce či advokát stýká s jinými advokáty nebo soudci mimo práci. Řešení budeme hledat zejména v tom, jak se k takovým a dalším situacím staví Česká advokátní komora, odborníci z řad advokátů, zákon nebo soudy ve svých rozhodnutích. Často se jedná o etické otázky, na které nemusí existovat jednotný názor a které mohou být v rámci stran případu pojímány odlišně. Stejně totiž jako se vyvíjí sama společnost, tak se vyvíjí i dané povinnosti, a je proto nutné přihlížet k celospolečenskému pokroku při jejich dodatečném formulování. Má práce si proto klade za cíl zhodnotit a zodpovědět alespoň část těchto otázek a zároveň také nastínit možné přístupy k nim. Pro lepší uchopení dané problematiky je doplněna o porovnání s přístupy a právními řády států, ve kterých můžeme nalézt zajímavosti či důležité odchylky od české právní úpravy.

1. Vzájemná práva a povinnosti mezi advokátem a klientem

1.1 Obsah vztahu mezi advokátem a klientem

Vztah advokáta a klienta je obecně vztahem závazkovým, upraveným na základě smlouvy, jejímž obsahem jsou práva stran a tomu odpovídající povinnosti. V tomto případě se na jedné straně nachází poskytování právních služeb klientovi a na straně druhé náleží advokátovi právo požadovat přiměřené protiplnění, v podobě odměny. Existují ale i případy, kdy se můžeme setkat s tzv. bezplatnou právní pomocí, jejíž náklady hradí advokátovi namísto klienta sám stát. Ukotvení tohoto vztahu je realizováno na základě smlouvy o poskytování právních služeb, která je uzavřena souhlasným projevem vůle na obou stranách. Z tohoto zastoupení vyplývají oběma stranám jak práva, tak i odpovídající povinnosti, a to především pro samotného advokáta. Jejich zakotvení není taxativní a díky tomu je najdeme napříč různými právními předpisy, ale i v rámci některých obecných zásad právních. Setkáváme se dokonce i s oprávněními nebo povinnostmi, které se vyskytují ještě před uzavřením smlouvy, jako je povinnost mlčenlivosti. Tou je advokát vázán již od prvního sezení s potenciálním klientem, a to ať už smlouvu uzavřou, či ne. V některých situacích je advokát ve své volbě klienta ovšem omezen, jelikož „v menšině případů jde o právní vztah založený jednostranným právním úkonem či rozhodnutím.“¹ Pokud totiž máme například klienta, který nemá dostatek finančních prostředků aby mohl náležitě hájit svá práva v řízení, kde je zastoupení zákonem vyžadováno a splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, ustanoví advokáta rozhodnutím sám soud. Každý vztah advokáta s klientem bude v praxi odlišný, vždy je ale nutné zachovat základní princip, na kterém je tento vztah vybudován, a to zájem klienta.²

1.2 Advokát

Advokát je osobou, jejímž úkolem je soustavné poskytování právních služeb jiným osobám, ve většině případů za odměnu. Činnost advokáta je tak „přes veškeré vyšší poslání, které je s ní spojené, činností podnikatelskou.“³ Zároveň se jedná o svobodné povolání, které vykonává advokát samostatně, jako podnikatel, také společně s jinými, jako jejich společník nebo v rámci pracovního poměru,⁴ a to na území České republiky. Mimo podmínky poskytování služeb na území České republiky, zde musí mít advokát i své sídlo. Advokacii společně s dalšími advokáty může vykonávat nejen v rámci společnosti (sdružení advokátů) dle

¹ TICHÝ, Luboš a kol. Odpovědnost advokáta za škodu. Praha: C.H. Beck, 2012. 97 s.

² JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 60.

³ PATĚK, Daniel. Advokát, klient a peníze. Právní rádce, 2005, č. 9, s. 12

⁴ § 11 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

občanského zákoníku, ale také jako společník ve společnosti s ručením omezením, zahraniční společnosti či osobní společnosti (komanditní společnost, veřejná obchodní společnost).

Náplň advokátových povinností, a tedy předmět jeho činnosti, se odvíjí především od vztahu s klientem. Klient, jakožto osoba, která vstupuje s advokátem dle svého výběru do smluvního vztahu, prostřednictvím smlouvy o poskytování právních služeb, má možnost po něm požadovat nejrůznější výpomoc. Může se jednat o klasické zastoupení klienta před soudy či jinými orgány. Může rovněž jako věřitel požadovat službu v podobě vymáhání pohledávek nebo pouze sjednání smlouvy mezi klientem a druhou stranou. Klient jako laik ovšem značné části složitějších právních věcí neporozumí, proto se může na advokáta obrátit i s prosbou o vypracování právního rozboru nebo právního auditu pro prověření určitých skutečností, například rizik. „Protože zákon nijak neomezuje počet advokátů, kteří mohou poskytovat právní služby, tedy není stanoven tzv. *numerus clausus*, jak je to například u notářů, je možnost výběru advokáta velmi široká a každý si může svobodně zvolit takového advokáta, o kterém je přesvědčen, že bude nejlépe hájit jeho zájmy.“⁵

Konkrétně můžeme úpravu týkající se advokátů, tedy podmínky jejich výkonu a formy hledat v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. Advokátovou náplní práce je poskytování právních služeb. Dle ZoA se za tyto služby považuje „*zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu. Poskytováním právních služeb se rozumí rovněž činnost opatrovníka pro řízení ustanoveného podle zvláštního právního předpisu, je-li vykonávána advokátem.*“⁶ Obecně tak lze říci, že „*advokáti poskytují právní služby ve všech věcech*“⁷, ve všech oblastech práva, ale mnohdy je vhodnější, když se věnují pouze své dané oblasti, kde k tomu mají potřebné schopnosti a znalosti. Jen málokterý právník by totiž dokázal být odborníkem ve všech právních oblastech a znát perfektně všechny právní předpisy. I když bude každý vztah s klientem odlišný a advokát bude poskytovat různé služby, lze vysledovat určité kumulativní znaky. Poskytováním právních služeb neboli advokací je tedy „*výkon podnikatelské činnosti spočívající v poskytování právní pomoci advokátem, a to soustavně a za úplatu.*“⁸ Činnost advokátů může být ovšem dále omezená v rámci dohody s konkrétním

⁵ MOLNÁROVÁ, Gabriela. Co by měl klient vědět o základních povinnostech advokáta [online]. epravo.cz, 10. srpna 2001 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/co-by-mel-klient-vedet-o-zakladnich-povinnostech-advokata-11805.html>>.

⁶ § 1 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

⁷ § 3 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

⁸ HENDRYCH, Dušan a kol. Právní slovník. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 130.

klientem, který advokáta pověří zastoupením pouze pro určité, přesně stanovené úkony, řízení nebo vymezený čas.

Kromě advokáta může v České republice v určitých případech poskytovat právní služby také řada dalších osob, jako je například tzv. evropský advokát nebo soudní exekutor, notář, daňový poradce nebo patentový zástupce, a to za zákonem stanovených podmínek. Advokátovi jako jedinému ovšem náleží poskytování právních služeb neomezeně, což se projevuje např. obhajováním klientů v trestním řízení, podáním ústavní stížnosti nebo dovolání v trestních a civilních věcech. Kdo se nechce nechat zastupovat advokátem, může v určitých případech využít i tzv. obecného zmocněnce, kterým může být i naprostý laik. Ten ale nesmí poskytovat své služby opakovaně.

Advokátem na území České republiky může být ovšem jen osoba, která naplní podmínky pro výkon advokacie stanovené zákonem o advokacii v §5-§7. Na podkladě jejich splnění a písemné žádosti je poté „zapsán v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou“.⁹ Zákon o advokacii tak obsahuje definici advokáta, která je založena čistě na formálním předpokladu, a to zápisu do seznamu advokátů, jako jediném definičním znaku advokáta.¹⁰

Mimo výše uvedených podmínek patří mezi předpoklady, které musí advokát pro poskytování právních služeb kumulativně naplnit jednak svéprávnost a vysokoškolské vzdělání – obor právo. Zároveň jde o výkon právní praxe jako advokátní koncipient (minimálně 3 roky), bezúhonnost a další podmínky stanovené zákonem. Mezi ty můžeme dále jmenovat povinnost složit advokátní zkoušku před zkušební komisí advokátní komory a zároveň uhradit Komoře poplatky nejvýše v částce 10 000 Kč. Na závěr, po splnění veškerých předchozích podmínek, skládá advokát do rukou Komory slib. Nárok na zápis ovšem nemá ten, komu bylo uloženo například kárné opatření, kterým byl vyškrtnut ze seznamu advokátů, kdo byl vyškrtnut v posledních pěti letech dle § 7b odst. 1 písm. e), tedy z důvodu vyhlášení konkursu nebo ten, kdo až na zákonem stanovené výjimky je pracovním nebo služebním poměru.¹¹

1.3 Klient

Klient je pojem, jehož definici v rámci českého právního řádu nenalezneme. Obecně lze ale říct, že se jedná o osobu ať již právnickou, fyzickou nebo stát, která si od volně zvoleného advokáta vyžádá poskytování právních služeb. „*Souhlasí-li takto vybraný advokát, uzavře*

⁹ § 4 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. VYCHOPEN, Martin (ed). Zákon o advokacii: Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 34.

¹¹ § 5 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

s klientem smlouvu o právní službě¹², kterou se zakládá vztah mezi advokátem a klientem. Za její poskytnutí se na oplátku zaváže (ve většině případů) poskytnout odpovídající odměnu. Je zároveň osobou, jejímiž příkazy je advokát až na výjimky zcela vázán a která v případě újmy způsobené advokátem, může požadovat odpovídající náhradu majetkové i nemajetkové újmy.¹³ Nemusí jít ale jen o osobu, která si advokáta zvolila, nýbrž i tu, které byl advokát ustanoven, určen nebo zvolen například osobou blízkou.

1.4 Povinnosti advokáta

V rámci poskytování právních služeb klientům jsou advokáti „vázáni četnými povinnostmi, a to nejen vůči svým klientům, ale i vůči České advokátní komoře a advokátnímu stavu jako takovému. Kromě povinností mají advokáti vůči svým klientům i určitá oprávnění, která společně tvoří pravidla vzájemného vztahu mezi advokátem a klientem.“¹⁴ Nejvíce povinností má advokát vůči svému klientu, laikovi, jelikož on sám představuje osobu odborníka, která je silnější a která musí splňovat určité vyšší standardy. Důvodem je vyrovnání postavení klienta jako slabší strany a důsledná ochrana jeho zájmů.

1.4.1 Základní povinnosti

První skupinou povinností jsou povinnosti základní. „Základní povinnosti advokáta směřují k výkonu profese jako takové, přičemž zakotvují základní pravidla chování advokáta při poskytování právních služeb.“¹⁵ Mezi tyto obecné povinnosti, které advokátovi v rámci poskytování právních služeb náleží, řadíme dle § 24 zákona o advokacii povinné pojištění pro případ, kdy bude klientu odpovídat za škodu, kterou mu během zastupování způsobil. Újma ovšem musela klientu vzniknout v souvislosti s poskytováním právních služeb. Pro tyto případy musí být advokát náležitě připraven a pojištěn, jelikož odpovědnosti za škodu je sice možné se zprostit, ale vzhledem k tomu, že jde o odpovědnost objektivní¹⁶, tak jen v případě, kdy prokáže, že způsobené „škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na nich požadovat.“¹⁷ Navíc je třeba brát v potaz, že advokát neodpovídá pouze za své chyby, ale také za činy svých zástupců nebo jiných zaměstnanců.

¹² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. VYCHOPEŇ, Martin (ed). Zákon o advokacii: Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 29.

¹³ TICHÝ, Luboš a kol. Odpovědnost advokáta za škodu. Praha: C.H. Beck, 2012. 101 s.

¹⁴ MATZNER, Jiří. Vztah mezi advokátem a klientem: z čeho vyplývá a co si pod ním představit? [online]. pravni prostor.cz, 01. června 2017 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/vztah-mezí-advokátem-a-klientem-z-čeho-vyplývá-a-co-si-pod-ním-představit>>.

¹⁵ Česká advokátní komora. Povinnosti advokáta [online]. cak.cz, [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=40>>.

¹⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2009, sp. zn. 25 Cdo 2992/2007

¹⁷ § 24 odst. 4 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Stejně tak existuje obecná povinnost, kterou má advokát v rámci § 25 odst. 1 zákona o advokacii a tou je povinnost vedení přiměřené dokumentace o svých jednotlivých službách, které klientům poskytl.¹⁸ Advokát by si měl hlavně zdokumentovat komu, kdy a jaké služby poskytl a tyto spisy následně uschovat po dobu minimálně pěti let. Dokumentace musí být přímo úměrná konkrétním poskytovaným službám a v případě požádání i odevzdána klientu k nahlédnutí s potřebnými vysvětleními. Kromě klienta může dokumentaci vyžadovat i kontrolní rada České advokátní komory, aby mohla provést kontrolu nad správností advokátových postupů. Tato povinnost není důležitá jen pro ochranu klienta, ale hlavně pro advokáta, jelikož „*od obsahu dokumentace se odvíjí jeho důkazní pozice při prokazování, že právní službu poskytl řádně a včas a že ji rovněž řádně vyúčtoval, jakož i to, že postupoval v souladu se zákonnými stavovskými povinnostmi.*“¹⁹ Spolu s modernizací společnosti nabývá nově na významu také ukládání dokumentace dálkově, pomocí elektronických uložišť (např. cloudů).

V rámci výkonu povolání musí mít advokát sídlo na území České republiky a nést označení „advokát“. Nemůže se ovšem jednat o jakékoliv sídlo, nýbrž jen to, ve kterém lze advokáta skutečně zastihnout, a to musí být zapsáno do seznamu advokátů.

V situacích daných zákonem o advokacii dle § 19 odst. 1 a § 20 odst. 1 je advokát povinen hned na počátku odmítnout poskytnutí svých služeb nebo pokud již vztah vznikl, smlouvu rovnou vypovědět. Nejde tedy o úkon, který by byl závislý na jeho vůli. O odmítnutí půjde například v situaci, kdy advokát „*v téže věci nebo ve věci související již poskytl právní služby jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá.*“²⁰ Etický kodex stanoví v čl. 8 v takovém případě advokátovi povinnost učinit nezbytná a v rámci situace i přiměřená opatření k tomu, aby klientu nevznikla újma, která mu bezprostředně hrozí.²¹ Tím může být například rada, jak dále postupovat nebo pomoc při nalezení jiného advokáta. O vypovězení smlouvy půjde v případě, kdy již vztah, smlouva mezi subjekty existuje a advokát zjistí okolnosti z §19. „*Pokud advokát zjistí, že měl povinnost odmítnout klienta, až dodatečně, musí s ním vypovědět smlouvu, popř. požádat o zrušení svého ustanovení či o určení jiného advokáta.*“²² Může jít také o situaci, kdy se změni okolnosti v podobě ztráty

¹⁸ § 25 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Advokátní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 199.

²⁰ § 19 odst.1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

²¹ čl. 8 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

²² Povinnosti advokáta [online]. muj-pravnik.cz, [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://muj-pravnik.cz/povinnosti-advokata/>>.

důvěry mezi advokátem a klientem. Ta může být zapříčiněná tím, že „*klient přestane s advokátem komunikovat, nezúčastňuje se jednání a nereaguje na korespondenci.*“²³ Lze se ovšem setkat i s případy, kdy je advokát nejen povinen odmítnout klienta, ale dokonce i oprávněn, například pokud nemá dostatečné znalosti, zkušenosti pro zastupování klienta v konkrétní kauze nebo se jedná o případ, který se pře s jeho etickým přesvědčením.

Pokud byl advokát Českou advokátní komorou vyzván, je povinen rovněž vykonávat tzv. veřejně prospěšnou činnost dle čl. 18 Etického kodexu, kterou činí zpravidla bezplatně, bez jakékoliv odměny.

1.4.2 Povinnosti advokáta vůči klientovi

Další skupinou povinností a zároveň tou nejširší je ta, která platí v rámci smluvního vztahu advokát – klient. Advokát má na základě tohoto vztahu největší škálu povinností právě vůči svému klientu, kterému právní služby poskytuje a tím mu zajišťuje zvýšenou ochranu a jistotu. Jedná se zejména o povinnosti upravené zákonem o advokacii. Tento zákon vymezuje jednotlivé povinnosti a oprávnění napříč ustanoveními §16-§31 a poskytuje tak nejširší vymezení předmětné problematiky. Prvotní zmínku o povinnosti ovšem najdeme již § 3 odst. 1, který stanoví povinnost nezávislosti při poskytování právních služeb. Nezávislost spočívá v tom, že se advokát během poskytování právních služeb řídí a zároveň je vázán pouze právními předpisy, ať již vnitrostátními, komunitárními nebo mezinárodními, které stanovují jeho práva a povinnosti při poskytování služeb. Kromě těchto právních předpisů je vázán především příkazy klienta. Ty je povinen dodržovat ovšem jen do té míry, dokud se shodují s tím, co je stanoveno v předpisech, tedy pokud je to stále v jejich mezích. „*Při výkonu své funkce advokát tedy zůstává, s výjimkou svého klienta, respektive jeho pokynů, nezávislým na všech jiných osobách, a to včetně státních orgánů*“²⁴ tedy i na státu samotném. Tyto orgány jsou tak vázány rozsahem advokátovy nezávislosti při poskytování právních služeb²⁵ a nemohou do ní libovolně zasahovat.

Další esenciální povinnost, kterou advokát vůči svému klientu nese, je zakotvena hned jako první v § 16, v rámci hlavy třetí ZoA. Tou je ochrana a prosazování práv a oprávněných zájmů klienta a řízení se jeho pokyny.²⁶ Tedy činnost jak pasivní, tak i aktivní. Nejprve je nutné

²³ ŘEHULOVÁ, Lenka. Profesionální etika advokáta – práva a povinnosti advokáta. Časopis pro právní vědu a praxi, 2007, roč. 15, č. 2, s. 125.

²⁴ MOLNÁROVÁ, Gabriela. Co by měl klient vědět o základních povinnostech advokáta [online]. epravo.cz, 10. srpna 2001 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/co-by-mel-klient-vedet-o-zakladnich-povinnostech-advokata-11805.html>>.

²⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii: Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 30.

²⁶ § 16 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

položit si otázku, co se vlastně těmito právy a oprávněnými zájmy myslí? Markéta Jančarová ve svém článku uvádí, že tím „*lze rozumět vše týkající se právní služby advokáta. Mezi práva a oprávněné zájmy klienta tak náleží nejen právo na poskytování právních porad a na zastupování před soudy a jinými orgány, ale také právo na to, aby advokát komunikoval s osobami, jejichž zájmy jsou v rozporu se zájmy klienta (resp. s jejich právními zástupci), napomáhal smírnému řešení problémů klienta a poskytoval klientovi i další potřebné služby.*“²⁷ Jak již ale bylo řečeno výše, advokát vždy chrání a prosazuje zájmy podle toho, jaké pokyny mu byly uděleny a musí se jimi řídit. Otázkou ovšem zůstává, do jaké míry tak činit? Do jaké míry zcela uposlechnout klientovy rozkazy i když by mu byly k újmě? Je třeba hledat určitou hranici, korektiv, jelikož jak sama povinnost naznačuje, advokát musí činit vše v co největším a nejlepším zájmu klienta. Zcela jistě nejde o vázanost absolutní a advokát nemůže uposlechnout příkazy bezvýjimečně. Práva, zájmy a zároveň pokyny klienta totiž musí být oprávněné neboli v souladu s právem. Jak říká samotný Etický kodex advokátů v Evropské unii „*advokát musí sloužit zájmům spravedlnosti stejně jako zájmům těch, jejichž práva a svobody je pověřen prosazovat a hájit*“.²⁸ Pomyslnou hranicí jsou tedy právní a jiné stavovské předpisy, v jejichž mezích advokát klienta chrání a v jejichž mezích se řídí i jeho příkazy. To zaručuje spravedlnost i jeho nezávislost. V případě, kdy by klient požadoval, aby advokát jednal v jejich rozporu, tedy nezákonně, nejde o oprávněný zájem a advokát těmito pokyny není vázán. O existenci tohoto rozporu musí advokát klienta nejdříve přiměřeným způsobem poučit a podle toho dále postupovat. Pokud klient i nadále trvá na svých požadavcích, které se neshodují s právními předpisy, advokát takto udělený příkaz neprovede. Zároveň je „*advokát oprávněn vypovědět smlouvu o poskytování právních služeb, případně požádat o zrušení svého ustanovení soudem či určení Komorou.*“²⁹ Druhou hranicí je případ, kdy „*pokyn klienta k uplatnění určitého procesního kroku sice není v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, avšak advokát má za to, že z taktických či jiných důvodů není momentálně takový krok pro klienta prospěšný*“³⁰ Pokud však klient na svém pokynu i přes poučení a vysvětlení trvá, musí advokát učinit i takový krok, který je dle jeho přesvědčení nevýhodný či zbytečný. „*Advokát je tak například povinen podat jménem klienta odvolání v soudním sporu i v případě, že je přesvědčen,*

²⁷ JANČAROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 45.

²⁸ Bod 1.1 etický kodex advokátů v Evropské unii, přijatý dne 28. října 1988 na plenárním jednání Rady evropských advokátních komor (Code of conduct for European Lawyer)

²⁹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 106.

³⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 107.

že takové odvolání nemá naději na úspěch, jestliže si to klient přeje.³¹ V některých případech může takovýto postup vést dokonce k vypovězení smlouvy ze strany advokáta, a to z důvodu narušení důvěry mezi ním a jeho klientem. Pokud by ovšem advokát neuposlechl a pokyny klienta se neřídil, mohl by čelit i řízení před kárnou komisí České advokátní komory. V praxi se můžeme setkat rovněž se situací, kdy by klientovy pokyny byly v souladu s právem, tak s dobrými mravy, ale nikoli oprávněné vůči advokátovi. Půjde například o poskytování služeb doma u advokáta nebo v noční hodinu. Po advokátovi tak nemůžeme spravedlivě požadovat, aby své služby poskytoval vždy a všude.³² Zároveň by měl mít advokát stále na paměti, že musí dle § 16 odst. 2 ZoA jednat čestně a svědomitě, tedy nemůže dát dle čl. 6 Etického kodexu nikdy přednost svým nebo cizím zájmům (například jiným advokátům, klientům nebo známým), na úkor zájmů svého klienta, či jednat v rozporu s dobrými mravy. Naopak je oprávněn v jeho prospěch využívat všech zákonných prostředků, které na danou situaci dopadají a v jejích mezích činit to, co je dle jeho názoru pro klienta nejvíce prospěšné. To předpokládá zejména kvalitní znalost právních předpisů, respektive práva obecně. Zájem advokáta může být jak ekonomický, podnikatelský, rodinný, tak i osobní.³³

S jednáním pouze v zájmu klienta souvisí rovněž skutečnost, že advokát má i po vypovězení smlouvy činit nezbytné a neodkladné úkony po dobu 15 dnů od zániku smlouvy o poskytování právních služeb. „*To neplatí, pokud klient advokátovi sdělí, že na splnění této povinnosti netrvá.*“³⁴ Důvodem je samozřejmě ochrana zájmů klienta, na které je jejich vztah postaven. Stejně jako v rámci celého jejich smluvního vztahu je i po jeho zániku nutné dbát, aby nedošlo k případné újmě na klientových právech do doby, než bude mít možnost najít jiného advokáta nebo učinit potřebné úkony. S tím souvisí i další povinnost, povinnost odevzdat klientu veškeré podklady, písemnosti, které v průběhu vznikly nebo které od něj obdržel, a to po zániku jejich vztahu, ať již vypovězením smlouvy či prostým ukončením poskytování právních služeb.

Stěžejní povinností advokáta, která patří mezi základní zásady, na kterých vůbec celá advokacie staví a která je zároveň předmětem této diplomové práce, je povinnost mlčenlivosti

³¹ DOLEČEK, Marek. Poskytování právních služeb – smlouvy s advokáty [online]. businessinfo.cz, 1. června 2015 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.businessinfo.cz/navody/poskytovani-pravnich-sluzeb-smlouvy-s-advokaty-ppbi?fbclid=IwAR2BoDnguQT-5sQfK9gSq-w84etVlds6zNPExA1vIK-Od3UGXvJgxKRhT8#!&chapter=1>>.
rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 25. května 2005, sp. zn. K 138/2004

³² JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 45.

³³ MAUER, Jakub. Výkon advokátní praxe. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 98.

³⁴ § 18c odst. 7 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

stanovená v § 21 ZoA. Ta patří mezi nejstarší povinnosti vůbec, což ale nezabránilo tomu, aby v průběhu let čelila (a i stále čelí) snahám na její úpravu a omezení. Její specifika budou rozebrána v rámci následujících kapitol.

Mezi další, zákonem nebo jinými právními předpisy stanovené povinnosti, které má advokát vůči svému klientu v průběhu poskytování právních služeb, řadíme povinnosti „*řádně informovat klienta, jak postupuje vyřizování jeho věci, poskytnout mu včas vysvětlení, informovat klienta o jeho případném nároku na bezplatnou právní pomoc*“.³⁵ Tyto informace, upravené v rámci Etického kodexu, musí být klientu poskytnuty zásadně o podstatných skutečnostech, včas, pravdivě a úplně, tak aby se i klient mohl s dostatečným předstihem připravit, zvážit možnosti a udělit potřebné pokyny, kterými se pak bude advokát řídit. V případě potřeby má klient rovněž právo požadovat nahlédnutí do jednotlivých dokumentů spravovaných advokátem. „*Po skončení poskytování právních služeb má advokát též povinnost bez zbytečného odkladu klientovi odevzdat veškeré dokumenty související s poskytnutými právními službami.*“³⁶

Poslední a velice zásadní povinností je dokonce zákaz. Ten advokátovi ukládá, že nesmí narušovat důvěru klienta a musí vycházet pouze z těch informací a podkladů, které mu sám ze své vůle poskytne. Je tedy vyloučeno, aby dále ověřoval, zda jsou skutkové informace poskytnuté klientem pravdivé nebo úplné³⁷, jelikož by to mohlo podstatně ovlivnit fungování jejich vzájemného vztahu a tím i úspěch ve věci. To sebou samozřejmě přináší i nebezpečí, kdy advokát dále nakládá s informacemi, které jsou lživé nebo neúplné. Je poté na advokátovi, jak se v této situaci zachová, zda se „*rozhodne pro výpověď smlouvy z důvodu nedostatku důvěry, anebo zda klientovi vyloží změnu důkazní situace, jež může mít leckdy dopad i na právní hodnocení a výsledek celé věci,*“³⁸ Na druhou stranu se ale zákaz nevztahuje na informace právní, proto advokát není vázán ani právním posouzením ze strany klienta jako laika.³⁹

³⁵ Česká advokátní komora. Povinnosti advokáta [online]. cak.cz, [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=40>>.

³⁶ MATZNER, Jiří. Vztah mezi advokátem a klientem: z čeho vyplývá a co si pod ním představit? [online]. pravni prostor.cz, 01. června 2017 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/vztah-mezi-advokatem-a-klientem-z-ceho-vyplyva-a-co-si-pod-nim-predstavit>>.

³⁷ čl. 6 odst. 3 Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

³⁸ KOVÁŘOVÁ Daniela, SOKOL Tomáš. Etický kodex advokáta: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 43.

³⁹ MAUER, Jakub. Výkon advokátní praxe. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 99.

1.4.3 Povinnosti advokáta vůči České advokátní komoře a advokátnímu stavu

Kromě povinností směřujících vůči klientovi má advokát několik i vůči České advokátní komoře či advokátnímu stavu jako takovému. Ty můžeme označit za tzv. základní principy advokacie. Radíme mezi ně například povinnost jednat čestně a svědomitě, stanovenou v § 16 zákona o advokacii a navazující na povinnost nezávislosti. Opět stanovuje, že advokát musí jednat důsledně, na základě zákona a použít všechny zákonné prostředky, které má v dané věci k dispozici, tak aby případ vyřešil s co největším úspěchem. V rámci těchto zákonných prostředků má povinnost využít vše, co pokládá v zájmu klienta za prospěšné a potřebné.⁴⁰

Na čestnost a svědomitost navazuje dále povinnost, kterou má advokát vůči dalším advokátům a vlastně i celé advokátní komoře. Dle § 17 ZoA musí totiž při výkonu advokacie, ale i mimo ni, jednat tak, aby nesnížil důstojnost advokátního stavu a zachoval jeho vážnost a dobré jméno. To znamená, že se musí řídit nejenom zákonem, ale i pravidly etickými v rámci stavovských předpisů, které s jeho profesí souvisí. „*Ačkoli dikce zákona hovoří o postupu advokáta při výkonu advokacie, etická pravidla, kárná i soudní praxe rozšiřují tuto povinnost i na chování advokátů v běžném občanském životě. Na advokáty jsou tak kladeny přísnější požadavky a stanovena přísnější měřítka než na většinu populace.*“⁴¹ Zároveň to znamená, že by měl být jak v soukromí, tak i na veřejnosti osobou slušnou, poctivou a čestnou, jejíž projevy jsou věcné, střizlivé, a naopak nejsou vědomě nepravdivé.⁴² Osobou, která si plní své převzaté závazky. Sám zákon tak odkazuje na důležitost, kterou má plnění pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže advokátů České republiky, když stanoví, že „*advokát postupuje zejména při výkonu advokacie tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu; za tím účelem je zejména povinen dodržovat pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže. Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže stanoví stavovský předpis.*“⁴³ Tato povinnost je natolik zásadní, že ji advokát musí slíbit vedle zachování mlčenlivosti v rámci svého slibu, který skládá do rukou předsedy České advokátní Komory, proto aby mohl být zapsán do seznamu advokátů. Na druhou stranu to, ale znamená, že se s ní můžeme často setkat v rámci rozhodování kárné komise České advokátní komory. Zahrnuje pod sebe opravdu velkou řádku chování, kdy jako příklad můžeme uvést „*pokud advokát zastupuje některou ze stran ve sporu, který souvisí s věcí, kterou dříve rozhodoval jako soudce, dopouští se jednání narušujícího důstojnost a vážnost advokátního*

⁴⁰ § 16 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

⁴¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPEŇ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 109.

⁴² Čl. 4 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

⁴³ § 17 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

stavu, jakož i důvěru v celý justiční systém“⁴⁴ nebo situace, kdy účtuje klientu úkony, které neodpovídají danému případu a jeho složitosti, či které advokátní tarif dokonce ani nezná. Vzhledem k tomu, že ale důstojnost a vážnost je potřeba dodržovat i v soukromém životě, tak i „advokát, který nezaplatí svůj soukromý dluh, navíc přisouzený věřiteli pravomocným rozhodnutím soudu, závažným způsobem porušuje povinnosti advokáta a dopouští se kárného provinění.“⁴⁵

Z dalších povinností stanovených advokátovi etickým kodexem lze zmínit princip „zachovávat náležitou úctu a zdvořilost vůči soudům a jiným orgánům, provádět veřejně prospěšnou činnost, dodržovat stanovená nebo obvyklá zvláštní pravidla pro jednání před soudy nebo jinými orgány.“⁴⁶

Vůči České advokátní komoře má advokát povinnosti spíše povahy administrativní, organizační. Advokát totiž musí České advokátní komoře pravidelně „platit příspěvky na činnost Komory a odvody do sociálního fondu Komory, popřípadě provádět další platby předvídané tímto zákonem“⁴⁷. Kromě toho musí oznamovat nezbytné skutečnosti důležité pro vedení seznamu advokátů, ale také do jednoho týdne jejich změny, které v průběhu poskytování služeb nastanou. Ve většině případů vzniká vztah advokát – klient, tak, že si klient sám vybírá svého advokáta, ale zároveň i advokát svobodně volí, že bude tohoto klienta zastupovat. Existují však i situace, kdy má advokát povinnost poskytnout služby tomu, koho Komora určí na základě § 18 odst. 2 nebo koho určí zástupcem dle § 27 odst. 4, 5 zákona o advokacii.

S důstojností a vážností advokátního stavu souvisí také jedna z dalších povinností, kterou je advokátovi dle § 28 ZoA stanoveno vyřizování sporů primárně v rámci smírčího řízení. To za předpokladu, že jde o spor mezi ním a jeho advokátním koncipientem nebo dalším advokátem.

Aby byly výše uvedené povinnosti skutečně dodržovány, musí existovat subjekt, který bude vykonávat náležitou kontrolu. „Dohled nad tím, zda jsou plněny zvláštní povinnosti a omezení, které pro advokáty z uvedených předpisů vyplývají, vykonává stavovská organizace, kterou je Česká advokátní komora. Česká advokátní komora tak zajišťuje jednotný režim

⁴⁴ DOBROVOLNÁ, Eva. Nejvyšší správní soud: Jednání advokáta snižující důstojnost advokátního stavu [online]. advokatnidenik.cz, 4. července 2019 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://advokatnidenik.cz/2019/07/04/nejvyssi-spravni-soud-jednani-advokata-snizujici-dustojnost-advokatniho-stavu/>>.

⁴⁵ VÁLOVÁ, Irena. Kárné žaloby na advokáty: nečinnost, kolize, porušení mlčenlivosti i nekolegiální vztahy [online]. ceska-justice.cz, [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2014/09/karne-zaloby-na-advokaty-necinnost-kolize-poruseni-mlcenlivosti-i-nekolegialni-vztahy/>>

⁴⁶ Česká advokátní komora. Povinnosti advokáta [online]. cak.cz, [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=40>>.

⁴⁷ § 30 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

*poskytování právních služeb, dohlíží na kvalitu poskytovaných služeb a zabezpečuje stavovskou kázeň.*⁴⁸

Mezi dalšími můžeme opět jmenovat povinnost mlčenlivosti, pojištění, vedení potřebné dokumentace nebo odmítnutí právních služeb. Povinnosti advokáta jsou však upraveny či pojmenovány odlišně v rámci jednotlivých právních předpisů, ale i v rámci rozhodovací praxe. V Etickém kodexu advokátů Evropské Unie se můžeme setkat například s nezávislostí, loajalitou, spravedlivým zacházením s klienty či s důvěrou a osobní bezúhonností. V českém Etickém kodexu zase s rozdělením povinností do speciálních kategorií, tedy povinnosti kolegiální, k advokátním koncipientům, při vedení kanceláře nebo např. obecné k advokátnímu stavu. Základní povinností všech advokátů ovšem zůstává dodržování právních a jiných předpisů, i když praxe je situace mnohdy odlišná. Každý advokát má jinou hranici, kam až je ochoten zajít, své služby poskytuje různým způsobem a i povinnosti, které mu tyto předpisy stanoví dodržuje odlišnou měrou. V tom se odráží nejen etické smýšlení daného advokáta, ale i kvalita jeho služeb. Ovlivňuje to také působení, které má advokát na celou společnost. Dozajista bude společností jinak vnímán ten, který jedná po právu a má kvalitní zpětnou vazbu, než ten, kolem kterého krouží nejrůznější špinavé kauzy a povědomí o jeho jednání na hraně. Takováto chování, byť i jednotlivců, ovlivňuje nejen daného advokáta, ale i vnímání advokátního stavu jako celku.

1.5 Práva advokáta

Jak již bylo uvedeno výše, advokáti, stejně jako další právní profese musí během svého výkonu povolání splňovat řadu povinností. Jejich postavení ale není jen negativní. Na druhou stranu disponují velkou škálou oprávnění proti stejným subjektům, tak aby došlo k určitému vyvážení. Tato oprávnění dělíme na práva obecná a práva, která má vůči svým kolegům, tedy jiným advokátům nebo Komoře. Největší kategorií jsou ale opět ta, která má ve vztahu ke klientovi.

1.5.1 Práva vůči klientovi

Stejně jako existují ve vztahu advokát-klient povinnosti a oprávnění klienta, tak stejně se lze setkat s odpovídajícími právy samotného advokáta. Vztah advokáta a klienta je ve většině případů postaven na principu reciprocity. To znamená, že povinnosti advokáta poskytovat právní služby v zájmu klienta a podle jeho příkazů odpovídá zpravidla právo obdržet za ně

⁴⁸ MOLNÁROVÁ, Gabriela. Co by měl klient vědět o základních povinnostech advokáta [online]. epravo.cz, 10. srpna 2001 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/co-by-mel-klient-vedet-o-zakladnich-povinnostech-advokata-11805.html>>.

přiměřenou odměnu dle § 22 zákona o advokacii. „*K odměně (at' je sjednána jako smluvní, či mimosmluvně upravená dle AT) si advokát může přičíst jako nárokovou položku též náhradu hotových výdajů a náhradu za promeškaný čas.*⁴⁹“ Hotovými výdaji máme na mysli zejména „*soudní a jiné poplatky, případně cestovní výdaje, znalecké posudky, odborná vyjádření, překlady, opisy a fotokopie*“⁵⁰ Případně, pokud je advokát plátcem daně z přidané hodnoty, lze požadovat připočítání i její hodnoty. Nelze ovšem říci, že by to bylo nutným pravidlem a můžeme se tak setkat i s případy, kdy klient sám odměnu nehradí. Zákon o advokacii totiž specificky uvádí výkon „zpravidla“ za odměnu, což znamená, že z úplatnosti existují určité výjimky. Takovou situací bude poskytování právních služeb a uspokojování potřeb nemajetných (tzv. „pro bono“), kde advokát vykonává svou práci dobrovolně, bez nároku na odměnu, ale i případ, kdy má advokát povinnost poskytnout služby klientu, který splňuje podmínky pro bezplatnou právní pomoc.⁵¹ V takovém případě je advokát klientu určen Komorou nebo ustanoven soudem a náklady jeho služeb (odměnu) hradí stát. Zde nejde o dobrovolnickou činnost, nýbrž o advokátovu povinnost služby poskytnout. Odměna je zároveň tím právem, které odlišuje advokáta od jiných právních profesí.⁵² Může být určena různými způsoby. Tím nejdůležitějším je rozdělení na odměnu smluvní, tedy sjednanou s klientem v rámci smlouvy, tak i mimosmluvní, jejíž výše naopak sjednána není a odvíjí se od jednotlivých provedených úkonů. Pokud se odměna advokáta tedy neřídí smlouvou, postupuje se podle ustanovení vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů neboli z advokátního tarifu.⁵³ „*Konstrukce mimosmluvní odměny spočívá na třech pilířích. Jsou jimi tarifní hodnota, úkony právní služby a sazba odměny advokáta.*“⁵⁴ Za určitých situací může být tato odměna jak zvýšena, tak i snížena. V případě, že si advokát sjedná s klientem naopak odměnu smluvní, musí zároveň určit její výši nebo alespoň způsob, jakým bude následně stanovena. Výše ani způsob nejsou nijak limitovány a závisí čistě na dohodě stran smlouvy. Jediným vodítkem je etický kodex, který stanoví, že „*smluvní odměna musí být přiměřená.*

⁴⁹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 157.

⁵⁰ Tamtéž, s. 158.

⁵¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 157.

⁵² JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 54.

⁵³ § 1 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012., s. 534.

*Nesmí být ve zřejmém nepoměru k hodnotě a složitosti věci.*⁵⁵ Při stanovení přiměřenosti přihlídneme zejména ke znalostem, pověsti, schopnostem, zkušenostem advokáta či k obtížnosti klientova problému. V praxi se proto můžeme často setkat s odměnou paušální (fixní), jednorázovou či časovou (hodinovou), určenou podle doby, kterou advokát nad jednotlivými úkony skutečně strávil. S odměnou se pojí rovněž další právo advokáta, a tím je zaplacení přiměřené zálohy ze strany klienta.

Ve vztahu ke klientovi se můžeme setkat rovněž s právem advokáta a povinností klienta na součinnost. Klient musí během poskytování právních služeb vykonávat potřebnou součinnost tak, aby služby mohly být náležitě zprostředkovány. Jinak totiž může dojít ke ztrátě důvěry a založení důvodu k vypovězení smlouvy. Pokud klient neposkytuje např. všechny potřebné informace či je sděluje opožděně, může uškodit jedině sám sobě a zabránit tak advokátovi v co nejlepším výsledku jejich případu. Ten nemůže nastat, pokud mezi advokátem a klientem neexistuje patřičná důvěra. Proto má klient povinnost poskytovat advokátovi informace, které jsou zejména pravdivé a úplné.⁵⁶ V případě, že informace nebudou úplné, má advokát právo je zjistit pomocí dotazování.

Na základě § 18 ZoA a čl. 8 Etického kodexu má advokát ještě před započítáním poskytování právních služeb právo klienta, a tedy i poskytnutí služeb odmítnout. „*Advokát zásadně není povinen poskytnout právní služby tomu, kdo o ně žádá. Z hlediska advokátní etiky je však nepochybně vhodné, aby advokát žadateli vysvětlil, z jakého důvodu mu požadované právní služby neposkytne.*“⁵⁷ Jde, ale pouze o případy, kdy si klient sám advokáta vyhledá, tedy nikoli, když byl Komorou určen nebo soudně ustanoven. Takovou situací je například neslučitelnost případu s advokátovým etickým smýšlením. Jak již bylo řečeno výše, lze se setkat i se stavem, kdy advokát bude nikoliv oprávněn, ale v zákonem taxativně stanovených případech obligatorně povinen poskytnutí právních služeb odmítnout. Příkladem je situace střetu zájmů, kdy „*v téže věci nebo ve věci související již poskytl právní služby jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá.*“⁵⁸ Nesmí zastupovat například proti sobě stojící strany v rámci jednoho případu, tedy věřitele a dlužníka, žalobce a žalovaného. Dále musí odmítnout ve věcech, kdy „*projednání věci se zúčastnil advokát,*

⁵⁵ čl. 10 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁶ JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 54.

⁵⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 116.

⁵⁸ § 10 odst. 1 písm. a) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

případně osoba advokátovi blízká“⁵⁹ nebo pokud by „*by informace, kterou má o jiném klientovi nebo o bývalém klientovi, mohla toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, neoprávněně zvýhodnit.*“⁶⁰ Dokonce se může jednat o příčiny upravené nejen v zákoně o advokacii, ale také v rámci etického kodexu, které mají svůj původ na straně advokáta. Ty mohou spočívat v jeho nedostatečné znalosti předmětné problematiky, malém množství zkušeností nebo ve špatném zdravotním a psychickém stavu. Absenci zkušeností lze však do jisté míry vyřešit spoluprací s dalšími advokáty, jež danou problematiku ovládají. Jeden advokát totiž dozajista nemůže být mistrem všech oborů práva.

Z těchto a dalších důvodů, které jsou příčinou neposkytnutí služeb, je advokát povinen nebo oprávněn služby rovněž vypovědět. Dochází k tomu, pokud se o nich dozví až dodatečně, v průběhu poskytování právních služeb. Tomuto odpovídá ustanovení § 20 odst. 2, 3 zákona o advokacii, podle kterého může dojít k vypovězení advokátem „*dojde-li k narušení nezbytné důvěry mezi ním a klientem nebo neposkytuje-li klient potřebnou součinnost. Advokát je oprávněn takto postupovat také tehdy, pokud klient přes poučení advokátem o tom, že jeho pokyny jsou v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, trvá na tom, aby advokát přesto postupoval podle těchto pokynů.*“⁶¹ Za daných okolností přichází v úvahu nejen vypovězení smlouvy, ale také žádost směřovaná k soudu, aby jeho ustanovení zrušil nebo aby Komora určila pro klienta někoho jiného. „*Nedostatek potřebné součinnosti klienta může spočívat především v nepředkládání listin nezbytných pro řádné vyřizování věci, nereagování na žádosti advokáta o návštěvu klienta ke konzultaci dalšího postupu ve věci.*“⁶²

V případě potřeby, například z důvodu více soudních jednání připadajících na jeden a tentýž den, má advokát dle § 26 ZoA právo na zastoupení. Za advokáta mohou takto zastoupit jednak další advokáti v rámci jeho pověření nebo advokátní koncipienti či zaměstnanci při jednotlivých úkonech.⁶³ Ti ale pouze u jednotlivě a přesně určených úkonů a nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak. Tedy nikdy pro celý klientův případ a zároveň pokud tyto zvláštní předpisy (např. občanský soudní řád, trestní řád) substituci nevyloučí. Jako vodítko slouží i usnesení představenstva ČAK č. 6/1998 Věstníku ze dne 8. prosince 1998, kterým se stanoví pravidla pro výkon substitučního oprávnění advokátních koncipientů a jiných zaměstnanců advokáta. Lze se setkat i se situací, kdy má advokát vůči klientu povinnost nechat se

⁵⁹ § 19 odst. 1 písm. d) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰ § 19 odst. 1 písm. c) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ § 20 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

⁶² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPEŇ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 134.

⁶³ ŘEHULOVÁ, Lenka. Profesionální etika advokáta – práva a povinnosti advokáta. Časopis pro právní vědu a praxi, 2007, roč. 15, č. 2, s. 127.

bezodkladně zastoupit zástupcem (jiným advokátem). Je tomu tak v případech, kdy nastala překážka ve výkonu advokacie a advokát není schopen klienta náležitě zastoupit. Za zástupce však klientu odpovídá do té míry, jako kdyby jednal on sám. V souvislosti se zastoupením je ovšem povinností advokáta, *“aby si vždy (bude-li to technicky a časově možné) předchozí souhlas svého klienta k takovému substitučnímu zastoupení vyžádal.”*⁶⁴ Není totiž možné, aby advokáta zastupoval někdo, s kým klient nesouhlasí.

1.5.2. Práva vůči jiným advokátům

Vůči jiným advokátům lze zmínit oprávnění advokáta vykonávat *„advokacii samostatně nebo společně s jinými advokáty jako společník společnosti“*⁶⁵ nebo již výše zmíněná možnost advokáta nechat se zastoupit. Zastoupit se může nechat ale pouze advokátem, který poskytuje právní služby ve stejném oboru práva, popřípadě advokátním koncipientem, či zaměstnancem.

1.5.3 Práva vůči České advokátní komoře

Poslední skupinou jsou oprávnění, která má advokát vůči České advokátní komoře. Komora se stejně jako každá jiná organizace skládá z jednotlivých orgánů. Advokáti mají právo volit jejich členy, ale také se sami o místo ucházet a být voleni. Tím nejvyšším je sněm, jehož má právo se každý advokát zúčastnit. Mezi další patří představenstvo, kontrolní rada nebo komise. Advokáti mají také právo na průběžné informování Komorou o tom, jakou činnost vykonává a na využívání služeb jí nabízených. Dle § 5 zákona o advokacii nemusí být jediným předmětem činnosti advokáta výkon advokacie, ale může provozovat také jiné povolání či výdělečnou činnost. Ta ale nesmí být dle předmětného ustanovení v rozporu s výkonem advokacie. Půjde tedy o výkon činnosti *„vědecké, pedagogické, literární, publicistické nebo umělecké.“*⁶⁶

1.6 Povinnosti klienta a práva klienta

Aby vztah mezi advokátem a klientem řádně fungoval a mohl být naplněn jeho účel, musí zákon přidělit několik oprávnění a povinností i klientovi. Na rozdíl od výše zmíněných advokátů, mají klienti povinnosti a oprávnění pouze ve vztahu k jedinému subjektu. Tím je výlučně advokát, který s nimi uzavřel smlouvu o poskytování právních služeb. Oproti advokátovi nejsou klientova práva ani povinnosti nikde explicitně stanovená. Jak jsme již zmínili, právům a povinnostem klienta jako jedné strany, odpovídají totožná práva a povinnosti

⁶⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 207.

⁶⁵ § 11 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶ § 5 odst. 1 písm. g) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

advokáta. Tudiž je můžeme jednoduše vydedukovat. Stejně jako má advokát právo na odměnu, má klient povinnost jí advokátovi za splnění smluvních podmínek poskytnout. Tak jako má advokát povinnost řídit se klientovými pokyny, má on sám právo, respektive povinnost, tyto příkazy ukládat a požadovat, aby byly pečlivě splněny. Advokát totiž nemůže postupovat dle své vůle, ale musí se řídit tím, co řekne jeho klient. „*Je oprávněn klientovi doporučit určitou variantu, ke které se on sám přiklání, konečné rozhodnutí je však na klientovi (i kdyby se nakonec klient rozhodl volbu ponechat na advokátovi)*“⁶⁷. Vzhledem k tomu, že klient je tím, kdo se obrací na advokáta s žádostí o pomoc a předmětné problematice ve většině případů nerozumí, musí sám advokát poskytnout dostatečnou součinnost a klientu s rozhodováním pomoci. „*Je proto povinností advokáta, aby svého klienta řádně informoval o tom, jak vyřizování jeho věci postupuje, aby mu poskytl potřebná vysvětlení a podklady potřebné pro uvážení dalších příkazů. Je zejména důležité, aby advokát informoval svého klienta o všech možných fakticky i teoreticky použitelných postupech, kterými by se klient mohl domoci svých práv.*“⁶⁸

K fungování vztahu advokát – klient je zapotřebí existence důvěry. Ta je mimo jiné dána nezbytnou součinností i na straně klienta, tak aby bylo možné zajistit, že advokát bude své služby vykonávat řádně a včas. Na vyžádání musí klient například poskytnout potřebné informace, různé písemnosti a doklady, které ve věci má, ale i vysvětlení nebo podepsat dokumenty. Vše by měl činit tak, aby bylo možné zachovat zákonné a jiné lhůty. Do vztahu advokát-klient tedy nemůže investovat pouze advokát, ale ke zdárnému výsledku musí přispět i sám klient.

V případě, kdy advokát poruší svoji povinnost například tím, že neuposlechne klientův příkaz, čímž mu způsobí, ať již majetkovou nebo nemajetkovou újmu, má klient po advokátovi právo na náhradu škody⁶⁹. Svůj nárok může poté uplatnit v rámci civilního soudního řízení nebo se obrátit přímo k České advokátní komoře a podat na advokáta stížnost. Komoře tuto stížnost posoudí a případně advokáta v kárném řízení postihne, prokáže-li se, že ke kárnému provinění skutečně došlo. Povinnost nahradit škodu má ovšem nejen advokát, ale i klient, pokud újma naopak vznikla jeho zaviněním. Ta se pak řídí pouze občanskoprávními předpisy.

⁶⁷ JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 47.

⁶⁸ MOLNÁROVÁ, Gabriela. Co by měl klient vědět o základních povinnostech advokáta [online]. epravo.cz, 10. srpna 2001 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/co-by-mel-klient-vedet-o-zakladnich-povinnostech-advokata-11805.html>>.

⁶⁹ TICHÝ, Luboš a kol. Odpovědnost advokáta za škodu. Praha: C.H. Beck, 2012. 101 s.

Klient má dále právo, aby mu advokát poskytl všechny relevantní informace, týkající se jeho případu, ovšem vůči všem ostatním osobám má advokát povinnost zachovávat mlčenlivost. Na rozdíl od advokáta, který má právo vypovědět smlouvu mezi nimi uzavřenou za přesně zákonem stanovených případů, je klient „*oprávněn smlouvu o poskytování právních služeb vypovědět kdykoliv, a to i bez udání důvodu.*“⁷⁰

Základní a vůbec to první právo, které ve vztahu k advokátovi klientu náleží, je právo každého klienta svobodně zvolit svého advokáta. Může si tedy zvolit jakéhokoliv advokáta o kterém se domnívá, že právě on jej bude nejlépe zastupovat a chránit jeho zájmy. Ovšem advokát, stejně jako klient, má právo ze zákonem stanovených důvodů poskytnutí právních služeb odmítnout. Pokud má ovšem osoba nižší příjem neboli jeho „*průměrný měsíční příjem za období 6 kalendářních měsíců předcházejících podání žádosti nepřesahuje trojnásobek životního minima jednotlivce nebo osob společně posuzovaných*“⁷¹ a jeho životní situace vyžaduje právní poradou s advokátem, má právo na bezplatné ustavení advokáta Českou advokátní komorou.

⁷⁰ § 20 odst. 4 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

⁷¹ § 18a zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

2. Právní úprava

Prameny povinností advokáta můžeme nalézt jak ve vnitrostátních, mezinárodních, tak i v komunitárních právních normách. Z hlediska české právní úpravy lze odkázat především na stavovské předpisy, konkrétně Etický kodex neboli usnesení představenstva č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů, ve znění pozdějších usnesení. Obsahuje řadu zejména etických povinností a práv, jimiž advokát při výkonu povolání disponuje a s nimiž musí být poskytování služeb v souladu. Tento kodex ovšem není pramenem jediným. Převážnou část úpravy nalezneme v zákoně upravujícím advokáty a jejich právní služby č. 85/1996. Ten představuje materii zcela svébytnou, která upravuje pravidla etickým kodexem dosud neupravená, popřípadě upravená v odlišné podobě, zejména povinnost mlčenlivosti. Přináší tak doplnění o další povinnosti, kterými se musí advokáti, ale také další osoby působící v rámci poskytování právních služeb řídit. Na druhou stranu jim samozřejmě uděluje určitá oprávnění. Vzhledem k roztržitosti právní úpravy můžeme najít některé specifické povinnosti i v dalších právních nebo stavovských předpisech, jako je zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád nebo zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Úpravu výkonu advokacie ovšem najdeme nejen v zákonech či vnitřních předpisech, ale také v ústavním pořádku České republiky, vyhláškách nebo nálezech Ústavního soudu.⁷²

2.1 Vnitrostátní právní úprava

2.1.1 Ústavní základy

Ústavní základy povinností advokáta vychází z Listiny základních práv a svobod, jako součásti ústavního pořádku podle čl. 3 Ústavy.⁷³ Důležitá je zejména ochrana, kterou zajišťuje těmto základním právům soudní moc.⁷⁴ Ve vztahu advokát – klient je pro poskytování právních služeb stěžejní zejména čl. 37 odst. 2, který stanoví jako základní právo klienta, právo na právní pomoc advokátem.⁷⁵ Každý má totiž „*právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.*“⁷⁶ a také čl. 26 odst. 1, který upravuje základní právo advokáta na svobodnou volbu a výkon povolání – advokacie. Čl. 40 odst. 3 a 4 Listiny upravuje především právo na zastoupení obhájcem v trestním řízení a možnost bezplatné právní pomoci. Zahrnuje také právo za specifických situací v tomto řízení

⁷² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Advokátní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1.

⁷³ čl. 3 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁷⁴ čl. 4 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁷⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Advokátní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 2

⁷⁶ Čl. 37 odst. 2 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

odepřít výpověď. To má vázanost zejména k povinnosti mlčenlivosti, jako institutu sloužícímu ke sdělování informací poskytovateli služby, kterému Ústavní soud přiznal ústavně právní ochranu, když rozhodl, že „*povinnost advokátní mlčenlivosti jako předpoklad pro řádný výkon advokacie, a tedy i nezbytná podmínka fungování demokratické společnosti, má nepochybný ústavněprávní rozměr. Obecné soudy totiž mají povinnost poskytnout ochranu osobám, jež skrze advokátní mlčenlivost čerpají základní právo na právní pomoc*“⁷⁷ Ochrana informací spadajících pod advokátní tajemství se projeví rovněž u neoprávněného nakládání s informacemi. Klientovi je jako každé fyzické osobě garantováno základní „*právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.*“⁷⁸

2.1.2 Etický kodex

Etický kodex zahrnuje pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, kterými by se měli advokáti působící na území České republiky řídit. I když se jedná o pravidla etická, jejich porušení vede stejně jako u porušení zákona o advokacii k odpovědnosti advokáta a jeho kárnému provinění. Na rozdíl od zákona o advokacii, který je právním předpisem vytvořeným Parlamentem, se v tomto případě jedná o stavovský předpis vytvořený Českou advokátní komorou. Samotný zákon o advokacii na něj a taky na další, ať již psaná nebo nepsaná pravidla odkazuje. „*Advokát postupuje při výkonu advokacie tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu; za tím účelem je zejména povinen dodržovat pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže.*“⁷⁹ V závislosti na tomto paragrafu přijala Česká advokátní komora etický kodex, na jehož základě se pouze advokáti podřizují etickým pravidlům chování při poskytování právních služeb, a to nad rámec svých povinností stanových jinými obecnými právními předpisy. Jak je totiž uvedeno již v čl. 1 odst. 1, jsou „*pravidly vázání všichni advokáti zapsaní v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou*“⁸⁰. Přiměřeně se pak tato ustanoví pravidel použijí pro advokátní koncipienty zapsané v seznamu advokátních koncipientů či pro veřejnou obchodní společnost advokátů, pokud poskytují své služby na území České republiky. Vzhledem k pravidlům, která upravuje etický kodex je nutné zmínit generální klauzuli v čl. 4 odst. 1, která stanovuje, že advokát je povinen jednat poctivě,

⁷⁷ nález Ústavního soudu ze dne 11. června 2011, sp. zn. II. ÚS 3533/18, bod 22

⁷⁸ čl. 10 odst. 3 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

⁷⁹ § 17 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁰ čl. 1 odst. 1 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

čestně a slušně, čímž má „*přispívat k důstojnosti a vážnosti advokátního stavu.*“⁸¹ Všeobecnost této povinnosti umožňuje její široké uplatnění, a to nejen na chování a postup advokáta v rámci poskytování právních služeb, ale i mimo tuto sféru, tedy v soukromí či vystupování na veřejnosti. Etický kodex na rozdíl od zákona o advokacii neposkytuje podrobněji zpracovanou úpravu povinnosti mlčenlivosti.

2.1.3 Zákon o advokacii

Rovněž zákon o advokacii jako vnitrostátní pramen upravuje základní práva a povinnosti advokáta ke klientovi v rámci hlavy třetí § 16 až 31. Řadí mezi ně dle § 16 povinnost chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta, řídit se jeho pokyny, jednat čestně a svědomitě a využívat důsledně všechny zákonné prostředky. Dle § 17 zakotvuje také povinnost jednání nesnižující důstojnost advokátního stavu. § 18 až § 20 ukládá advokátovi povinnost a zároveň právo odmítnout poskytnutí právní služby. Povinnost, na kterou se v této práci zaměříme je povinnost mlčenlivosti. Zachovávat povinnost mlčenlivosti ukládá zákon o advokacii ve svém §21. Tato povinnost se dle zákona vztahuje na všechny skutečnosti, o nichž se advokát dozvěděl během poskytování služeb konkrétnímu klientovi. Upravuje možnost jejího zproštění, osobní, časový i věcný rozsah, včetně skutečností, na něž se povinnost mlčenlivosti nevztahuje. V rámci § 24 až 24c má advokát uloženou odpovědnost za škodu, kterou klientu způsobí. Mezi další povinnosti řadíme dle § 25 vedení přiměřené dokumentace, povinnost ustanovit bez odkladu svého zástupce dle § 27, či dokonce povinnost advokáta se vzdělávat. V zákoně se však můžeme setkat nejen s právy a povinnostmi, které má advokát ke svým klientům, ale také k jiným advokátům a advokátním koncipientům. Mezi tyto řadíme povinnost podstoupit smířčí řízení před orgány Komory nebo povinnost vytvářet řádné pracovní podmínky umožňující kvalitní přípravu na povolání advokáta.

2.2 Mezinárodní a komunitární prameny práva

Zásluhou členství České republiky v Evropské unii je pro advokáty závazný Etický kodex advokátů v Evropské unii z roku 1988, který slouží spíše jako doporučení, jak by se advokáti měli při poskytování právních služeb chovat.⁸² S tím souvisí také tzv. Charta základních principů evropské advokacie, přijatá v roce 2006, která Etický kodex nenahrazuje, nýbrž jej doplňuje a vzájemně se s jeho ustanoveními prolíná. „*Charta zahrnuje seznam deseti základních principů, které jsou společné pro národní i mezinárodní pravidla regulující*

⁸¹ čl. 4 odst. 1 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

⁸² MAUER, Jakub. Výkon advokátní praxe. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 97.

advokacii.⁸³ Jedná se například o důstojnost a čest advokacie, nezávislost a loajalitu advokáta, ale především o profesní mlčenlivost.

Na významu nabývají především evropské směrnice, které mají státy povinnost transponovat do svých vnitrostátních právních řádů. Ty zejména v souvislosti s legalizací výnosů z trestné činnosti a financováním terorismu neustále směřují k ochraně státu, veřejného zájmu, a naopak k potlačení povinnosti mlčenlivosti. Z advokáta, jakožto ochránce klienta, dělají osobu, která místo aby informace chránila, pomáhá státu a informace vynáší nebo klienta kontroluje. To samozřejmě podkopává důvěru klienta a nezávislost advokáta.

⁸³ Charta základních principů evropské advokacie, přijatá dne 24. listopadu 2006

3. Povinnost mlčenlivosti

Povinnost mlčenlivosti je základní povinností stanovenou zákonem, kterou se musí advokát v rámci výkonu svého povolání řídit a jejíž role je zcela nezastupitelná. Nejedná se však o povinnost, kterou by byl zavázán pouze advokát, ale můžeme se s ní setkat jak u jiných právních profesí, tak i například u daňových poradců, duchovních (zpovědní tajemství) či v medicíně u samotných lékařů v rámci lékařského tajemství. S určitou ochranou informací, konkrétně jejich zdroje, se lze setkat také u novinářů. Z tohoto důvodu povinnost mlčenlivosti advokáta spadá pod tzv. profesní tajemství.

Definici povinnosti mlčenlivosti, která by odpovídala všem těmto profesím bohužel v rámci právního řádu najít nelze. U všech lze ale vysledovat určité společné rysy, základní složky, které naplňují. Těmi jsou jednak osoby, které jsou jí vázány, rozsah věcný i časový a možnost jejího zproštění určitými subjekty. Obecně lze tedy říci, že se *„jedná o právní institut, jehož podstatou je povinnost (fyzické) osoby zachovávat při soukromém i úředním styku specifická pravidla jednání, která zaručí ochranu konkrétních informací a údajů, vztahujících se k určité (fyzické nebo právnické) osobě, jimiž taková osoba disponuje z titulu výkonu své profesní činnosti, ať již v rámci pracovněprávního vztahu (např. zaměstnanec banky) či výkonu nezávislé činnosti (např. advokát)“*⁸⁴.

U advokátů se zakazuje, aby až na výjimky byly tyto informace šířeny projevy povahy písemné, ústní, tak i konkludentní.⁸⁵ Oprávnění poskytnout tyto informace jiným subjektům než těm, vůči kterým povinnost zavazuje, přichází v úvahu pouze za určitých situací. Tou nejběžnější je, pokud oprávněný subjekt sám povinného zprostil nebo pokud byla prolomena. Například kvůli převažujícímu veřejnému zájmu na jejich zjištění. Z toho vyplývá, že se ve stávající právní úpravě nejedná o povinnost absolutní, ale relativní.⁸⁶ Mlčenlivost totiž nemůže převážet například v situaci, kdy je potřeba překazit spáchání trestného činu. Naopak je potřeba ji zachovávat v jakémkoliv prostředí. I když se totiž jedná o „profesní tajemství“, neznamená to vázanost pouze při výkonu povolání a vystupování na veřejnosti, ale také v soukromém životě v rámci rodiny a přátel.

⁸⁴ ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta. Bulletin advokacie, 2001, roč. 12, č. 4, s. 24.

⁸⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 141.

⁸⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 140.

3.1 Charakteristika povinnosti

Povinnost mlčenlivosti patří mezi nejstarší a vůbec nejdůležitější zákonem uložené povinnosti, které advokát v rámci poskytování právních služeb má. Obecně můžeme říci, že jde o zákaz sdělovat informace, které advokát o klientu či o jeho kauze získal v rámci poskytování právních služeb, třetí straně. To samozřejmě za předpokladu, že k jejich poskytování klient neudělí advokátovi souhlas.

Jedná se o esenciální povinnost, jejíž dodržování je zajištěno na zákonné úrovni. „*Povinnost mlčenlivosti je základním předpokladem pro poskytování právní pomoci a tím i nezbytnou podmínkou fungování demokratické společnosti. Výkon profese advokáta vychází z důvěrného vztahu mezi advokátem a klientem a z důvěry klienta v mlčenlivost advokáta.*“⁸⁷

V případě advokátů nese tato povinnost velký význam i z toho důvodu, že je chráněna jako jeden ze základních požadavků na nezávislost advokáta, na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny a také jako součást práva na právní pomoc⁸⁸. Je předpokladem pro vznik, a i celkové fungování vztahu mezi advokátem a klientem, jelikož právě na ní je trvání jejich vztahu a poskytování právních služeb postaveno. Mlčenlivost je určující pro míru důvěry, kterou mezi sebou dané subjekty mají, jelikož „*napomáhá zvyšovat důvěru ve vztahu mezi advokátem a jeho klientem.*“⁸⁹ Do té míry, dokud je zachována mlčenlivost, potud existuje úměrně i důvěra klienta v jeho advokáta. Bez důvěry, která je sama základem poskytování právních služeb, totiž nemůže jejich vztah existovat a v případě porušení mlčenlivosti může vést dokonce i k vypovězení smlouvy. Jak totiž říká Ústavní soud ve svém nálezu: „*povinnost mlčenlivosti je základním předpokladem pro poskytování právní pomoci, neboť výkon profese advokáta vychází z důvěrného vztahu mezi advokátem a klientem a z důvěry klienta v mlčenlivost advokáta.*“⁹⁰ Je proto nutné ji dodržovat, starat se patřičně o její zachování, ale hlavně neprolamovat.

Setkáváme se s ní u všech právních profesí. Tou základní jsou advokáti, kteří mají povinnost mlčenlivosti ke svému klientovi, ale jedná se i o notáře, státní zástupce, soudní exekutory, daňové poradce, patentové zástupce či auditory. Může jít i o jiné osoby, které jsou povinností vázány taktéž z titulu oprávnění poskytovat právní služby, a to na podkladě ustanovení zvláštních zákonů, které jim příslušnou pravomoc udělily. Pokud bychom měli mezi sebou porovnat profesi advokáta a právníka, je zejména povinnost mlčenlivosti to, co tyto

⁸⁷ náleží Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10, bod 17

⁸⁸ usnesení Ústavního soudu ze dne 24. března 2014, sp. zn. III. ÚS 3988/13

⁸⁹ PTAŠNIK, Adam. ŠTANGLOVÁ, Karolína. Zproštění mlčenlivosti advokáta. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 15, s. 579.

⁹⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2009, sp. zn. II. ÚS 2894/08

povolání odlišuje. Povinnost mlčenlivost jako podstata advokacie totiž postihuje pouze advokáty.

To, jak je mlčenlivost v praxi advokáty dodržována a jak přispívají k zachování důvěry, je promítáno do toho, jak advokáty vnímá široká veřejnost. Pokud budou advokáti vnímáni jako ti, kteří nedodržují pokyny klientů, volně o nich mluví, a to v soukromí (v rámci rodiny) nebo na veřejnosti (prostřednictvím tisku), tím víc bude zasahováno i do důvěry celé společnosti v advokacii. Tím méně lidí se bude k advokátům obracet.

3.1.1 Právní úprava

Povinnost mlčenlivosti není pouze institutem přirozenoprávním, ale pozitivněprávním. Důvěrnost komunikace je totiž „*chráněna ústavním řádem, garantovaná mezinárodním a unijním právem a je rozvinuta v judikatuře Evropského soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva*“⁹¹ Lze ji nalézt hned v několika právních předpisech, ale hlavně ve dvou vnitrostátních pramenech. Ani jedna z těchto úprav ale neposkytuje explicitní definici toho, co se pod povinností vlastně myslí. Na ústavně právní úrovni můžeme mlčenlivosti odvodit z čl. 3 a 4 Ústavy ČR, které odkazují na základní lidská práva a svobody, konkrétně v našem případě na čl. 10 odst. 3 Listiny. Ten upravuje ochranu informací před jejich zneužíváním, jakýmkoli uveřejňováním nebo shromažďováním. Ve vztahu k mlčenlivosti je také důležitý čl. 37 odst. 2 a 40 odst. 3, které upravují právo na právní pomoc a na obhajobu. Dále také čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, upravující právo na respektování soukromého a rodinného života.

První právní úpravou je Etický kodex, který pouze zakládá povinnost mlčenlivosti jako takovou v rámci čl. 6 odst. 4, když stanoví, že „*advokát nesmí použít na újmu klienta ani ve svůj vlastní prospěch nebo ve prospěch třetích osob informací, které od klienta nebo o klientovi získal v souvislosti s poskytováním právní služby*“⁹². Obdobně je povinnost upravena také ve vztahu ke sdružení a společnosti, které je advokát součástí dle čl. 12 odst. 3. Dále můžeme najít poučovací povinnost vůči osobám, které se podílejí s advokátem na poskytování služeb v čl. 14 odst. 2 a domovní prohlídku v čl. 17a. O těch bude pojednáno v následujících kapitolách. Ve zbytku ponechává řešení dané problematiky na zákon o advokacii, který je pro mlčenlivost klíčový.

⁹¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Advokátní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 190.

⁹² čl. 6 odst. 4 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

V rámci zákona o advokacii se s mlčenlivostí setkáváme jednak v úvodním § 5 odst. 1 písm. j) ve slibu advokáta, který skládá do rukou Komory při zahajování své advokátní činnosti. Dále v § 15 odst. 5, a to v rámci úpravy společnosti, kdy je povinnost mlčenlivosti vztažena i na jednatele společnosti s ručením omezeným či na její prokuristy. Paragraf 21 je pro mlčenlivost ústřední, jelikož představuje generální klauzuli upravující mlčenlivost v rámci výkonu advokacie a stanovuje převážně výjimky z její aplikace (možnosti omezení či zproštění). Posledním paragrafem je § 56, který hovoří o povinnosti advokáta, pokud je v postavení insolvenčního správce.

Další právní úpravy, které zmiňují povinnost mlčenlivosti jsou subsidiární k prvním dvěma a poskytují tedy pouze dílčí odpovědi na otázky s ní spojené. Jedná se například o zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, který advokáta uvádí jako osobu povinnou činit oznámení vůči České advokátní komoře. Dále jde o zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), který upravuje zákaz výslechu svědka. „*Svědék nesmí být vyslýchán též tehdy, jestliže by svou výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má, zproštěn.*“⁹³ Stejný postup se uplatní i v případě osoby podávající vysvětlení před zahájením trestního stíhání dle §158 odst. 8. S určitými omezeními se setkáváme také v rámci domovní prohlídky (§85b trestního řádu) nebo překažení trestného činu (§368 trestního zákoníku), o kterých bude pojednáno v následujících kapitolách. Třetí úpravou je zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád. Jeho cílem je opět zachování mlčenlivosti v souvislosti s výslechem v rámci fáze dokazování. „*V těchto případech lze provést výslech jen tehdy, jestliže vyslýcháného zprostil povinnosti mlčenlivosti příslušný orgán nebo ten, v jehož zájmu má tuto povinnost*“⁹⁴. Ustanovení je mimo jiné přiměřeně použitelné i v případech, kdy se neprovádí výslech, ale jsou využity jiné důkazní prostředky.

3.1.2 Důležitost povinnosti pro obě strany

Povinnost mlčenlivosti je předpokladem celého výkonu advokacie. Komora totiž zapíše do seznamu advokátů pouze toho, kdo splní všechny podmínky stanovené zákonem o advokacii v § 5 odst. 1 písmeno a) až i), ale hlavně toho, kdo poté složí předsedovi Komory do rukou slib. Celé znění tohoto slibu podává zákon o advokacii, který uvádí, že ten, kdo se domáhá zapsání do seznamu advokátů musí přislíbit následující: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že budu ctít*

⁹³ § 99 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴ § 124 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

právo a etiku povolání advokáta a chránit lidská práva. Slibuji, že budu dodržovat povinnost mlčenlivosti a dbát důstojnosti advokátního stavu.“⁹⁵ Důležitost povinnosti mlčenlivosti tedy podporuje fakt, že je součástí advokátního slibu a pro advokáta představuje podmínku poskytování právních služeb. Pokud by daný slib nevyslovil či nedodržel, nemůže advokacii řádně vykonávat.

Advokátovi mlčenlivost přináší spíše povinnost, klientovi naopak zajišťuje jistotu, že informace, které sdělil svému advokátovi nebo které vyšly najevo během jejich vztahu, nebudou sděleny další osobě nebo použity v její prospěch.⁹⁶ Zůstanou tak až na výjimky opravdu jen mezi nimi. Lze říci, že omezení advokáta je poměrně velké, ale velmi dobře odůvodnitelné. Má zakázáno využít jakékoliv informace, které se od klienta dozvěděl v souvislosti s jeho zastupováním, ať už ve svůj nebo cizí prospěch, a to tak aby klientu způsobil újmu. Prospěchem se zde myslí jak ten majetkový, tak i nemajetkový, a to stejné platí o možné újmě klienta. Důvodem této restrikce je, že advokát má vůči klientovi přístup k opravdu velkému množství citlivých informací, které by mohl dále zneužívat ve svůj vlastní prospěch. Mnohdy má přehled o veškerém majetku klienta a o dispozicích s ním souvisejících, např. v podobě různých prodejů, nákupů, ale také půjček, nájmu, až po informace, které se týkají osobního života klienta či jeho rodiny. To mu umožňuje zneužít svého postavení a přizívat se na takto získaných informacích. Informace, které ovšem s poskytováním právních služeb nijak nesouvisí, nejsou ku prospěchu advokáta nebo jiné osoby, ale také nejsou k újmě klienta, je nutno z omezení vyloučit. Díky tomuto omezení může klient přijít za advokátem a bez váhání sdělit veškeré potřebné informace, čímž přispěje k co nejlepšímu výsledku jeho případu. Kdyby totiž povinnost mlčenlivosti neexistovala nebo byla pouze v omezené míře, jen málokdo by asi druhé straně cokoliv svěřil a bezmezně důvěřoval. Vedlo by to nejspíše k tomu, že by se z advokátů, jednajících pro svého klienta, staly subjekty pomáhající státu. Informace sdělené advokátovi by mohly být kdykoliv použity proti klientu, což je přesně opak toho, o co se advokacie snaží. Nakonec by to způsobilo, že by advokátní služby rozhodně nikdo nevyhledával a klienti by zůstali raději bez pomoci. Soudce Nejvyššího správního soudu Karel Šimka uvedl, že „*advokát, který není vůči státu chráněn mlčenlivostí, přestává být důvěrníkem a stává se potenciálního klienta spíše nebezpečím*“⁹⁷

⁹⁵ § 5 odst. 1 písm. j) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶ JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 50.

⁹⁷ ŠIMKA, Karel. Volný odstřel advokátů a daňových poradců povolen? [online]. pravni prostor.cz, 11. dubna 2018 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/nazory/autor-4/volny-odstrel-advokatu-a-danovych-poradcu-povolen>>.

Z výše uvedeného nelze vyvozovat, že by pro advokátní profesi byla jakýmsi oprávněním, privilegiem, které by umožnilo se za ni za každé situace schovat a zabraňovat tak poskytování informací.⁹⁸ Je to spíše pravý opak, jelikož se jedná o institut, který slouží výhradně k ochraně práv a oprávněných zájmů klienta. Ústavní soud ve svém nálezu k povinnosti mlčenlivosti uvádí: „*Nejedná se o výsadu advokáta, která by měla založit vynětí z obecně platného a závazného právního řádu, ale jde o povinnost uloženou advokátovi v zájmu jeho klientů a pro jejich ochranu.*“⁹⁹ Zároveň ji nelze vykládat ani tím způsobem, že by měl advokát klienta chránit za každou cenu, ať to stojí, co to stojí. Advokátovou povinností je nabyté informace pouze střežit a v rámci zákonných prostředků využít k ochraně klientových zájmů, nikoliv vytvářet informace lživé, které by zajistily klientovo vítězství nebo jej ochránily před trestním stíháním. Nejvyšší soud ve svém rozsudku uvádí, že „*splnění této povinnosti, resp. využití tohoto oprávnění ovšem nelze realizovat tak, že obhájce v zájmu svého klienta k dotazu orgánu činného v trestním řízení uvede nepravdivé údaje, např. ohledně identity osoby, na niž je dotazován.*“¹⁰⁰ Pokud by totiž takto kryl klienta, mohl by vystavit sám sebe nebezpečí trestného činu nadřování. JUDr. Karel Čermák ale naopak tvrdí, že mlčenlivost není ustavena v zájmu klienta, protože „*neslouží někomu, ale něčemu, a tím něčím je ochrana komunikace mezi advokátem a klientem*“¹⁰¹

3.2 Obsah povinnosti mlčenlivosti

Obsah povinnosti mlčenlivosti odpovídá na otázku, jaké vlastně zahrnuje tato povinnost složky? Jaký je její rozsah? Obecně lze rozlišit tři oblasti, kterými je tento institut v rámci zákonů či jiných právních předpisů charakterizován. Jedná se o rozsah věcný, osobní a časový. Díky věcnému rozsahu můžeme zjistit, které informace přesně povinnost mlčenlivosti chrání. Osoby, které musí danou povinnost dodržovat a které naopak jsou oprávněny požadovat její zachování představuje okruh osob, na které se povinnost vztahuje neboli její osobní rozsah. Z časového hlediska jde hlavně o určení od kdy a do kdy tato povinnost trvá, a to z pohledu obou subjektů daného vztahu.

⁹⁸ MATZNER, Jiří. Povinnost mlčenlivosti advokáta [online]. *pravni prostor.cz*, 17. dubna 2018 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/povinnost-mlcenlivosti-advokata>>.

⁹⁹ nálezu Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10, bod 17

¹⁰⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2008, sp. zn. 8 Tdo 1148/2007

¹⁰¹ CIHLÁŘOVÁ, Ivana. Konference na téma advokátní mlčenlivosti zahájila oslavy. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 10, s. 8.

3.2.1 Věcný rozsah

Věcný rozsah představuje první z hledisek, které povinnost mlčenlivosti charakterizuje. Odpovídá nám na otázku „Co povinnost mlčenlivosti vlastně chrání?“. Již dříve jsme si řekli, že obecně profesní tajemství slouží k ochraně informací, jež jsou důsledkem vztahu mezi specifickými subjekty v rámci výkonu povolání. Proto z pohledu advokacie půjde o ochranu informací, které byly sděleny mezi advokátem a klientem v rámci poskytování právních služeb. Kterých informací se ovšem ochrana týká? Na tuto otázku nám specificky odpovídá ústřední paragraf ZoA: „*Advokát je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb.*“¹⁰² Důležitým je právě ono poskytování právních služeb. Může se tedy jednat o veškeré informace, týkající klienta nebo jeho věci¹⁰³. Jak ty, které se se týkají právních skutečností, „*tedy takové, s nimiž právní normy spojují vznik, změnu nebo zánik subjektivních práv a povinností, jako jsou právní úkony a jiná právní či protiprávní jednání jak soukromoprávního charakteru, tak veřejnoprávní.*“¹⁰⁴ Tedy i ty, které se týkají klientova osobního života. „*V této souvislosti je třeba zdůraznit, že nezáleží na tom, z jakého pramene určitá skutečnost pochází...V zásadě se povinnost mlčenlivosti vztahuje i na skutečnosti, které jsou veřejně známy (zejm. ze sdělovacích prostředků)*“¹⁰⁵ Můžeme zde zahrnout informace, které se týkají konkrétního klienta a které mu klient o sobě nebo o svém případě sdělil. Rovněž informace, které sdělila jiná osoba o klientovi (například osoba blízká). Na druhou stranu ale zahrnuje i veškeré informace, které se advokát dozvěděl ze „*spisu, od protistrany, od soudu či orgánu státní moci, ale i skutečnosti, k nimž advokát dospěl vlastní úvahou, syntézou, dedukcí.*“¹⁰⁶ Pod ochranou je rovněž i sama informace o tom, zda je konkrétní osoba klientem daného advokáta, tedy zda tuto osobu zastupuje¹⁰⁷ a samozřejmě i v jaké věci tak činí. Chrání se tedy veškeré informace týkající se řešeného případu, které byly zjištěny v rámci poskytování právních služeb. Takto získané informace musí advokát držet v tajnosti a nesmí s nimi nakládat takovým způsobem, aby je využil ve svůj nebo cizí prospěch, popřípadě

¹⁰² § 21 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰³ ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta. Bulletin advokacie, 2001, roč. 12, č. 4, s. 30.

¹⁰⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPĚŇ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 141.

¹⁰⁵ ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta. Bulletin advokacie, 2001, roč. 12, č. 4, s. 31.

¹⁰⁶ MATES, Pavel a kol. Tajemství v českém právním řádu. Praha: Leges, 2019, s. 115.

¹⁰⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPĚŇ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 141.

tak aby tím způsobil újmu klientovi.¹⁰⁸ Informace, které ovšem advokát získal v nezávislosti na poskytování právních služeb, již takovou ochranu nepožívají.

Nezáleží ani na tom, zda se jedná o informace veřejně přístupné, například z médií nebo veřejných rejstříků či známé pouze samotnému advokátu. „*Advokát je povinen zachovat mlčenlivost i za situace, že se cítí osobně ohrožen. Povinnost mlčenlivosti je povinen zachovat i ohledně údajů, které jsou zjistitelné i jiným způsobem.*“¹⁰⁹ Na základě rozhodnutí kárné komise ze dne 15. 1. 1999 se tak advokát kárně provinil i tím, že bez souhlasu svého klienta předložil Policii ČR kupní smlouvu, ač byl její obsah veřejně dostupný z katastru nemovitostí.

3.2.2 Osobní rozsah

Osobní rozsah jakožto druhé hledisko odpovídá na otázku „Koho se povinnost mlčenlivosti týká?“ neboli kdo je tím subjektem, který má povinnost dodržovat a informace nešířit? Popřípadě, vůči komu je povinnost nutné zachovat?

Osobní rozsah neboli okruh osob, na které se povinnost mlčenlivosti vztahuje, není omezen pouze na advokáta, ale v podobném rozsahu zavazuje také další osoby, které s ním spolupracují, poskytují právní služby nebo jež zaměstnává. To vše za předpokladu, že i tyto osoby jsou v daném případě povinností mlčenlivosti vázány. Aby totiž mohl advokát poskytovat právní služby efektivně a využít k tomu co nejvíce možných prostředků a pomoci, má možnost sdělovat potřebné informace také dalším osobám. Tato vzájemná komunikace představuje jednu ze zákonných výjimek, kdy se povinnost mlčenlivosti neuplatní. Advokát totiž většinou neposkytuje své služby samostatně, proto mu musí být umožněna komunikace s dalšími osobami. Mlčenlivostí není vázán, když jde o součinnost „*zaměstnanců (koncipientů, jiných právníků, sekretářek apod.), ale i dalších osob (jiných advokátů zajišťujících substituční zastoupení nebo jiné vyřízení záležitosti klienta, konzultantů, IT poradců, znalců apod.)*“,¹¹⁰ které pověřuje provedením jednotlivých úkolů.

Etický kodex v souvislosti s osobami, na které se mlčenlivost vztahuje, uvádí speciální povinnost advokáta. Ten musí všechny osoby, které se společně s ním podílejí na poskytování právních služeb poučit. „*Advokát je povinen řádně a včas poučit všechny osoby, které se podílejí na jeho činnosti spojené s poskytováním právních služeb, o rozsahu jejich zákonné povinnosti*

¹⁰⁸ čl. 6 odst. 4 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁹ rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 15. listopadu 1999, sp. zn. K 249/98

¹¹⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 152.

*zachovávat mlčenlivost, a to i v souvislosti se svědeckou povinností takových osob*¹¹¹ Poučení je významné také z toho důvodu, že advokát za osoby podílející se na jeho činnosti kárně odpovídá, a to v případě, kdy dojde k porušení povinnosti z jejich strany. Osoby, které s advokátem spolupracují totiž nemohou být kárně odpovědné, protože jejich povinnost je pouze odvozena od samotného advokáta, jako primárního nositele této mlčenlivosti. Vzhledem k tomu, že podstatou povinnosti mlčenlivosti advokáta je ochrana zájmů klienta, a tedy i důvěrnosti svěřených informací¹¹², je v jeho největším zájmu, aby se na případu podílelo více lidí, kteří si úkoly rozdělí a dosáhnou tak, co možná nejlepšího výsledku. I oni totiž budou povinni důvěrnost zachovávat. „*Advokát by se však i v tomto případě měl řídit obecnými etickými principy a nesdělovat údaje, jejichž nutnost či nezbytnost pro výkon tohoto úkonu je mizivá či spíše žádná. Takovými údaji mohou být důvěrné informace o klientovi nesouvisející s poskytováním právní pomoci či údaje o jiném právním případě téhož klienta.*“¹¹³

Dle zákona o advokacii se povinnost obecně vztahuje na advokáta, ale § 21 odst. 9 okruh osob dále rozvádí a uvaluje povinnost dle § 21 odst. 1 až 8 obdobně na advokátovy zaměstnance, zaměstnance společnosti dle českého právního řádu či zahraniční společnosti. Stejně tak se tyto povinnosti vztahují i na další osoby, které se společně s ním podílí na poskytování právních služeb.¹¹⁴ Kromě těchto osob zde můžeme zahrnout také členy orgánů Komory nebo její zaměstnance. Ve vztahu ke Komoře se jedná dále o osoby účastnící se správního řízení dle § 55 zákona o advokacii, osoby, které se účastní řízení kárného nebo advokáty pověřené k provádění přípravných úkonů v rámci kárného řízení.¹¹⁵ Pro tyto osoby zákon aplikuje omezení z povinnosti mlčenlivosti. Nemají obdobnou povinnost jako advokáti, ale pouze v nezbytném rozsahu pro soudní řízení dle § 55, § 55b zákona o advokacii, také v řízeních, které se týkají žaloby proti rozhodnutí Komory a s tím související řízení o kasační stížnosti proti rozhodnutí soudu ve věcech žaloby proti rozhodnutí této Komory. Navíc osoby, které jsou členy orgánů a zaměstnanci Komory nemají v nezbytném rozsahu povinnost mlčenlivosti pro splnění povinnosti informační (ve věcech pozastavení výkonu advokacie či vyškrtnutí takového advokáta ze seznamu advokátů).

¹¹¹ čl. 14 odst. 2 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

¹¹² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 152.

¹¹³ JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 52.

¹¹⁴ § 21 odst. 9 písm.a) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁵ § 21 odst. 9 písm.b) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

Všeobecná povinnost mlčenlivosti se dle § 21 ZoA navíc vztahuje na advokáty, kteří působí v rámci společnosti s ručením omezeným jako jednatelé nebo prokuristé, a to potud, pokud jde o otázky související s právními službami poskytovanými danou společností.¹¹⁶

Povinnost zachovávat mlčenlivost je těmto výše uvedeným osobám stanovena „*nejen vůči osobám „neúředním“, ale také vůči osobám „úředním“, tedy např. soudcům a vyšetřovatelům.*“¹¹⁷

3.2.3 Časový rozsah

Třetím hlediskem je čas neboli jak dlouho tato povinnost působí? Která událost způsobuje její vznik a která naopak zánik?

Dle advokáta Tomáše Sokola představuje povinnost mlčenlivosti doživotní závazek chránit klienta¹¹⁸. Její trvání není tedy nikterak časově omezeno. To znamená, že advokátu vzniká povinnost již v okamžiku, kdy se od klienta dozvídá první skutečnosti, které jsou předmětem mlčenlivosti.¹¹⁹ Prvopočátkem tak bude nejspíš první schůzka s klientem, a to bez ohledu na to, zda již mezi sebou uzavřeli smlouvu o poskytování právních služeb. Nekončí ovšem ani se zánikem jejich smluvního vztahu, tedy ukončením poskytování právních služeb. Roli nehraje ani způsob jakým k zániku vztahu došlo. Jestli došlo k vypovězení smlouvy, odmítnutí zastupování nebo například ke smrti jedné ze smluvních stran. Naopak, trvá i poté, co jejich vztah skončí, a to i pokud klient zemře nebo zanikne. Za klienta, fyzickou osobu, totiž nastupuje jeho dědic a za právnickou osobu právní nástupce, kteří s advokátem dále jednají a mohou jej rovněž zprostit mlčenlivosti.¹²⁰ To platí samozřejmě za předpokladu, že klient tyto právní nástupce má. V případě klienta tedy není pouze povinností doživotní, ale trvá i po jeho smrti.

Ze strany advokáta jde o povinnost, která trvá i pokud advokát skončí s výkonem advokacie a dojde k jeho vyškrtnutí ze seznamu advokátů nebo pokud je jeho činnost pouze přerušena.¹²¹ K ukončení dochází na základě vlastního rozhodnutí, odchodem do důchodu nebo proto, že spáchal kárné provinění, za které mu bylo uloženo kárné opatření – vyškrtnutí ze seznamu advokátů. To, že mohou v průběhu nastat skutečnosti, které jí omezí, nehraje na její

¹¹⁶ § 15 odst.5 zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁷ JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 50.

¹¹⁸ SEIFERT, Filip. Obsah a význam mlčenlivosti advokáta a její prolamování pohledem předních českých advokátů. EPRAVO.CZ Magazine, 2017, roč. 2017, č. 3, s. 40.

¹¹⁹ ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta. Bulletin advokacie, 2001, roč. 12, č. 4, s. 35.

¹²⁰ VANTUCH, Pavel. Mlčenlivost obhájce, zproštění mlčenlivosti a jeho oznamovací povinnost. Bulletin advokacie, 2013, roč. 2013, č. 4, s. 14.

¹²¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Povinnost mlčenlivosti, zejména advokátní. Soudce, 2012, roč., č. 7-8, s. 11.

trvání vliv. I sám zákon o advokacii uvádí, že „*povinnost mlčenlivosti trvá i po vyškrtnutí ze seznamu advokátů.*“¹²² Pro advokáta je tak během poskytování právních služeb nebo i po jejich ukončení, jedinou hranicí zproštění povinnosti mlčenlivosti jeho klientem nebo právním nástupcem, popřípadě některý ze zákonných způsobů prolomení. V opačném případě nezaniká skončením právního vztahu, ale trvá po celý advokátův život a zaniká až teprve jeho úmrtím.¹²³ Za trvání advokátova života působí bez ohledu na to, kde se advokát zrovna pohybuje. Nekončí tedy při odchodu z advokátní kanceláře, jednací síně či při vystupování v médiích, ale provází advokáta i v rámci jeho soukromí. Advokát Tomáš Gřivna popisuje trvání mlčenlivosti ve vztahu k trestnímu řízení. Uvádí, že „*doba mezi tím, kdy se klient obrátí na advokáta, a okamžikem zahájení trestního řízení nemůže zůstat ve vzduchoprázdnu. Již převzetím věci a poradou klienta s advokátem, která předchází podání vysvětlení, se realizuje jeho právo na budoucí právní pomoc před orgány veřejné moci. Od tohoto okamžiku platí advokátní mlčenlivost i zákaz výslechu advokáta. Proto i v tomto mezidobí by měla být chráněna důvěrnost jejich komunikace.*“¹²⁴

3.3 Možnosti omezení povinnosti mlčenlivosti

V souvislosti s povinností mlčenlivosti je také důležité určit, zda jde o povinnost absolutní nebo zda existují způsoby, kdy dochází k jejímu prolomení či omezení. Na základě české právní úpravy v zákoně o advokacii či jiných právních předpisech můžeme dojít k závěru, že se jedná o povinnost relativní. Narážíme totiž na několik způsobů, jak mlčenlivost omezit. To odlišuje naši právní úpravu například od úpravy francouzské. „*Ve Francii je totiž povinnost mlčenlivosti absolutní, časově neomezená a je považována za součást veřejného pořádku. Advokát ji nemůže být zbaven klientem, ani jakýmkoliv úředníkem nebo institucí.*“¹²⁵ Absolutní povaha je zde narušena dvěma základními způsoby omezení či zproštění. To první je esenciální pro vztah advokáta a klienta, jelikož právě on je schopen povinnost svého advokáta ovlivnit a mlčenlivosti ho zprostit. Tím druhým okruhem jsou specificky daná omezení stanovená zákonem (ex lege) neboli „*zákonné výjimky, které povinnost mlčenlivosti zužují. Jedná se o zákonem aprobované situace, za nichž advokátova povinnost mlčenlivosti není buď dotčena*

¹²² § 21 odst. 8 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹²³ JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 52.

¹²⁴ GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. Bulletin advokacie, 2017, č. 6, s. 66.

¹²⁵ ŘEHULOVÁ, Lenka. Institut zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta klientem. Právní rozhledy, 2011, roč. 19, č. 11, s. 393.

(§21 odst. 5, odst. 7 AdvZ), nebo jí není vázán (§21 odst. 4 AdvZ), či konečně se jí nemůže ze specifických důvodů dovolávat (§21 odst. 6 AdvZ).“¹²⁶

Během svého dlouholetého působení se povinnost v praxi střetla s řadou snah na její omezení, narušení nebo rovnou novou úpravou. V těchto případech je nutné uplatnit velikou obezřetnost, jinak může dojít k zásahům až do základního vztahu mezi advokátem a klientem, jejich důvěry nebo samotného spravedlivého procesu. Z tohoto důvodu musí být před takovým jednáním bráněna a požívat příslušnou míru ochrany. „*Zákon o advokacii institut mlčenlivosti advokáta důsledně upravuje do potřebných detailů tak, aby byly citlivě ošetřeny veškeré důsledky spojené s jejím zachováním, a přesně stanovuje případy a podmínky, za kterých k jejímu prolomení může dojít*“¹²⁷

Pokud má nastat prolomení či jakékoliv omezení mlčenlivosti, například při přijímání nových nebo pozměňování stávajících právních předpisů, je potřeba rozsáhlé posuzování a vyvažování důsledků, které by omezení mohlo způsobit, v porovnání s pozitivy a dalšími právy, které naopak upřednostníme. Je nutné posoudit hlavně jaké důsledky bude mít omezení povinnosti mlčenlivosti pro vztah advokáta a klienta. Samozřejmě je nutné trvat na dodržování a zachování povinnosti mlčenlivosti v co největším rozsahu, ale pokud už musí zásah nastat, musíme vyžadovat alespoň jeho řádné odůvodnění. Kromě toho je nutné zachovat dvě základní podmínky. Jedná se o nezbytnost, kdy omezení je jediným možným řešením předemtné situace a nejlepším způsobem pro dosažení požadovaného výsledku. Toto omezení se rovněž musí dít pouze v tom nejnutnějším rozsahu, tak aby byla mlčenlivost zachována v co nejvyšší možné míře. Takový zásah by totiž jednoduše mohl způsobit újmu nejen klientu, advokátu, ale také advokátnímu stavu a společnosti jako celku.

3.3.1 Omezení ex lege

V rámci omezení, které stanoví sám zákon a jsou tedy dána tzv. ex lege, „*advokát není uvedenou povinností obligatorně vázán, ale může se jí dovolávat a nemusí ji porušit, anebo se jí nemůže dovolávat vůbec.*“¹²⁸ Základním předpisem, který tyto výjimky stanoví je zákon o advokacii, zejména § 21 odst. 2–7. Jedná se o situace, kdy je advokátovu mlčenlivost potřeba v nezbytném rozsahu omezit, jelikož převažují jiné důležité zájmy, které je nutné chránit, například možnost advokáta hájit svá práva. K omezení rozsahu dochází dle odst. 4 kvůli sporu

¹²⁶ HŘEBÍČEK, Vladislav. Prohlídky u advokátů (§ 85b trestního řádu). Praha: Leges, 2017, s. 39.

¹²⁷ MATZNER, Jiří. Povinnost mlčenlivosti advokáta [online]. *pravni prostor.cz*, 17. dubna 2018 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/povinnost-mlcenlivosti-advokata>>.

¹²⁸ ŘEHULOVÁ, Lenka. Institut zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta klientem. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 11, s. 393.

mezi advokátem a klientem, který vede k řízení před soudem.¹²⁹ Omezení je však pouze v nezbytném rozsahu pro vedení tohoto řízení a pro ochranu advokátových zájmů. V rámci soudních řízení je omezení poměrně častým jevem. Setkáváme s ním také v rámci řízení dle § 55, 55b ZoA, v kárném řízení, v řízení, kde se rozhoduje o žalobě proti rozhodnutí Komory nebo také tam, kde se rozhoduje o kasační stížnosti proti rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí Komory dle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.¹³⁰ V rámci kárného řízení platí tato omezení také ve vztahu k advokátu provádějícímu přípravné úkony.

Mezi v současné době kontroverzní otázky, které podléhají rozsáhlým diskusím, patří omezení podle některých zvláštních právních předpisů, na které zákon o advokacii odkazuje. Dle odst. 5 a 6 se povinnost mlčenlivosti do jisté míry prolamuje dle daňového řádu. Advokát jako daňový subjekt musí na vyžádání poskytovat informace správci daně, aniž by se mlčenlivosti dovolával. V případě, kdy je advokát osobou povinnou dle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, může zde stanovené informace požadovat pouze Generální finanční ředitelství. Druhým tématem je problematika advokáta jako osoby povinné dle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, kde dochází k stále větším zásahům a postupným popíráním samotné povinnosti. Kromě daňových věcí se tak mlčenlivosti „*advokát nemůže dovolávat při plnění povinností podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu*“¹³¹

Dalším případem, kdy je povinnost mlčenlivost potřeba odložit stranou a dát přednost spravedlnosti je odst. 7 - překažení trestného činu. Pokud totiž advokát ví, že se jeho klient chystá trestný čin spáchat, má povinnost jej dle trestního zákoníku ve spojení se zákonem o advokacii překazít, například tím, že jej nahlásí.

V rámci zákona o advokacii je také upravena tzv. správa cizího majetku, jejíž podstatou je přijímání věcí do úschovy a následné předání dalším osobám. Zde advokát disponuje povinností potud, pokud nejde o skutečnosti, které se dozvěděl, když vykonával funkci insolvenčního správce dle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení.

Jak jsme již také uvedli v rámci osobního rozsahu této povinnosti, nepostihuje pouze advokáty, ale také další osoby, které s nimi spolupracují. Aby mohla být tato spolupráce uskutečněna, tak musí existovat volný průchod informací a možnost sdělovat informace, aniž

¹²⁹ § 21 odst. 4 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ § 21 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

by došlo ke kárnému postihnu. Z toho důvodu se povinnost mlčenlivosti neuplatní při tzv. substituci, jelikož „advokát nemá povinnost mlčenlivosti ve vztahu k osobě, kterou pověřuje provedením jednotlivých úkolů právních služeb.“¹³² To samozřejmě za předpokladu, že i tato osoba je stížena povinností mlčenlivosti nikoliv vůči advokátu, ale vůči stejnému klientu.

S omezením mlčenlivosti advokáta se můžeme setkat také v rámci exekučního řízení. Ten je totiž povinen poskytnout exekutorovi nezbytnou součinnost a sdělit mu na vyžádání potřebné informace dle exekučního řádu. Advokáti jsou tak „povinni sdělit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje o číslech účtů povinného nebo jeho jiných jedinečných identifikátorech, jakož i o jejich stavu a změnách a údaje o majetku, věcech, listinách či zaknihovaných cenných papírech povinného jimi spravovaných či u nich pro povinného či povinným uschovaných.“¹³³ Povinným se pro naše účely myslí právě klient, kterého advokát zastupuje a vůči kterému je vedeno exekuční řízení. Důležité je ale podotknout, že tento exekutor nemá právo prolomit advokátní mlčenlivost o všech skutečnostech, kterých se mu zachce. Advokát není povinen poskytovat informace o veškerém klientově majetku, ale pouze o tom, který pro klienta spravuje. Tento závěr můžeme odvodit i z nálezu Ústavního soudu. § 33 totiž „nelze vykládat v tom směru, že prosté právní zastoupení spočívající např. v hrazení soudních poplatků a činění podání v majetkových sporech představuje správu majetku, resp. po advokátu, v této věci stěžovateli, nelze požadovat souhrnné informace o veškerých majetkových sporech jeho klienta, coby povinného v exekučním řízení.“¹³⁴ To by totiž vedlo k získávání informací, které s předmětným sporem vlastně vůbec nesouvisí.

3.3.2 Zproštění povinnosti mlčenlivosti

Z hlediska omezení povinnosti mlčenlivosti uvádí výslovně sám zákon řadu možností. Setkáváme se zde s výše zmíněnými zákonnými výjimkami, kdy se povinnost mlčenlivosti neaplikuje a my se ji nemůžeme dovolávat, ale také se zproštěním povinnosti mlčenlivosti. Zproštění, jež je z hlediska své úpravy institutem novodobým, je základním a zároveň tím nejdůležitějším způsobem omezení. „Klient sám v tomto případě projeví vůli určité informace nadále nechránit.“¹³⁵ Oprávnění zprostit advokáta mlčenlivosti náleží tedy, oproti starším podobám zákona o advokacii, nyní pouze klientu. „Hovoří-li zákon o klientovi v souvislosti se

¹³² § 21 odst. 3 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹³³ § 34 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁴ nálezu Ústavního soudu ze dne 10. září 2014, sp. zn. I. ÚS 3859/13, bod 28

¹³⁵ Advokátní kancelář Maur Legal s.r.o. Mlčenlivost advokáta [online]. maurlegal.cz, [cit. 15.03.2021].

Dostupné na <<https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/mlcenvivost-advokata/a-38/>>.

zproštěním mlčenlivosti, jde bezpochyby o toho klienta, v jehož prospěch je mlčenlivost zachována, přestože to zákon výslovně nestanoví. ¹³⁶

Zproštění představuje dispoziční úkon, jednostranný projev vůle klienta vůči advokátu, který má zákonem přesně dané náležitosti. Musí být učiněn výslovně, „*písemným podáním zaslaným na adresu sídla jeho advokátní kanceláře, případně před soudem ústním prohlášením učiněným do protokolu (§ 21 odst. 2 věta třetí ZA).* *Jakákoliv jiná forma zproštění mlčenlivosti není platná.* ¹³⁷ Tento projev vůle je činěn klientem a směřuje vůči konkrétnímu advokátu. Jinými slovy, je adresován tomuto advokátu, nikoliv například advokátnímu koncipientu. Stanovuje, jaké věci se zproštění týká a v jakém rozsahu. Vzhledem k tomu, že je potřeba určit věc a rozsah, tak to logicky znamená, že může dojít i k částečnému zproštění mlčenlivosti, které bude omezeno věcně, osobně nebo časově. ¹³⁸ Uplatní se například jen v konkrétní věci, vůči určité osobě nebo bude jinak podmíněno. Stejně jako každý právní projev vůle, musí být i tento učiněn jasně a srozumitelně, a pokud klient některou z podmínek nesplní, jedná se o projev neplatný, a tedy i neúčinný. Věcně ani časově institut vymezen není, proto „*klient může svého advokáta zbavit mlčenlivosti z jakéhokoli důvodu a kdykoli.* ¹³⁹

Díky tomu, že klient svého advokáta takto písemně zproští, je advokátu umožněno povinnost mlčenlivosti ve stanoveném rozsahu nerespektovat. Klient však nemůže zprostit povinnosti výlučně advokátního koncipienta, a to s odkazem na § 21 odst. 2, § 39 zákona o advokacii a také na stanovisko představenstva České advokátní komory k výkladu dosahu ust. § 39 zákona č.85/1996 Sb., o advokacii. V této věci náleží totiž oprávnění poučit a zároveň zprostit výlučně advokátu. Zbavit takto mlčenlivosti „*může klient nebo jeho právní nástupce vždy jen advokáta, i když skutečnosti, které jsou předmětem advokátního tajemství, se při výkonu právních služeb dozvěděl zaměstnanec nebo advokátní koncipient. Proto také projev klienta, jímž má být zbaven povinnosti mlčenlivosti advokátní koncipient, je třeba adresovat nikoliv jemu, ale advokátovi, který je výlučně oprávněn a povinen zaujmout v této otázce pro koncipienta závazné stanovisko.* ¹⁴⁰ Zároveň musí být advokát tou první osobou, které je projev adresován a doručen. Nelze o prohlášení vyrozumět nejprve třetí osobu, například policejní orgán, a nechat ho, aby advokátu zproštění sám oznámil, aniž bychom cokoliv s advokátem

¹³⁶ PTAŠNIK, Adam. ŠTANGLOVÁ, Karolína. Zproštění mlčenlivosti advokáta. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 15, s. 579.

¹³⁷ VANTUCH, Pavel. Mlčenlivost obhájce, zproštění mlčenlivosti a jeho oznamovací povinnost. Bulletin advokacie, 2013, roč. 2013, č. 4, s. 14.

¹³⁸ ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta. Bulletin advokacie, 2001, roč. 12, č. 4, s. 37.

¹³⁹ JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 52.

¹⁴⁰ BALÍK, Stanislav. Stanovisko představenstva České advokátní komory k výkladu dosahu ust. § 39 zák. č.85/1996 Sb., o advokacii. Bulletin advokacie, 2003, roč. 14, č. 4, s. 88.

konzultovali. Advokát totiž musí klienta řádně poučit o všech rizicích a o možných negativních důsledcích s tím spojených. „*Pokud zastoupený, ať už z jakýchkoliv důvodů, učiní prohlášení o tom, že zprošťuje advokáta povinnosti mlčenlivosti jen vůči třetí osobě, aniž předtím tento projev vůle adresoval přímo advokátovi, jde o právní úkon neplatný a tedy neúčinný. Advokát takovým projevem vůle není vázán a není oprávněn povinnost mlčenlivosti porušit do té doby, než klient učiní projev vůle o zproštění povinnosti mlčenlivosti vůči němu*“¹⁴¹

Zákon o advokacii k tomuto uvádí: „*Povinnosti mlčenlivosti může advokáta zprostit pouze klient a po jeho smrti či zániku právní nástupce klienta; má-li klient více právních nástupců, ke zproštění advokáta povinnosti mlčenlivosti je potřebný souhlasný projev všech právních nástupců klienta.*“¹⁴² Tento výčet je taxativní. Klient má tedy ve vztahu k advokátu výsostné postavení, jelikož jedině on má oprávnění advokáta jeho mlčenlivosti zprostit. Nebylo tomu ale vždy tak. Když se totiž ohlédneme za starší právní úpravou v letech 1868–1990, uvidíme, že zde existovaly i další orgány s rovnocenným oprávněním. To zcela nekorespondovalo s dnešním vnímáním mlčenlivosti jako nástroje na ochranu klienta, ale spíše s ochranou veřejného zájmu. Je třeba uvést, že ač sama mlčenlivost, jako základní a stěžejní povinnost advokáta, je institutem dávným, nelze to stejné říci o samotném zproštění. O historii mlčenlivosti a jejím omezení bude více pojednáno v následujících kapitolách.

Ke způsobu, jakým je zproštění provedeno, je nutné vymezit také dobu a konkrétní osoby oprávněné projev vůle učinit. Zproštění musí být klientem provedeno během jeho života či během doby, kdy právně existuje, jelikož klient nemusí být pouze osobou fyzickou, ale může být také osobou právnickou. Klient jako fyzická osoba je oprávněn takto jednat sám za sebe a udělit advokátu ze své vůle zproštění, jelikož je dle zákona svéprávný. Naopak právnická osoba, jako fikce, uměle vytvořený, organizovaný útvar, nemá na rozdíl od osoby fyzické svéprávnost. Má ale dle § 20 odst. 1 občanského zákoníku právní osobnost za předpokladu, že je stanovena na základě zákona nebo pokud jí zákon uzná.¹⁴³ Z tohoto důvodu je tvořena svéprávnými fyzickými osobami, jednotlivci pověřenými k plnění dalších úkolů a k jejímu zastupování. Právnická osoba, jako subjekt, totiž sama navenek nejedná, ale k právnímu jednání pověřuje právní zástupce, kteří jednají jejím jménem a jsou stanoveni zákonem č. 89/2012 Sb., v § 161 - § 167. „*Standardním zástupcem právnické osoby na základě zákona je statutární orgán. Ten je*

¹⁴¹ MANDÁK, Václav. Je projev zproštění mlčenlivosti advokáta, adresovaný klientem třetí osobě, účinný? Bulletin advokacie, 1998, roč. 9, č. 10, s. 48.

¹⁴² § 21 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴³ § 20 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

určen zpravidla v zákoně (např. u obchodních společností), není-li tomu tak, určí se statutární orgán v zakladatelském právním jednání (např. u spolků, politických stran).¹⁴⁴

V rámci tohoto statutárního orgánu upravuje zákon možnost zastoupení právnické osoby členy jejího statutárního orgánu nebo za předpokladu, že je pravomoc svěřena jinému orgánu právnické osoby, tak i jeho členy. Paragraf 166 odst. 1 poté uvádí zastoupení na základě vnitřních předpisů této právnické osoby, které se v praxi vyskytuje poměrně často, a tím je zastoupení právnické osoby jejími zaměstnanci, kteří jednají „v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci¹⁴⁵ a jejími členy. Tato osoba, která je pak k zastupování určena, ať už zákonem, rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo zakladací listinou, je oprávněna advokáta zprostit mlčenlivosti, a to jménem právnické osoby, nikoliv jménem svým. Nahlížíme na to tak, jako by šlo o jednání samotné právnické osoby.

Jak již bylo řečeno dříve, musí se jednat o projev vůle za života nebo existence klienta, protože poté dochází k přenesení na další osoby. „*Po smrti klienta, fyzické osoby, je oprávněn (nikoliv povinen) mlčenlivost advokáta zprostit jeho právní nástupce, tj. dědic jako právní nástupce majetkových práv fyzické osoby, přestože právo klienta na mlčenlivost advokáta má povahu čistě osobní.*“¹⁴⁶ Tak je tomu v případě, kdy má osoba pouze jediného dědice. Je třeba počítat spíše s možností, kdy dědiců bude více. Pak je potřeba, aby s takovým úkonem projevíli souhlas všichni. Stejně budeme vycházet v případě, kdy právnická osoba zanikne bez likvidace a na řadu přijdou její právní nástupci (např. fúze splynutím nebo sloučením). I ti totiž musí jednat společně a souhlasit. To vše za předpokladu, že je osoba fyzická nebo právnická měla. V situaci, kdy osoba zanikne s likvidací, tedy bez jakéhokoli právního nástupce, je situace složitější. Musíme totiž určit, zda v takovém případě povinnost mlčenlivosti zaniká a pokud stále trvá, zda existuje někdo, kdo může advokáta mlčenlivosti zprostit. Zákon, odborná literatura ani Česká advokátní komora žádné obecně přijímané řešení neposkytuje. Danou otázkou se ale zabývalo ve svých článcích několik autorů. Jako první se o analýzu pokusili Adam Ptašník a Karolína Štanglová. Ti prozkoumali několik možných alternativ, včetně doslovného jazykového výkladu § 21, což by ale vedlo k závěru, že výčet zde uvedený je taxativní a jediným, kdo může advokáta zprostit je jeho klient nebo právní nástupce klienta. Dle jejich názoru ale může existovat jiné ustanovení, které bude § 21 a výčet osob dále rozvíjet a nebude s ním v rozporu. Kdybychom totiž vycházeli pouze z doslovného výkladu, znamenalo

¹⁴⁴ BEZOUŠKA, Petr. Kdo jedná za právnické osoby [online]. ihned.cz, 10. prosince 2013 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://domaci.ihned.cz/c1-58790180-kdo-jedna-za-pravnicke-osoby>>.

¹⁴⁵ § 166 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁶ ŘEHULOVÁ, Lenka. Institut zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta klientem. Právní rozhledy, 2011, roč. 19, č. 11, s. 395.

by to, že zájem zemřelého nebo zaniklého klienta je stále větší než například existující veřejný zájem na něčím spravedlivém potrestání. Dále vycházeli z povahy osobnostních práv, vázaných výlučně na existence konkrétní osoby a řešili prospěch klienta. Mlčenlivost je totiž stanovena právě k ochraně zájmů klienta a pokud „*neexistuje klient ani jeho právní nástupce, je možné se domnívat, že není nikdo, v jehož prospěch by měla být tato povinnost vykonávána.*“¹⁴⁷ To by ovšem vedlo k absolutnímu uvolnění advokáta a zániku povinnosti mlčenlivosti. Jako řešení ovšem uvádějí „*ustanovení hmotněprávního opatrovníka soudem, jehož úkolem by bylo chránit zájmy zaniklé osoby a zvážit, zda advokáta mlčenlivosti zprostit či nikoli. Oporu pro tuto možnost je nutno hledat v občanském zákoníku, neboť zproštění mlčenlivosti je dle našeho soudu hmotněprávním institutem. Protože sám zákon o advokacii neřeší možnost ustanovit opatrovníka právnické ani fyzické osobě, která zanikla bez právního nástupce, je nutno aplikovat obecná ustanovení občanského, resp. Obchodního zákoníku*“¹⁴⁸ V občanském zákoníku nacházejí ovšem oporu v rámci § 27 a § 29 jen pro opatrovníka určeného fyzické osobě, nikoliv osobě právnické. Naproti tomu JUDr. Lenka Řehulová dospívá ve svém článku k opačnému názoru, jelikož zproštění dle předchozích autorů považuje s ohledem na právnické osoby za nemožné. Obchodní, ani občanský zákoník neumožňují právnické osobě ustanovit hmotněprávního opatrovníka, tak jak je tomu u osoby fyzické. Její řešení je tedy následující: „*zemře-li nebo zanikne-li klient bez právního nástupce, mám za to, že bychom měli nadále vycházet z jazykového výkladu § 21 odst. 2 AZ, jenž zcela jasně vymezuje subjekty oprávněně zprostit advokáta mlčenlivosti – klient či právní nástupce klienta; argumentem a contrario lze dospět k závěru, že tímto oprávněním nedisponuje nikdo jiný.*“¹⁴⁹

Poslední kuriozita, která může v rámci zproštění nastat je nátlak nebo tíseň. Jedná se o stav, kdy osoba nejedná svobodně, vážně, anebo sama a provede tak úkon, který by za normálních podmínek neučinila. V našem případě je tímto úkonem právě zproštění advokáta povinnosti mlčenlivosti. Jde zejména o situace, kdy bude omezena osobní svoboda klienta.¹⁵⁰ Pokud dojde tedy k tomu, že klient nebo jeho právní nástupce zprostil svého advokáta pod nátlakem nebo v tísní, tak „*i poté je však advokát povinen zachovávat mlčenlivost, je-li to z okolností případu zřejmé*“.¹⁵¹ V případě pochybností, zda ke zproštění skutečně došlo, musí

¹⁴⁷ PTAŠNIK, Adam. ŠTANGLOVÁ, Karolína. Zproštění mlčenlivosti advokáta. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 15, s. 580.

¹⁴⁸ PTAŠNIK, Adam. ŠTANGLOVÁ, Karolína. Zproštění mlčenlivosti advokáta. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 15, s. 581.

¹⁴⁹ ŘEHULOVÁ, Lenka. Institut zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta klientem. Právní rozhledy, 2011, roč. 19, č. 11, s. 396.

¹⁵⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 144.

¹⁵¹ § 21 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

advokát pokračovat v dodržování povinnosti mlčenlivosti, jelikož mlčenlivost je primárně v zájmu klienta. „*Advokát je tedy tímto ustanovením nadán oprávněním hodnotit platnost, či neplatnost jednání klienta ve vztahu k tomu, zda byl jeho právní úkon učiněn svobodně, či nikoli.*“¹⁵² Musí přitom vycházet výhradně ze zájmů daného klienta.

3.3.3 Spor advokáta s klientem

Ke značnému omezení dochází i v případě, kdy se koná soudní řízení, jehož předmětem je spor advokáta a jeho klienta, popřípadě jeho právního zástupce. V takové situaci je advokát povinností mlčenlivosti nadále vázán, ale pouze ve zmenšeném rozsahu. Nelze jej totiž vázat v tom rozsahu, v jakém je to nezbytné pro samotné řízení před soudem nebo jiným orgánem¹⁵³, tedy pro jeho obhajobu.

Klient má možnost svobodně zvolit jakéhokoliv advokáta, o němž je přesvědčen, že jeho úkoly splní co nejlépe. Advokát poté klienta zastupuje a plní jeho příkazy, či povinnosti stanovené zákonem nebo stavovským předpisem. Pokud ovšem některou z povinností nesplní a klientu tak způsobí újmu, má klient možnost využít soudní cestu a domoci se tak náhrady způsobené újmy. Spor ale může nastat i když je vina na straně klienta. „*V těchto případech se zejména jedná o tzv. palmární spory, tedy spory o zaplacení odměny advokáta.*“¹⁵⁴ Klient tak odmítá zaplatit odměnu, která advokátu podle zákona náleží nebo ji odmítá ve výši vyčíslené samotným advokátem.¹⁵⁵ Je velice pravděpodobné, že se žádný advokát takovému sporu minimálně jednou za život nevyhne, a to i kdyby se sebevíce snažil. Zároveň je zřejmé, že i tak je advokát oproti klientu značně omezen a že jejich postavení není v tomto případě zcela rovnocenné. V případě palmárních sporů se „*prolomení povinnosti mlčenlivosti týká jen informací nezbytných pro palmární řízení.*“¹⁵⁶ Naopak klient nezátížen jakoukoli povinností, může ve svůj prospěch uvádět jakékoli tvrzení, důkazy. Může o svém případě, ale i o samotném advokátu hovořit jak na veřejnosti, tak i v soukromí, aniž by mu hrozil postih. Advokát touto volností rozhodně neoplývá a musí vždy dobře zvažovat, o kterých skutečnostech bude hovořit a prolomí tak povinnost mlčenlivosti. V případě, kdy nesplní podmínku nezbytnosti, vystavuje sám sebe potenciální kárné odpovědnosti.

¹⁵² HŘEBÍČEK, Vladislav. Prohlídky u advokátů (§85b trestního řádu). Praha: Leges, 2017, s. 44.

¹⁵³ § 21 odst. 4 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁴ Advokátní kancelář Maur Legal s.r.o. Mlčenlivost advokáta [online]. maurlegal.cz, [cit. 15.03.2021].

Dostupné na <<https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/mlcenlivost-advokata/a-38/>>.

¹⁵⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 145.

¹⁵⁶ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Povinnost mlčenlivosti, zejména advokátní. Soudce, 2012, roč., č. 7-8, s. 12.

V případě takto vzniklého sporu mezi advokátem a klientem, netíží advokáta zákonem stanovená povinnost mlčenlivosti v plném rozsahu. Dle ZoA totiž „*povinností mlčenlivosti není advokát vázán v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem nebo jiným orgánem, je-li předmětem řízení spor mezi ním a klientem nebo jeho právním nástupcem*“¹⁵⁷ O klientu a jeho případu proto musí uvádět pouze to nejnútnejší, co se vztahuje k předmětu sporu a co mu zároveň dle konkrétních okolností umožní hájit svá práva. Kdyby i zde povinnost mlčenlivosti a klientovy zájmy převládly, advokát by nikdy neměl možnost být v takovémto případě úspěšný, „*neboť by se nemohl dostatečně hájit, čímž by došlo k porušení čl. 37 odst. 3 LZPS, podle kterého jsou si všichni účastníci v řízení ... rovni*“¹⁵⁸ a také k porušení čl. 40 odst. 3 LZPS v podobě práva na obhajobu.

Jedním z nejvýznamnějších v otázce sporu advokáta s klientem je rozsudek Nejvyššího správního soudu, vydaný v souvislosti s podáním trestního oznámení. Zabývá se zejména tím, co je nezbytným rozsahem, pro který může být mlčenlivost prolomena. „*K prolomení povinnosti mlčenlivosti by mělo docházet pouze v nezbytných případech a v nezbytném rozsahu. Advokát musí být schopen rozlišit, které informace získané v souvislosti s poskytováním právních služeb jsou podstatné pro posouzení skutkového stavu rozhodujícím orgánem a které informace naopak nezbytné nejsou, a proto nemají být s ohledem na povinnost mlčenlivosti poskytnuty... Výjimku z povinnosti mlčenlivosti stanovenou § 21 odst. 4 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, pro případ sporu mezi advokátem a klientem je třeba vykládat tak, že také v případě, kdy klient podal na advokáta trestní oznámení v souvislosti s poskytováním právních služeb, je advokát oprávněn na svou obranu policejnímu orgánu uvést informace, které se dověděl v souvislosti s poskytováním právních služeb, a to v nezbytném rozsahu k objasnění skutkového stavu.*“¹⁵⁹

3.3.4 Správa daní a poplatků

V současnosti je potřeba dávat pozor zejména na souvislost mezi daněmi a legalizací výnosů z trestné činnosti. Zachování povinnosti mlčenlivosti ve vztahu k praní špinavých peněz představuje v posledních letech poměrně ožehavé téma. Hned několikrát se k této otázce vyjadřovala sama Advokátní komora a odborná veřejnost. Otevřeně vystupovali proti snahám na její omezení ze strany zákonodárců, ač marně. Například advokát Tomáš Sokol dokonce

¹⁵⁷ § 21 odst. 4 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁸ HŘEBÍČEK, Vladislav. Prohlídky u advokátů (§85b trestního řádu). Praha: Leges, 2017, s. 46.

¹⁵⁹ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. června 2012, sp. zn. 6 Ads 30/2012-47

poznámenal, že ač byl komunismus jako totalitní režim jakýkoliv, mlčenlivost na rozdíl od současného režimu s respektem obcházel a nikdy se skutečně o nic nepokusil.¹⁶⁰

Otázka legalizace výnosů z trestné činnosti se postupem času promítla i do správy daní a poplatků. Novelou daňového řádu došlo k transpozici evropské směrnice DAC 5 do českého právního řádu, která zavedla povinnost předávání informací a povinnost součinnosti na mezinárodní úrovni. Dle nového § 57a má advokát jako osoba povinná podle AML zákona povinnost poskytnout údaje, které získal, když prováděl identifikaci nebo kontrolu klienta. Může ovšem požadovat i dokumenty, které tímto postupem advokát získal nebo informace o tom, jakým způsobem byly získány. Ve vztahu k advokátovi „*může vyžádat údaje a dokumenty podle odstavce 1 pouze ústřední kontaktní orgán podle zákona upravujícího mezinárodní spolupráci při správě daní, a to pouze za účelem výkonu mezinárodní spolupráce při správě daní.*“¹⁶¹ Povedlo se jim však odvrátit nebezpečí, které hrozilo v podobě pozměňovacího návrhu předmětné novely zákona. Ten měl totiž předávání rozšířit nad rámec směrnice a zajistit, aby se takto získané informace, včetně jmen klientů, používaly i pro účely vnitrostátní. Předpokladem bylo podezření na daňový únik alespoň 500 000 Kč. „*Zmíněným pozměňovacím návrhem, který byl nakonec zamítnut a legislativním procesem neprošel, však bývalo mělo dojít k předávání informací souvisejících s bojem proti praní špinavých peněz nejen zahraničním orgánům, ale i české finanční správě pro vnitrostátní správu daní*“¹⁶² Tím by byla povinnost mlčenlivosti dočista popřena a narušilo by se zejména soukromí klienta a vztah důvěry k jeho advokátu. Dle poslance Michálka, který novelu v Poslanecké sněmovně předložil „údajně“ nebylo cílem poškodit klienty, ale naopak poskytnout státu a společnosti ochranu před daňovými úniky ze strany velkých společností. „*Návrh zdůvodnili tím, že jim přijde nelogické, aby se získané údaje daly využívat jen pro mezinárodní správu daní, ale ne pro tuzemský výběr daní.*“¹⁶³ Dozajista si ale poslanci museli být vědomi přesahu, který předmětná novela měla, a jaké škody by mohla advokátům, ale také jejich klientům napáchat.

Po DAC 5 následovala transpozice směrnice DAC 6. Obě představují dodatek ke směrnici 2011/16/EU „Directive on Administrative Cooperation“. DAC 6 se opět postarala o povyk na

¹⁶⁰ ŠUSTR, Ladislav. Lživé a dehonestující. Advokáti se bouří kvůli nařčení ze zapojení do zločinů [online]. Echo24.cz, 5. září 2019 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://echo24.cz/a/SB5RC/lzive-a-dehonestujici-advokati-se-bouri-kvuli-narcení-ze-zapojení-do-zlocinů>>.

¹⁶¹ § 57a odst. 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶² MATZNER, Jiří. Povinnost mlčenlivosti advokáta [online]. pravniportal.cz, 17. dubna 2018 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.pravniportal.cz/clanky/procesni-pravo/povinnost-mlcenlivosti-advokata>>.

¹⁶³ Mlčenlivost není princip užitečný pro advokáty, ale pro klienty. [online]. ceska-justice.cz, 17. dubna 2019 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2019/04/tomas-sokol-mlcenlivost-neni-princip-uzitecny-advokaty-klienty/>>.

straně advokátů a ČAK, jelikož vzbudila další obavy o advokátní mlčenlivost. Zejména o rozsah její transpozice a případné dodatky ze strany zákonodárců. Jelikož sama „*směrnice DAC 6 sice respektuje profesní mlčenlivost ze zákona, kterou má daňový poradce nebo advokát, nicméně i tak ji nepřímou prolamuje v případě oznamovací povinnosti zprostředkovatele, který je daňovým poradcem, vůči jinému zprostředkovateli, případně uživateli, kteří by nebyli jeho klientem.*“¹⁶⁴ Nakonec tato směrnice přinesla novou oznamovací povinnost vůči Specializovanému finančnímu úřadu, týkající se přeshraničních uspořádání. Advokát, jako zprostředkovatel dle zákona č. 164/2013 Sb., o mezinárodní spolupráci při správě daní, má nově, od ledna 2021, ve vztahu k téměř všem daním povinnost oznamovat tzv. přeshraniční agresivní schéma. Důležité je, že se na tyto osoby (zprostředkovatele) vztahuje pouze za předpokladu, pokud nejsou vázány profesní mlčenlivostí. Ten, kdo tuto povinnost nesplní a neprovede ohlášení, čelí možné pokutě až 500 000 Kč.

Pokud se zaměříme ještě obecně na advokáta a jeho poskytování právních služeb, je důležitým zejména § 21 odst. 5 ZoA. Ten stanoví, že se povinnost mlčenlivosti nevztahuje na případ, kdy je advokát daňovým subjektem dle § 20 daňového řádu a je podle toho nucen plnit příslušné povinnosti.¹⁶⁵ V daňových věcech tedy „*povinnost mlčenlivosti advokáta o povaze právní věci, ve které advokát klienta obhajoval nebo zastupoval, platí i nadále v plném rozsahu. Její omezení se týká výhradně stanovení a vymožení daní a poplatků.*“¹⁶⁶ To se promítá zejména do obsahu faktur nebo daňových dokladů, které advokát v souvislosti se svou činností vyplňuje. Dle usnesení představenstva České advokátní komory č. 9/1999 Věstníku je účetní a daňové doklady „*advokát povinen vést bez zbytečné specifikace úkonů právních služeb poskytovaných klientům, z nichž by byl patrný obsah právní pomoci, tak, aby v případě daňové kontroly, prováděné u advokáta...nemohlo dojít ke střetu mezi obsahem účetního nebo daňového dokladu se zákonem advokátovi uloženou povinností mlčenlivosti.*“¹⁶⁷ Prakticky totožný přístup advokáta by se měl uplatnit ve vztahu k daňové kontrole prováděné správcem daně, které advokát podléhá. Advokát má povinnost správci poskytnout součinnost a předložit potřebné dokumenty, účetnictví, ale pokud není klientem mlčenlivosti zproštěn, nemůže poskytovat takové údaje, které by s ní byly v rozporu.

¹⁶⁴ Tomáš Sokol: Mlčenlivost není princip užitečný pro advokáty, ale pro klienty. [online]. ceska-justice.cz, 17. dubna 2019 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2019/04/tomas-sokol-mlcenlivost-neni-princip-uzitecny-advokaty-klienty/>>.

¹⁶⁵ § 20 odst. 5 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁶ MAUER, Jakub. Výkon advokátní praxe. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 107.

¹⁶⁷ čl. 3a usnesení představenstva České advokátní komory č. 9/1999 Věstníku ze dne 8. listopadu 1999, kterým se stanoví některé podrobnosti o dokumentaci advokáta vedené při poskytování právních služeb

3.3.5 Překažení a oznámení trestného činu

Překažení trestného činu je jednou ze zákonných povinností udělených advokátu v souvislosti s poskytováním právních služeb. Advokát je při výkonu svého povolání a zastupování klienta povinen jednat tak, aby postupoval dle příkazů klienta a v jeho největším zájmu. To ovšem neznamená, že by měl tolerovat vše, co si klient poručí. Jak jsme již stanovili dříve, jednou z mezí je samotný zákon či jiné právní a stavovské předpisy. V jejich rozporu, a to i kdyby klient sebevíc naléhal, advokát postupovat nemůže. Setkáváme se i se situací, kdy sám klient projeví úmysl jednat v rozporu s právními předpisy a sdělí advokátu svůj plán pro spáchání trestného činu. Jakmile se advokát o tomto úmyslu spáchat trestný čin hodnověrným způsobem doví, musí svou mlčenlivost prolomit a podniknout potřebné kroky k tomu, aby ještě stihl čin překazit. Dle ZoA totiž „*povinností mlčenlivosti není dotčena zákonem uložená povinnost překazit spáchání trestného činu.*“¹⁶⁸ Bez ohledu na to, zda je trestný čin teprve připravován nebo již páchán, a zda se o něm dozvěděl v rámci poskytování služeb nebo mimo. Například, pokud se dozví o úmyslu klienta spáchat vraždu své manželky, protože zjistil, že má tajně milence, a z toho důvodu si již opatřil zbraň. Po advokátovi proto předem požaduje právní radu, jak by mohl tuto situaci následně řešit, nebo se pokouší i jej navádět k trestné činnosti. Vzhledem k tomu, že je advokát stejně jako klient povinen tyto právní předpisy dodržovat, musí postupovat tak, aby spáchání činu co nejvíce zabránil. To znamená, že potenciální čin nahlásí příslušným orgánům, například Policii ČR nebo státnímu zástupci, čímž jej překazí, anebo se sám pokusí klienta od činu odradit.¹⁶⁹ Takové jednání je jednou z výjimek, která nezasahuje do povinnosti mlčenlivosti. „*Ani povinnost mlčenlivosti nezbavuje advokáta povinnosti překazit připravovaný trestný čin, pokud se hodnověrně dozví, že jeho spáchání klient připravuje a pokud jde o některý z vyjmenovaných trestných činů.*“¹⁷⁰ Naopak v případě, kdy by advokát daný trestný čin nenahlásil a nepřekazil, vystavil by se sám možnému postihu za přečin nepřekažení trestného činu dle § 367 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ten specificky uvádí, na které taxativně stanovené trestné činy se advokátova povinnost překazit vztahuje a představuje tak souhrn těch nejzávažnějších trestných činů, které mají všichni, nejen tedy advokát, povinnost překazit. Půjde tak například o vraždu, zabití, těžké ublížení na zdraví,

¹⁶⁸ § 21 odst. 7 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁹ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní řád: komentář [online]. aspi.cz [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/1/30139/1/2/zakon-c-141-1961-sb-o-trestnim-rizeni-soudnim-trestni-rad>>.

¹⁷⁰ DOLEČEK, Marek. Poskytování právních služeb – smlouvy s advokáty [online]. businessinfo.cz, 1. června 2015 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.businessinfo.cz/navody/poskytovani-pravnich-sluzeb-smlouvy-s-advokaty-ppbi?fbclid=IwAR2BoDnguQT-5sQfK9gSq-w84etVlds6zNPExA1vIK-Od3UGXvJgxKRhT8#!&chapter=1>>.

ale také o podplácení nebo legalizaci výnosů z trestné činnosti. Advokáta ovšem nelze postihnout „nemohl-li trestný čin překazit bez značných nesnází nebo aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.“¹⁷¹

Pokud už ovšem došlo k dokonání trestného činu, nemá advokát, stejně jako jeho zaměstnanec nebo duchovní v rámci zpovědního tajemství, povinnost trestný čin oznámit. „Oznamovací povinnost...nemá advokát nebo jeho zaměstnanec, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe.“¹⁷² Advokát tedy nemůže podat na klienta trestní oznámení a musí zachovat povinnost mlčenlivosti. Pokud trestný čin neoznámí, nenese za něj odpovědnost. Naopak „podání trestního oznámení na vlastního klienta pro podezření z trestného činu, o němž se advokát dozvěděl v souvislosti s poskytováním právní služeb tomuto klientovi, je závažným porušením povinnosti advokáta bez ohledu na to, že se tak stalo až po skončení zastoupení.“¹⁷³ Advokát, který takto protiprávně jedná se dopouští kárného provinění. V opačném případě, kdyby tato povinnost neexistovala, došlo by k popření celého smyslu advokacie. Klient, který by přišel za advokátem pro právní radu by advokátu o svém případě nic nesdělil, což by vedlo k nesplnění povinnosti součinnosti a ke zjevnému neúspěchu ve věci. Kdyby totiž informace o svém případě poskytl, vystavil by se nebezpečí trestního postihu. „Benefit neoznámení trestného činu ovšem pro advokáta platí výlučně za podmínky, že jde o trestný čin, o jehož spáchání se advokát či jeho zaměstnanec doví v souvislosti s výkonem advokátní praxe. Pokud se tedy advokát doví o spáchání trestného činu doma, na dovolené, u sousedů, ve svém volnu, a nikoliv při výkonu advokacie, stíhá jej oznamovací povinnost v podobě jako jakéhokoliv jiného občana“¹⁷⁴

3.3.6 Praní špinavých peněz

Problematiku ve vztahu k praní špinavých peněz upravuje zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a také navazující usnesení představenstva ČAK č. 2/2008 Věstníku ze dne 11. září 2008. Vzhledem k tomu, že se jedná o úpravu vycházející zejména z evropských tendencí, je tento zákon provedením směrnice Evropského Parlamentu a Rady Evropské unie 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu. Cílem této úpravy je zejména zabránění organizovanému zločinu, terorismu a „jednání, kterým má být dosaženo toho, že s prospěchem z trestné činnosti bude možné nakládat jako s příjmem nabytým v souladu

¹⁷¹ § 367 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷² § 368 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷³ rozhodnutí odvolacího senátu ČAK ze dne 9. listopadu 2004, sp. zn. K 51/03

¹⁷⁴ MATES, Pavel a kol. Tajemství v českém právním řádu. Praha: Leges, 2019, s. 127.

se zákonem.¹⁷⁵, a to i na úkor klienta a profesního tajemství. V současnosti tak představuje jedno z největších omezení povinnosti mlčenlivosti vůbec.

Pro účely tohoto zákona je v § 38–40 stanovena zvláštní povinnost mlčenlivosti povinných subjektů. Dle § 38 jsou „*povinné osoby a jejich zaměstnanci... a fyzické osoby, které jsou pro povinnou osobu, Úřad nebo jiný dozorčí úřad činné na základě jiné než pracovní smlouvy, povinny zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, týkajících se oznámení a šetření podezřelého obchodu, úkonů učiněných Úřadem nebo plnění povinností stanovených v § 24 odst. 1 nebo § 31c.*“ Pokud se však dané informace dostanou i k jiným osobám, jsou i tyto samozřejmě povinny mlčenlivost zachovávat. Stejně jako v případě advokáta, kterého může jeho povinnosti zbavit klient, i zde nacházíme možná omezení a zproštění v podobě předsedy vlády nebo pověřeného člena vlády. Kromě tohoto zproštění se zde objevují omezení ještě většího rozsahu, kdy se povinnosti mlčenlivosti nelze dovolat zcela, a to v přímo zákonem stanovených případech a vůči konkrétním orgánům. Advokát, jako osoba dle tohoto zákona povinná, se nemůže povinnosti mlčenlivosti dovolávat pouze ve vztahu k dozorčím úřadům a ke „*správci daně při poskytování informací při plnění povinností stanovených daňovým řádem povinné osobě.*“¹⁷⁶ V praxi tato ustanovení znamenají další informace, o kterých je advokát povinen zachovávat mlčenlivost, tentokrát ve vztahu ke klientu. Advokát má před klientem povinnost zachovávat v tajnosti, pokud oznámí klientův podezřelý obchod nebo pokud je již klient objektem probíhajících šetření. Oznámení činí advokát vůči České advokátní komoře, která následně posoudí, zda se skutečně jedná o podezřelý obchod. V případě, že souhlasí s tvrzením advokáta, předá informace o tomto obchodu ministerstvu financí. Jako korektiv této tvrdosti „*advokát... není ve vztahu ke klientovi povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech uvedených v § 38 odst. 1, pokud mají být tyto skutečnosti klientovi sděleny ve snaze odradit ho od zapojení se do nedovolené činnosti.*“¹⁷⁷

Z AML zákona vyplývá pro samotného advokáta řada povinností, které v posledních letech prošly nejednou změnou. Hlavní roli zde hrála povinnost mlčenlivosti. Jak jsme již uvedli výše, advokát je dle § 2 odst. 1 písm. g) předmětného zákona považován za tzv. osobu povinnou, ne však absolutně, v rámci celého poskytování právních služeb. Bude tomu tak „*při úschově peněz, cenných papírů nebo jiného majetku svého klienta*“. Například když pro svého klienta spravuje peníze, obchodní podíly a další majetek, když mu obstarává prodej a nákup

¹⁷⁵ PATĚK, Daniel. Vztah advokáta a klienta. Právní rádce, 2005, roč. 13, č. 2, s. 11.

¹⁷⁶ § 39 odst. 1 písm. n) zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁷ § 40 odst. 3 zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů

nemovitostí či převádění, anebo vklady a výběry peněžních prostředků.¹⁷⁸ Zákon tak uvádí konkrétní situace, kdy je advokát osobou povinnou, kdežto v běžných případech, „*při zastupování klienta, při jeho obhajobě, při poskytování porad, sepisování smluv ani ve většině tradičních advokátních činností... se na něj zákon o praní špinavých peněz nevztahuje a advokát povinnost identifikovat klienta ani hlásit podezřelý obchod nemá.*“¹⁷⁹

Mezi povinnosti, které tak advokátu vyplývají patří základní povinnost poučovací a identifikace dle § 8. Povinnost poučovací má advokát vůči svému klientu na počátku jejich jednání, tedy ještě před tím, než jakékoliv právní služby poskytne. Advokát totiž musí klienta vždy informovat o povinnostech, které pro něj z AML zákona vyplývají, a tedy o možném budoucím průběhu.¹⁸⁰ Povinnost identifikace se naopak objeví pouze za přesně stanovených případů, jako je podezřelý obchod nebo pokud obchod přesáhne limit 1000 EUR. Pokud ale k identifikaci nedojde, a to z důvodu na straně klienta, spočívajícího v odmítnutí podrobit se identifikaci nebo neposkytnutí součinnosti při kontrole, musí i sám advokát, jako povinná osoba, ukončit obchodní vztah, popřípadě odmítnout jeho navázání.¹⁸¹ Poté následují povinnosti, které advokátu náleží v průběhu poskytování právních služeb. Jedná se například o povinnost provádět kontrolu dle § 9, kdy sleduje, jaké obchody klient provádí a posuzuje rizika z nich vyplývající, jejich účel a povahu. Rovněž může kontrolovat také zdroje, které jsou k obchodování použity. Další povinností je povinnost oznamovací, kterou musí advokát splnit vůči České advokátní komoře bez zbytečného odkladu od pojetí podezření, tedy od doby, kdy se při identifikaci, kontrole dozví o podezřelém obchodu. Velký senát Soudního dvora EU ve svém rozsudku potvrdil, že tato povinnost nikterak neporušuje právo na spravedlivý proces, zaručené čl. 6 EÚLP a čl. 6 odst. 2 EU.¹⁸² Podle statistik je ale možné vidět, že „*ročně advokáti oznámí přibližně pět až sedm podezřelých obchodů, dosud žádné však Komora nevyhodnotila kladným způsobem a všechna oznámení byla advokátům vrácena.*“¹⁸³ Pro potřeby plnění těchto povinností není advokát dle § 21 odst. 6 ZoA vázán povinností mlčenlivosti ke svému klientu a nemůže se ji ani dovolat.

¹⁷⁸ § 2 odst. 1 písm. g) zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁹ MATES, Pavel a kol. Tajemství v českém právním řádu. Praha: Leges, 2019, s. 129.

¹⁸⁰ čl. 1 odst. 3 usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku ze dne 11. 9. 2008, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokátů a postupu kontrolní rady České advokátní komory ve vztahu k zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸¹ § 15 odst. 1 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸² Rozsudek ze dne 26. června 2007, Ordre des barreaux francophones et germanophones a další v. Conseil des ministres, C-305/05, Sb. rozh. s. I-5356, bod 37

¹⁸³ MATES, Pavel a kol. Tajemství v českém právním řádu. Praha: Leges, 2019, s. 130.

3.4 Porovnání s jinými zeměmi

Ve světě pravděpodobně nenajdeme stát, který by povinnost mlčenlivosti ve svém právním řádu neupravoval. Každý stát má rovněž svou advokátní komoru, která dohlíží na její dodržování a případně trestá její porušení¹⁸⁴. Česká právní úprava je oproti jiným zemím poměrně rozsáhlá a detailní. Jiné země ve svých zákonech pouze ukotvují povinnost mlčenlivosti jako takovou, ale neuvádí její specifika a často ani omezení. Pravděpodobně tak půjde o úpravy velmi roztržité, nacházející se napříč celým právním řádem. Situaci, kdy advokát poskytuje své právní služby v České republice jsme si však již vymezili. Jak to ale bude v okamžiku, kdy se podíváme do světa, zejména pak do Evropské unie? Zpravidla se jedná o právní úpravy, které jsou vystavěny na stejných základech a jejich společným rysem je „že advokát je povinen zachovávat povinnost mlčenlivosti o skutečnostech (věcný rozsah je stanoven různě), které se dozvěděl při své profesní činnosti a že je to jen klient (popř. jeho právní nástupce), kdo je oprávněn advokáta této povinnosti zprostit.“¹⁸⁵ Základním předpisem, na který bude muset advokát dávat pozor a který doplňuje předpisy jednotlivých evropských států, je v tomto případě Etický kodex advokátů v Evropské unii. Ten se ve vztahu k povinnosti mlčenlivosti zabývá zejména jejím významem. „Z podstaty funkce advokáta vyplývá, že klient advokátovi sdělí věci, které by klient jinému nesdělil, a že advokátovi jsou informace předávány na základě důvěry. Důvěra nemůže existovat bez jistoty mlčenlivosti o svěřených informacích. Mlčenlivost je tudíž primárním a základním právem a povinností advokáta. Advokátova povinnost mlčenlivosti slouží zájmům výkonu spravedlnosti stejně jako zájmům klienta.“¹⁸⁶ Především ale zdůrazňuje, že by kvůli své výjimečnosti a důležitosti měla požívat příslušnou ochranu ze strany jednotlivých států. Co se týče věcného, časového a osobního rozsahu mlčenlivosti, docházíme k prakticky totožnému znění v rámci českého právního řádu, jelikož „advokát je povinen dodržovat princip důvěrného zacházení s informacemi ve vztahu ke všem informacím, které získá při výkonu své profesní činnosti...“¹⁸⁷, a to bez časového omezení. Zároveň také vychází z předpokladu, že advokát neposkytuje právní služby sám, ale ve spolupráci s dalšími (např. zaměstnanci), kteří mají rovněž povinnost mlčenlivosti, a to ve shodném rozsahu.

¹⁸⁴ DOSTÁL, Aleš. Povinnost mlčenlivosti advokáta s náznakem mezinárodního srovnání. Bulletin advokacie, 2004, roč. 15, č. 6, s. 13-14.

¹⁸⁵ DOSTÁL, Aleš. Povinnost mlčenlivosti advokáta s náznakem mezinárodního srovnání. Bulletin advokacie, 2004, roč. 15, č. 6, s. 14.

¹⁸⁶ Bod 2.3. 1 etický kodex advokátů v Evropské unii, přijatý dne 28. října 1988 na plenárním jednání Rady evropských advokátních komor (Code of conduct for European Lawyer)

¹⁸⁷ Advokátní kancelář Maur Legal s.r.o. Mlčenlivost advokáta [online]. maurlegal.cz, [cit. 15.03.2021].

Dostupné na <<https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/mlceni-advokata/a-38/>>.

První zemí, která ve srovnání s jinými poskytuje poměrně rozsáhlou úpravu je Francie. Oproti českému právnímu řádu zde najdeme hned několik podstatných rozdílů. „*Ve Francii je povinnost mlčenlivosti absolutní, časově neomezená a je považována za součást veřejného pořádku.*“¹⁸⁸ V případě porušení povinnosti považuje toto jednání dokonce za trestný čin a samozřejmě provinění proti etickým pravidlům advokáta. Nedeklaruje, že by bylo výsadou konkrétního jednotlivce, klienta, ba naopak, díky nezbytnosti advokáta jako důvěrníka je mlčenlivost zakotvena ve veřejném zájmu. Z hlediska omezení zaznamenáváme ale podstatný rozdíl s českým právním řádem, jelikož „*advokát nemůže být tohoto tajemství zproštěn svým klientem, jakýmkoli úřadem a obecněji ani žádným jiným subjektem či orgánem.*“¹⁸⁹ V případě Francie je tedy mlčenlivost povinností absolutní, bez možnosti jejího zproštění a vztahuje se na veškeré činnosti, které advokát v rámci poskytování právních služeb vykonává. Stejně jako u nás má advokát, jakožto nositel této povinnosti, zajistit, aby ji dodržovaly i osoby, které se s ním na poskytování služeb podílí.

Naproti tomu poměrně kusou je úprava německá. Dodržování povinnosti mlčenlivosti je u advokáta samozřejmostí, ale co se týká rozsahu, tak „*tato povinnost se vztahuje na vše, s čím se obeznámil při výkonu svého povolání. To neplatí pro skutečnosti, které, které jsou zjevné či dle svého významu nevyžadují utajení.*“¹⁹⁰ Advokát se tak sám musí vypořádat s konkrétními okolnostmi daného případu a některým informacím ochranu neposkytnout.

Zajímavá je úprava také v Portugalsku. I zde je povinností advokáta zachovávat profesní tajemství, které ovšem zahrnuje „*fakta v souvislosti s profesionálními záležitostmi, která mu byla sdělena klientem nebo komorou nebo v průběhu výkonu profese, fakta, která mu sdělil vzhledem k funkci vykonávané v Advokátní komoře některý z kolegů rovněž zavázaný mlčením.*“¹⁹¹ Zahrnuje ale informace, které advokátu sdělí nejen spolupachatel klienta, ale také jeho odpůrce a zástupce. Z hlediska věcného vymezení uvádí, že povinnost mlčenlivosti se uplatní ať „*v případě, že služba advokáta, o nichž je požádán nebo ji uskutečňuje, zahrnuje nebo nezahrnuje soudní nebo mimosoudní zastupování, je či není za ni odměněn, přijme a vykonává nebo odmítne zastupování nebo právní službu, a totéž platí pro všechny advokáty, kteří se přímo či nepřímo tohoto případu účastní.*“¹⁹²

¹⁸⁸ ŘEHULOVÁ, Lenka. Institut zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta klientem. Právní rozhledy, 2011, roč. 19, č. 11, s. 393.

¹⁸⁹ BALÍK, Stanislav a kol. Advokát v EU: právní předpisy o advokacii v zemích Evropské unie. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 47.

¹⁹⁰ Tamtéž. s. 170.

¹⁹¹ BALÍK, Stanislav a kol. Advokát v EU: právní předpisy o advokacii v zemích Evropské unie. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 281.

¹⁹² Tamtéž.

S obdobnou úpravu se můžeme setkat také v dalších evropských státech jako je Velká Británie, Itálie, Švédsko, Španělsko, Rakousko nebo Lucembursko. Odlišnosti jsou vesměs jen terminologického rázu.

Pokud se podíváme mimo Evropu, a to do Spojených států amerických, jsou základní úpravou ve vztahu k mlčenlivosti – Confidentiality of information, tzv. „ABA Model Rules of Professional Conduct“. Tato zejména etická pravidla byla přijata již v roce 1983 Americkou advokátní komorou (Sněmem delegátů). Najdeme zde rozsáhlou úpravu věnovanou zejména aktu zproštění. Základním principem, stejně jako v našem právním řádu, je zakotvení, že jedinou osobou, která může advokáta zprostit je sám klient. Pokud klient neudělí tzv. informovaný souhlas, nesmí advokát sdělovat jakékoli informace týkající se jeho případu¹⁹³. Tímto se stejně jako u nás usiluje o vybudování důvěry a zejména k úplnému sdělení informací ze strany klienta tak, aby mohl i advokát řádně poskytovat své služby. Zároveň je to podstatné v situacích, kdy má být advokát předvolán v rámci řízení jako svědek nebo má předložit určitý důkaz týkající se jeho klienta. Ochrana se zde vztahuje rovněž na informace, které by nutně nemusely znamenat průlom do mlčenlivosti, ale díky třetí osobě by k tomu mohlo následně dojít. Setkáváme se zde i se situacemi, kdy převažuje jiný, veřejný zájem, například ochrana života, zdraví nebo zabránění páchání trestné činnosti a povinnost mlčenlivosti proto musí být v nezbytné míře omezena.¹⁹⁴ „Americké jurisdikce také povolují, aby právník prolomil povinnost mlčenlivosti při vlastní obhajobě nebo má-li splnit soudní příkaz.“¹⁹⁵

3.5 Sporné případy

V praxi se můžeme setkat s řadou situací, které jsou kontroverzní a vyvolávají velkou vlnu názorů. Často půjde o případ, kdy je advokát postaven před etický, či spíše morální problém a je jen na jeho smýšlení, jak se k tomu postaví. V řadě případů budeme muset dávat pozor na to, abychom dostatečně ochránili povinnost mlčenlivosti před zásahy státních orgánů.

Spornou se tak může stát například komunikace mezi advokáty či advokáty a soudci, kde zajisté může docházet k výměně citlivých informací. V takovém případě je nezbytné odlišovat, za jakým účelem se tyto osoby scházejí. Zda jde skutečně o přátelskou či rodinnou sešlost, nebo naopak o schůzku plynoucí u řešení konkrétní kauzy. V mnoha případech je komunikace mezi těmito lidmi vítaná a rovněž nevyhnutelná, jelikož se jedná o osoby, které spolu studovaly či

¹⁹³ American Bar Association. Model Rules of Professional Conduct [online]. americanbar.org, 2. srpna. 1983 [cit. 15. 3. 2021]. Dostupné na <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct.html>.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ MATES, Pavel a kol. Tajemství v českém právním řádu. Praha: Leges, 2019, s. 114.

pracovaly. Na druhou stranu „*privátní schůzka soudce s advokátem, pokud dotýčný soudce aktuálně řeší advokátovu věc, je naprosto nepřijatelná. Důležité také bude, kde a jak se potkají. Něco jiného je schůzka či neformální popovídání na větší akci s více lidmi, něco jiného je schůzka mezi čtyřma očima.*“¹⁹⁶ Nejen komunikace v rámci právnických profesí, ale také komunikace s klientem může být předmětem posuzování. Je nutné ochránit zejména informace, které si tyto osoby vyměňují prostřednictvím korespondence, telefonních hovorů či osobně ve věznici. Spolu s vývojem společnosti přinášejí mobilní telefony, různé sociální sítě, e-maily nebo jiné elektronické komunikační prostředky stále nové nástrahy, na které je potřeba reagovat. Většina z nich sebou nese nebezpečí prozrazení, například díky odposlechům, a proto není vhodné je vyžívat výlučně jako jediný způsob komunikace mezi advokátem a klientem. Ač to v dnešní době izolace není zrovna jednoduché. K narušení povinnosti mlčenlivosti nemusí ovšem docházet jen na dálku, ale také přímo kvůli prohlídkám prostor, v nichž advokát poskytuje své služby.

Povinnost mlčenlivosti se zásluhou své dlouhodobosti měla možnost střetnout jak s postupnými úpravami, tak i s nejrůznějšími zásahy, anebo snahami na její omezení, a to především ze strany státních orgánů nebo Parlamentu. „*Tu dává trestní řád policii možnost advokáta odposlouchávat a zjišťovat, co si povídá nebo mailuje se svým klientem, jinde jí dává právo udělat v advokátní kanceláři domovní prohlídku a odnést si pečlivě srovnané dokumenty, které mu klient předal k posouzení jeho případu. Jiný zákon ukládá advokátovi informovat o finanční situaci klienta v případě, že pojme podezření z praní špinavých peněz, a podle dalšího musí advokát zasílat kontrolní a jiná hlášení, z nichž lze poznat, jaké klienty advokát zastupuje a kolik jim účtuje.*“¹⁹⁷ V praxi jsou případy, kdy povinnost mlčenlivosti čelí možnému zásahu bohužel častější, než bychom si přáli. K tomu, aby ale mohla být prolomena, musí jít o případ, který je nezbytný a který ji omezí jen v nezbytném rozsahu.¹⁹⁸

3.5.1 Domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor, sloužících k výkonu advokacie

Domovní prohlídka, ať už v prostorách, kde advokát poskytuje právní služby nebo přímo v bytě či domě samotného advokáta, představuje opravdu velký zásah do jeho soukromí i do utajovaných informací. Pokud by neexistovala dostatečná právní úprava a osoba, která by nad

¹⁹⁶ LÉKO, Kristián. Soudci a advokáti se znají. Setkáním se vyhnout nelze [online]. ceskapozice.lidovky.cz, 15. března 2017 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <https://ceskapozice.lidovky.cz/hlas-elity/soudci-a-advokati-se-znaji-setkanim-se-vyhnout-nelze.A170315_103522_pozice-hlas-elity_houd>.

¹⁹⁷ TOMAN, Petr. Mlčenlivost by měla být soustředěna v jednom zákoně klientem [online]. Advokatnidenik.cz, 19. 4. 2018 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/blog/mlcenlivost-by-mela-byt-soustredena-jednom-zakone/>>.

¹⁹⁸ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. června 2012, sp. zn. 6 Ads 30/2012-47

prohlídkou dohlížela, mohl by tento úkon velmi lehce sklouznout k prolomení advokátní mlčenlivosti. Naštěstí se nejedná o institut, který by byl v praxi nějak nadužíván a každý rok evidujeme zhruba 20-30 prohlídek v rámci advokátních prostor.

*„Podstatou provedení prohlídky u advokáta je nalezení listin, na které se nevztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta a které jsou důležité pro příslušné trestní řízení. Tyto listiny se však nacházejí mezi dalšími listinami, na které se již povinnost mlčenlivosti advokáta naopak vztahuje. Úkolem soudu je rozlišit, zda se u zajištěných listin jedná o listiny požívající ochrany nebo nikoli.“*¹⁹⁹ Přestože je domovní prohlídka nařízena pro jednotlivý případ, orgán, který do prostoru přijde, většinou neví, které konkrétní dokumenty, spisy nebo věci obsahují potřebné důkazy. Mohou tak získat povědomí o skutečnostech, které s daným případem vůbec nesouvisí. Proto je potřeba opravdu náležitě kontrolovat, jak prohlídka probíhá. *„Listinou se ve smyslu § 85b odst. 12 tr. ř. rozumí jak písemnost, popřípadě její část, tak i jiný nosič informací.“*²⁰⁰ Již v samotném příkazu k prohlídce vydaného příslušným soudem by měly být nezaměnitelně vymezeny prostory, ve kterých má prohlídka proběhnout a také právě konkrétní listiny k jejichž zajištění směřuje.

Odkaz na povinnost mlčenlivosti ve vztahu k domovní prohlídce, která se uskuteční v kanceláři nebo v samotném bytě advokáta, najdeme v Etickém kodexu čl. 17 a. Ten uvádí povinnosti advokáta v souvislosti s domovní prohlídkou. Advokát musí orgán provádějící prohlídku upozornit na svou povinnost mlčenlivosti a na to, že se v prohledávaných prostorách nacházejí listiny, které jsou touto povinností stíženy a kvůli tomu má advokát pouze omezenou ediční povinnost ve smyslu § 78 odst. 2 trestního řádu.²⁰¹ *„Příslušnou listinu je tedy advokát oprávněn vydat orgánu trestního řízení jen tehdy, jestliže byl zproštěn mlčenlivosti nebo povinnosti zachovat věc v tajnosti projevem vůle samotného klienta učiněným vůči němu.“*²⁰² K prohlídce by dále měla být na žádost advokáta přibrána tzv. nezúčastněná osoba. *„V praxi je nejčastěji přibírán některý ze členů orgánů obce, v jejímž obvodu se prohlídka koná (člen zastupitelstva, rady, starosta), popř. její zaměstnanec.“*²⁰³ *„Takto přibrané nezúčastněné osoby mohou nejen sledovat zákonnost postupu úředních orgánů, ale v případě potřeby i potvrdit*

¹⁹⁹ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní řád: komentář [online]. aspi.cz [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/1/30139/1/2/zakon-c-141-1961-sb-o-trestnim-rizeni-soudnim-trestnim-rad>>.

²⁰⁰ SOKOL, Tomáš. Problematika domovní prohlídky advokáta [online]. cak.cz, 15. srpna 2014 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=13329>>.

²⁰¹ čl. 17 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

²⁰² MANDÁK, Václav. Je projev zproštění mlčenlivosti advokáta, adresovaný klientem třetí osobě, účinný? Bulletin advokacie, 1998, roč. 9, č. 10, s. 48.

²⁰³ HŘEBÍČEK, Vladislav. Prohlídky u advokátů (§85b trestního řádu). Praha: Leges, 2017, s. 74.

*advokátovi, že při takovém úředním úkonu ve vztahu k zachování advokátního tajemství nic nezanedbal.*²⁰⁴ Zároveň má orgán provádějící prohlídku povinnost zajistit součinnost České advokátní komory (konkrétně zástupce Komory) a pokud to není možné, tak i jiného advokáta. Samozřejmě jen za předpokladu, že se v daném místě mohou nacházet listiny chráněné advokátním tajemstvím. Policejní orgán je povinen zástupce v takovém případě přibrat, jelikož bez jeho přítomnosti není možné v prohlídce dále pokračovat. Ustavení tohoto zástupce upravuje dále usnesení představenstva České advokátní komory č. 6/2006 Věstníku, kterým se stanoví postup při určování zástupce České advokátní komory při provádění prohlídek a kontrol. Tento zástupce poté udělí buďto souhlas, anebo nesouhlas k seznámení se s jejich obsahem.

Dle nálezu Ústavního soudu *„profesionální tajemství a jeho dodržování advokátem požívá příslušné ochrany, a to zejména v situacích, kdy tato povinnost advokáta může být ohrožena v případech jako je domovní prohlídka u advokáta nebo v jeho kanceláři, prováděná podle ustanovení § 85b trestního řádu. Práva třetích osob jsou v rámci tohoto postupu chráněna na prvním místě zástupcem ČAK. Důvody, pro které zástupce ČAK odepře souhlas k seznámení se s listinami, lze přezkoumat pouze soudem.*²⁰⁵ § 85b trestního řádu nastiňuje, jak je potřeba dále postupovat v případě, kdy zástupce Komory rozhodne, že na listiny je vztažena povinnost mlčenlivosti, a proto odmítne udělit souhlas k seznámení se s jejich obsahem. V takovém případě totiž není možné s listinami dále nakládat a je nutné je ihned zabezpečit (zapečetit) tak, aby se s nimi nemohl nikdo seznámit. V tom horším případě je zničit. Tento úkon je nutné provést za přítomnosti orgánu, který úkon provádí (policie), zástupce Komory a rovněž advokáta, kterého se prohlídka týká. Poté co jsou listiny zabezpečeny, je třeba je předat Komoře, která listiny uschová do doby, než budou vydány zpět advokátovi nebo nebude rozhodnuto o nahrazení souhlasu zástupce Komory k seznámení se s obsahem listin. Jedinou možností, jak se může orgán provádějící prohlídku k listinám dostat, je situace, kdy požádá soudce nejbližší nadřízeného soudu, který prohlídku nařídil o nahrazení souhlasu tohoto zástupce. Aby se advokát mohl náležitě bránit a dohlížet nad zachováním mlčenlivosti v tomto řízení, má mít dle Ústavního soudu možnost se na předvolání zúčastnit veřejného zasedání týkajícího se prohlídky prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, ač to zákon výslovně nezmiňuje.²⁰⁶ Důležitý byl ale i nálezu Ústavního soudu, který toto oprávnění rozšířil také na

²⁰⁴ ČERMÁK, Karel. Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů české republiky-komentář. Bulletin advokacie, 2000, zvláštní č.1, s. 47.

²⁰⁵ nálezu Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10, bod 17

²⁰⁶ usnesení Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2015, sp. zn. I. ÚS 3905/14, bod 37

další osoby. Pokud totiž tento advokát poskytuje své služby v rámci advokátní kanceláře, kde takto funguje několik advokátů, měli by být i oni součástí řízení o nahrazení souhlasu. Tito advokáti totiž „*mají o obsahu zajištěných listin souvisejících s jejich praxí nejlepší a bezprostřední znalosti a mohou tak předkládat nejpádnější argumenty k objasnění toho, zda listiny neobsahují skutečnosti, o nichž je dotčený advokát povinen zachovávat mlčenlivost.*“²⁰⁷

Ústavní soud se v jedné z nejnovějších kauz zabýval dokonce nakládáním zabavených listin v průběhu řízení o nahrazení souhlasu zástupce ČAK. Cílem tohoto řízení je zjistit, zda jsou zabavené listiny stíženy advokátní mlčenlivostí. Pokud ano, soud nemůže souhlas udělit a musí listiny ihned navrátit zpět advokátu. „*Jenom u takových listin, u kterých povinnost mlčenlivosti není soudem shledána, může být souhlas zástupce ČAK nahrazen, a tyto následně předány orgánu vykonávajícímu úkony v daném trestním řízení pro obeznámení se s jejich obsahem.*“²⁰⁸ Důležitá je ale také ochrana listin v průběhu tohoto řízení. Nakládání je umožněno pouze za přísně stanovených podmínek, které nemůže soudce ani orgán vykonávající prohlídku obcházet. Vzhledem k tomu, že je potenciální zásah do profesního tajemství opravdu velký, musí být advokátu hlavně umožněno, aby byl u tohoto jednání přítomen, mohl se vyjádřit a kontrolovat postup. Proto je nutné, aby se soudce „*o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK k seznámení se s obsahem listin ...s těmito listinami seznamoval výlučně v průběhu veřejného zasedání nařízeného za tímto účelem. V situaci, kdy vznikne potřeba odročit veřejné zasedání, je nezbytné zajištěné listiny po dobu odročení veřejného zasedání zabezpečit takovým způsobem, který neumožní nikomu (ani soudci nebo znalci) se s nimi seznámit, popřípadě je zničit nebo poškodit, a současně zvolený způsob zabezpečení musí umožnit, aby v odročeném veřejném zasedání bylo možné prověřit, zda v období mezi konáním veřejných zasedání nebylo zabezpečení listin porušeno.*“²⁰⁹ Soudkyně, která v tomto případě rozhodovala porušila advokátovo „*právo na soudní ochranu a právo na řádný výkon advokacie, když při skončení veřejného zasedání posuzované listiny nezapečetila a veřejné zasedání výslovně odročila přímo za účelem seznámení se s obsahem listin mimo konání veřejného zasedání*“²¹⁰

Co se týče průběhu a zakončení řízení o nahrazení souhlasu zástupce ČAK je stěžejní posouzení, zda se na předložené listiny vztahuje povinnost mlčenlivosti. „*Dospěje-li soudce*

²⁰⁷ nález Ústavního soudu ze dne 11. června 2011, sp. zn. II. ÚS 3533/18, bod 30

²⁰⁸ nález Ústavního soudu ze dne 22. října 2019, sp. zn. III. ÚS 702/2017, bod 29

²⁰⁹ nález Ústavního soudu ze dne 22. října 2019, sp. zn. III. ÚS 702/2017, bod 36

²¹⁰ MIKEŠKOVÁ, Aneta. Seznamování se s listinami zajištěnými v rámci prohlídky advokátní kanceláře mimo veřejné zasedání ve světle nového nálezu Ústavního soudu [online]. advokatnidenik.cz, 23. ledna 2020 [cit.15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/seznamovani-se-s-listinami-zajistenymi-v-ramci-prohlidky-advokatni-kancelare-mimo-verejne-zasedani-ve-svetle-noveho-nalezu-ustavniho-soudu-110541.html?fbclid=IwAR1bUjYBTT0z3jrhr04Zre-BBKzr4TetWNC6Ev6EbK74INutriLLh0yGvg>>.

*k závěru, že předložené listiny neobsahují skutečnosti, o nichž je advokát povinen zachovávat mlčenlivost, návrhu vyhoví. V opačném případě návrh zamítne.*²¹¹ Pokud tedy návrhu vyhoví a souhlas zástupce nahradí, nastává fáze, ve které již tyto konkrétní listiny může předat orgánu, který prohlídku prováděl. Ten má konečně právo se s nimi seznámit, ale zároveň povinnost je pak ihned navrátit. *„Pokud však mají být tyto listiny použity v trestním řízení jako důkaz, policejní orgán je Komoře nevrací“*²¹²

V praxi činil velký problém také pojem „jiné prostory v nichž advokát vykonává advokacii“. Otázkou bylo, kterým prostorům je možné takovou ochranu poskytnout. Jde například i o advokátovo auto? A co taková prohlídka elektronických uložišť? Tímto místem může být dle pojetí administrativního jen to, které má advokát zapsáno v seznamu advokátů nebo dle funkčního vymezení to místo, kde fakticky své služby provozuje. Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu tuto otázku pro jednu vyřešilo, když dalo přednost vymezení místa výkonu advokacie z pohledu funkčního. *„Účelem ustanovení § 85b odst. 1 tr. ř. je ochrana listin, k nimž se váže povinnost mlčenlivosti advokáta, a ochrana práv třetích osob, pro něž advokát vykonává svou profesní činnost. Pojem „jiné prostory, v nichž advokát vykonává advokacii“ ve smyslu označeného ustanovení musí být tedy vykládán v souladu s tímto účelem jako jakýkoli prostor, který souvisí s výkonem advokacie a v němž se proto vyskytují informace o klientech ať již v písemné, elektronické či jiné podobě. Vedle sídla advokáta zapsaného do seznamu advokátů jde dále např. o pobočku advokátní kanceláře, kancelář advokáta v sídle obchodní společnosti, již poskytuje právní služby, vozidlo advokáta nebo místa určená k archivaci či ukládání advokátních spisů... Obydlí advokáta, pokud v něm vykonává advokacii, není jiným prostorem ve smyslu § 85b tr. ř., ale režim tohoto ustanovení na něj dopadá v rámci domovní prohlídky.*²¹³ Jako první se ovšem otázkou cloudových uložišť zabýval Městský soud v Praze v rámci usnesení, kterým nahradil souhlas zástupce ČAK ohledně seznámení se s obsahem listin a stanovil, že místem výkonu advokacie není prostor, který slouží k úschově datových serverů²¹⁴. To se ovšem stalo terčem kritiky ze strany advokátní veřejnosti. Nedochovalo totiž k reflexi aktuální situace ve společnosti a vývoje elektronických komunikací, v důsledku čehož prolamovalo povinnost mlčenlivosti. Na základě jazykového výkladu bylo rozhodnuto, že *„uložiště serverů externí společnosti není místem, na které by se postup podle § 85b vztahoval. Podle názoru soudu tak advokátní spisy či komunikace s klientem uložené na*

²¹¹ HŘEBÍČEK, Vladislav. Prohlídky u advokátů (§85b trestního řádu). Praha: Leges, 2017, s. 94.

²¹² Tamtéž. s. 95.

²¹³ stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2015, sp. zn. Tpjn 306/2014

²¹⁴ usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. července 2014, sp. zn. Nt 615/2014

*externím úložišti mimo sídlo advokáta nepožívají speciální ochrany podle § 85b*²¹⁵ V případě ochrany informací bychom se měli ale řídit tím, že „*zásadním faktorem pro určení, zda určité písemnosti mají či nemají spadat pod postup podle § 85b trestního řádu, by měl být dán povahou dokumentů, a nikoliv místem, kde se dokumenty nalézají.*“²¹⁶ Proto lze jediné chválit, že situaci o rok později upravil Nejvyšší soud ve výše zmíněném stanovisku, když uznal, že místo, kde může mít advokát uloženy informace je v současnosti prakticky kdekoli, a to právě díky možnosti uchovávat informace v elektronické podobě. „*Mohou jimi být různá elektronická úložiště dat, a to ať už jde o webové stránky advokáta, vlastní datová úložiště advokáta nenacházející se v místech běžného výkonu advokátní praxe nebo úložiště provozovaná od advokáta odlišnou osobou, umožňující dálkový přístup pomocí internetové sítě (např. různé typy tzv. hostingů, cloudů, serverů).*“²¹⁷

3.5.2 Vystupování v médiích, reklama

S advokátní mlčenlivostí je nepochybně spojeno také vystupování advokáta v médiích nebo nabízení právních služeb pomocí reklamy. Je nutné vycházet z toho, že advokát, stejně jako jiné fyzické osoby, má svobodu projevu dle čl. 17 LZPS. Na druhou stranu jsou advokátovy možnosti v obou případech značně limitované povahou profese advokáta jako takovou a nutností šetřit zejména povinností mlčenlivosti. Na veřejnost se totiž dostávají informace, které se týkají výkonu advokacie a konkrétních klientů. V obou případech je advokátovým cílem zejména zviditelnění, ať už sebe nebo své advokátní kanceláře, aby nalákal potenciální klienty nebo nové zaměstnance. O to půjde zejména v rámci čl. 26 etického kodexu, kde je upravena tzv. reklama osobní, kdežto v případě čl. 25, kde advokát informuje média o poskytování právních služeb, půjde o reklamu profesní.²¹⁸ V tomto případě je důležitý především zájem klienta, ač reklama advokáta s tím bude neodmyslitelně spojena. Pokud totiž klient souhlasí, může se advokát vyjádřit v médiích k jeho kauze, poskytnout důkazy ve prospěch klienta a postavit tak na pravou míru nepravdivě šířené informace. Informace, které advokát poskytuje veřejnosti, musí odpovídat určité kvalitě, tak aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu. Dle etického kodexu má advokát „*právo informovat veřejnost o*

²¹⁵ KARMÁŠEK, Jaroslav. SUCHÁNKOVÁ, Lenka. Domovní prohlídka v cloudovém úložišti – otázka rozsahu situací, v nichž mají orgány činné v trestním řízení povinnost použít postup podle § 85b trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 2014, č. 11, s. 41.

²¹⁶ KARMÁŠEK, Jaroslav. SUCHÁNKOVÁ, Lenka. Domovní prohlídka v cloudovém úložišti – otázka rozsahu situací, v nichž mají orgány činné v trestním řízení povinnost použít postup podle § 85b trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 2014, č. 11, s. 40.

²¹⁷ stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2015, sp. zn. Tpjn 306/2014

²¹⁸ KOVÁŘOVÁ Daniela, SOKOL Tomáš. *Etický kodex advokáta: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019., s. 192

poskytovaných službách za předpokladu, že jsou tyto informace přesné, nejsou klamavé a respektují povinnost mlčenlivosti a další základní hodnoty advokacie.“²¹⁹ Stejně předpoklady jsou kladeny i na informace poskytované v rámci reklamy, jelikož je s publicitou značně provázána. I při vystupování v médiích se pro advokáta uplatní povinnosti plynoucí ze zákona o advokacii. Jeho povinností je jednat čestně, poctivě, ale především tak aby nesnížil výstupy důstojnost advokátního stavu.²²⁰ Pro reklamu advokáta, kterou inzeruje své právní služby, je důležitý především čl. 26 etického kodexu, který povoluje osobní publicitu advokáta. Ta je umožněna „*v médiích jako tisk, rozhlas, televize, elektronická komerční komunikace nebo jiná média*“²²¹

Již výše jsme uvedli, že advokát je oproti klientu ve svých výstupech omezen, a to i za předpokladu, že by měl touhu se vyjadřovat v jeho prospěch v médiích. Pokud přece jen touží osvětlit určitou kauzu, musí stejně jako při jakémkoli jednání toto probrat se svým klientem a vyžádat od něj písemné zproštění. „*V některých případech je veřejné vyjádření advokáta v zájmu samotného klienta, například když advokát po skončení soudního jednání vysvětluje přítomným novinářům klientův pohled na věc či hlavní body obhajoby.*“²²² I Česká advokátní komora shledala publicitu advokáta jako velmi prospěšnou, jelikož „*potenciálnímu klientovi umožňuje lépe se na trhu právních služeb orientovat, vybrat si podle vlastní úvahy nejlepšího odborníka a současně přitom být alespoň rámcově seznámen s tím, jaká přibližně bude odměna za poskytnuté služby účtována.*“²²³ Kromě kvality poskytovaných informací, musí i advokátův projev splňovat určité předpoklady stanovené v čl. 4 odst. 3 etického kodexu. Pokud advokát činí projev, který souvisí s výkonem jeho profese, musí dbát zejména na to, aby byl především věcný, střízlivý, a ne vědomě nepravdivý.²²⁴

I tato problematika byla nejednou předmětem řešení kárné komise ČAK. Advokát se totiž dopustí kárného provinění, pokud například nebyl povinnosti mlčenlivosti zproštěn, a přesto o těchto citlivých informacích diskutuje na veřejnosti. Za zmínku stojí zejména kárné provinění,

²¹⁹ čl. 25 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

²²⁰ KOVÁŘOVÁ Daniela, SOKOL Tomáš. Etický kodex advokáta: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 190.

²²¹ čl. 26 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

²²² MATES, Pavel a kol. Tajemství v českém právním řádu. Praha: Leges, 2019, s. 135.

²²³ POKORNÁ, Hana. Poskytování právních služeb advokátem a meze publicity. Bulletin advokacie, 2001, roč. 2001, č. 6-7, s. 29.

²²⁴ čl. 4 odst. 3 usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

kterého se dopustí advokát tak, že „aniž je zproštěn povinnosti mlčenlivosti, poskytne rozhovor, otištěný v týdeníku, ve kterém popisuje finanční situaci klienta v době uzavírání mandátní smlouvy, předmět právních služeb i ujednání o odměně.“²²⁵

3.5.3 Odposlechy, komunikace s klientem

Úpravu odposlechu obecně, včetně ve vztahu k advokátu, nalezneme v § 88 a násl. trestního řádu. Mezi základní podmínky pro uplatnění tohoto prostředku patří vedení trestního řízení o zločinu, pro který je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně osm let, o úmyslném trestném činu, k jehož stíhání zavazuje mezinárodní smlouva nebo o taxativně stanovených trestných činech a zároveň tak lze získat významné skutečnosti, které by jinak nemohly být zjištěny.²²⁶ Pro vztah advokáta a klienta je ale určující jediná věta, která i tak v praxi zvládla vyvolat řadu otázek a do dnešního dne nejednotný přístup. Tato věta zní: „Provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným je nepřípustné.“²²⁷ Skutečně se ale jedná až o vztah obhájce-obviněný? Dle komentáře k trestnímu řádu je toto ustanovení aplikovatelné nejen na vztah obhájce-obviněný, ale rovněž pro vztah mezi obhájcem a osobou zadrženou nebo podezřelým, kterému je již sděleno, z jakého skutku je podezřelý a pod který trestný čin tento skutek spadá. Netýká se ovšem advokáta, který není jeho obhájcem.²²⁸ V rámci judikatury Ústavního soudu byla situace o poznání složitější. Nálezem z roku 2010 nejdříve rozhodl, že nelze akceptovat názor, dle kterého by právo na právní pomoc bylo možné vykonávat až od okamžiku, kdy se o její realizaci orgán dozví.²²⁹ To znamená, že „povinnost zachovávat mlčenlivost advokáta počíná okamžikem, kdy jej klient požádá o právní službu a v souvislosti s tím ho začne seznamovat se svým problémem.“²³⁰ V následujícím rozhodnutí Ústavního soudu z roku 2014, již soud ovšem chrání nerušenou komunikaci mezi obviněným a jeho obhájcem, tedy až po zahájení trestního stíhání.²³¹ Dle advokáta Tomáše Gřivny alespoň neexistují dohady nad tím, komu toto ustanovení prospívá, jelikož „není možné se dovolávat práva na ochranu důvěrnosti komunikace mezi obhájcem a

²²⁵ rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 17. září 2010, sp. zn. K 119/07

²²⁶ § 88 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní řád: komentář [online]. aspi.cz [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/1/30139/1/2/zakon-c-141-1961-sb-o-trestnim-rizeni-soudnim-trestni-rad>>.

²²⁹ nález Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10, bod 25

²³⁰ GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. Bulletin advokacie, 2017, č. 6, s. 62–63.

²³¹ usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14, bod 24

obviněným za účelem ochrany advokáta.“²³² Stěžejní je tedy zájem klienta, stejně jako je tomu v celém jejich vztahu.

Tato omezení pro použití operativně pátracích prostředků do sebe zejména promítá základní právo na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny a právo na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2. V zájmu klienta proto zajišťuje, aby jeho komunikace s obhájcem byla maximálně chráněna a nedošlo tak k poskytování informací orgánům činným v trestním řízení.²³³ Zastáncem ochrany informací a nemožnosti prolomit komunikace ve vztahu k advokátovi je právě Tomáš Gřivna, který uvádí, že „*má-li být právo na právní pomoc efektivní, a nikoliv pouze formální, je zapotřebí zabezpečit, aby informace mezi osobou, která potřebuje právní pomoc, a advokátem, který ji vykonává v souladu se zákonem, byly chráněny absolutně.*“²³⁴ Policejní orgán, který při „*odposlechu telefonu (či jiné formy telekomunikačního provozu) obviněného zjistí, že je zaznamenáván rozhovor s jeho obhájcem, musí být odposlech přerušen a pořízený záznam o obsahu rozhovoru zničen.*“²³⁵

Takovým případem se ve svém rozsudku zabýval ESLP v roce 2016 ve věci Versini – Campinchi a Crasnianski v. Francie. Předmětem řízení byly hovory mezi advokátem a klientem. Záznamy těchto hovorů ovšem byly použity proti samotnému advokátovi v rámci disciplinárního řízení, ve kterém mu byl uloženo kárné opatření, jelikož v rámci hovorů porušil profesní tajemství. Dle soudu ovšem nedošlo k porušení čl. 8 Úmluvy, jelikož se jednalo o zásah v souladu se zákonem, nezbytný v demokratické společnosti a sledující legitimní cíl.²³⁶ Uvedl, že „*odposlech, záznam a přepis telefonické konverzace mezi klientem a paní Crasnianski představovaly zásah do jejich práva na respektování soukromého života a korespondence... takový zásah není porušením čl. 8 Úmluvy, pouze pokud je v souladu se zákonem, sleduje některý z legitimních cílů uvedených v čl. 8 odst. 2 Úmluvy a je nezbytný v demokratické společnosti.*“²³⁷ Hlavním důvodem tohoto rozhodnutí ale bylo, že francouzské právo i ESLP vychází z toho, že odposlech advokáta je možný, pokud lze předpokládat, že se sám na trestném činu klienta podílel. Advokát Marek Nespala k takovému důvodu uvádí, že Česká advokátní komora je dostatečně sama schopná se s těmito případy vypořádat a uplatnit

²³² GRIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. Bulletin advokacie, 2017, č. 6, s. 63.

²³³ náleží Ústavního soudu ze dne 3. ledna 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14, bod 23

²³⁴ GRIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. Bulletin advokacie, 2017, č. 6, s. 62.

²³⁵ VANTUCH, Pavel. Nezákonný odposlech advokáta. Bulletin advokacie, 2008, roč. 19, č. 3, s. 15.

²³⁶ rozsudek ESLP ze dne 16. června 2016, č. 49176/11, Versini-Campinchi a Crasnianski proti Francii

²³⁷ PEJCHALOVÁ GRUNWALDOVÁ, Vladimíra. Evropský soud pro lidská práva: K odposlechům komunikace mezi advokátem a klientem [online]. Bulletin-advokacie.cz, 19. ledna 2019 [cit. 15.03.2021].

Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/evropsky-soud-pro-lidska-prava-k-odposlechum-komunikace-mezi-advokatem-a-klientem?browser=full>>.

kontrolní mechanismy.²³⁸ Naopak Tomáš Sokol uvádí, že „s ingerencí ČAK zákon počítá pouze při prohlídce prostor, v nichž advokát vykonává advokacii. Nikoliv v případě prostorového odposlechu.“²³⁹ Pokud je tedy advokátem páchan trestný čin ve spolupráci s klientem, nemůže ani jeho komunikace požívat příslušné míry ochrany.

Otázkou odposlechnů se zabýval Evropský soud pro lidská práva i v kauze Pruteanu v. Rumunsko. Předmětem byl odposlech telefonické konverzace mezi advokátem (stěžovatelem) a jeho klientkou, která nebyla obviněna z žádného trestného činu, na rozdíl od jejích dvou společníků. Její konverzace s advokátem byla ovšem použita v trestním řízení proti odlišným osobám, konkrétně právě společníkům a ti byli následně odsouzeni k trestu odnětí svobody. Klientce ovšem nebylo umožněno podání jakéhokoliv opravného prostředku, kterým by došlo k přezkumu odposlechu. Můžeme proto jen vítat rozhodnutí ESLP, které stanovilo, že záznam telefonické komunikace je zásahem orgánu státní moci do výkonu práv zaručených čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.²⁴⁰ Především ale, že „odposlechy konverzací mezi advokátem a klientem představují podle soudu bezpochyby zásah do profesního tajemství, které je základem vztahu důvěry mezi advokátem a klientem.“²⁴¹

V praxi se v této otázce utvořily dva proti sobě stojící názorové proudy. Na jedné straně máme orgány činné v trestním řízení a na druhé advokátní veřejnost. Orgány činné v trestním řízení usilují čím dál více o to, aby došlo k prolomení i stávající úpravy, týkající se obhájce a obviněného a tím popření celého smyslu povinnosti mlčenlivosti a ochrany utajovaných informací. Samozřejmě, že by to tak pro ně bylo jednodušší a mohly by získat volně informace o čem by jen chtěli. Otázkou ale je, kam by to zavedlo vztah advokáta a klienta? Advokáti, stojící na opačné straně, se snaží všemožnými způsoby o jediné, a to o zachování mlčenlivosti. Myslím si, že by jednou pro vždy mělo přijít novelizované ustanovení vztahující se na osoby „advokát“ a „klient“, nebo rozhodnutí vyšších soudů, které by tuto neustále se odkládající problematiku vyřešilo. Advokátní kanceláře v posledních letech usilují o to, aby byla co nejvíce chráněna alespoň elektronická komunikace, kdy používají zaručený elektronický podpis nebo šifrované zprávy. Využívají také spíše osobní komunikaci s klienty, kterou provádějí ve

²³⁸ VÁLOVÁ, Irena. Policejní odposlechy ničí advokáty, klienty i celé kanceláře [online]. ceskajustice.cz, 6. 2. 2014 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<http://www.ceskajustice.cz/2014/02/policejni-odposlechy-nici-advokaty-klienty-i-cele-kancelare/>>.

²³⁹ RÁMEK, Dušan. Odposlech advokáta by se podle zákona měl omezovat jen na „podezřelé“ hovory [online]. advokatnidenik.cz, 19. června 2019 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://advokatnidenik.cz/2019/06/19/odposlech-advokata-by-se-podle-zakona-mel-omezovat-jen-na-podezrele-hovory/>>.

²⁴⁰ rozsudek ESLP ze dne 3. února 2015, č. 30181/05, Pruteanu proti Rumunsku

²⁴¹ ŠRÁMEK, Dušan. ESLP: Záznam odposlechu hovoru mezi advokátem a klientem je zásahem do základních práv a svobod [online]. ceska-justice.cz, 26. února 2018 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2018/02/eslp-zaznam-odposlechu-hovoru-advokatem-klientem-zasahem-zakladnich-prav-svobod/>>.

zvláštních jednacích místnostech, oddělených od míst, kde se uchovávají spisy.²⁴² Stěžejní nevýhodu této úpravy vidím zejména v postupu, jakým policejní orgány odposlech provádějí. V některých státech je již běžná praxe, že hovory, které jsou vedeny pod telefonním číslem advokáta mají automaticky znemožněno nahrávání. V České republice dochází k pořizování záznamů nikoli skrz konkrétní policejní orgán, ale přes speciální automatické zařízení, které se zapne na počátku hovoru a vypne opět po jeho ukončení. Neumí ovšem zjistit, zda účastníkem hovoru byl právě obhájce klienta.²⁴³ Jejich selekce proto probíhá až při následném přehrání. Je tedy více než jasné, že ač policejní orgán informace získané nevyužije jako důkaz, má o nich již vědomí a dovede je i tak uplatnit ke svému prospěchu. Alarmující je zejména skutečnost, že „*je-li odposlech povolen u advokáta, skoro automaticky jsou zasažena práva třetích osob.*“²⁴⁴ Dochází totiž zejména k zásahu do práv všech klientů, které advokát zastupuje a kteří s daným řízením nemají vlastně nic společného.²⁴⁵

3.5.4 Advokát jako svědek

Během své advokátní praxe se advokát může setkat také s tím, že bude v určité ať už trestní nebo civilní věci předvolán jako svědek. Předmětem této svědecké výpovědi má být vypovídání o okolnostech, které se dozvěděl v rámci výkonu profese.²⁴⁶ Pokud k takovému předvolání dojde, má advokát povinnost se na výslech dostavit. Z hlediska výpovědi ovšem „*musí být mlčenlivosti nejdříve zproštěn dle § 21 odst. 2 AdvZ, jinak vypovídat o skutečnostech, na něž se mlčenlivost vztahuje, nesmí.*“²⁴⁷ Tedy výslech advokáta není na základě trestního řádu ani občanského soudního řádu vyloučen za předpokladu, že klient advokáta této povinnosti předem zproští. Z těchto závěrů vychází ve svém rozhodnutí i Nejvyšší soud. Uvádí, že „*vypovídá-li advokát, zástupce účastníka řízení, v tomtéž řízení jako svědek o skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb tomuto účastníku řízení, je věrohodnost jeho výpovědi již z důvodu existence smluvního vztahu o zastoupení mezi účastníkem řízení a advokátem výrazně oslabena*“²⁴⁸. Pokud ovšem ke zproštění nedošlo a

²⁴² MATES, Pavel a kol. Tajemství v českém právním řádu. Praha: Leges, 2019, s. 138.

²⁴³ VANTUCH, Pavel. Nezákoný odposlech advokáta. Bulletin advokacie, 2008, roč. 19, č. 3, s. 18.

²⁴⁴ ŠRÁMEK, Dušan. Odposlech advokáta by se podle zákona měl omezovat jen na „podezřelé“ hovory [online]. advokatnidenik.cz, 19. června 2019 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://advokatnidenik.cz/2019/06/19/odposlech-advokata-by-se-podle-zakona-mel-omezovat-jen-na-podezrele-hovory/>>.

²⁴⁵ VÁLOVÁ, Irena. Policejní odposlechy ničí advokáty, klienty i celé kanceláře [online]. ceskajustice.cz, 6. 2. 2014 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<http://www.ceskajustice.cz/2014/02/policejni-odposlechy-nici-advokaty-klienty-i-cele-kancelare/>>.

²⁴⁶ JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. Bulletin advokacie, 2000, roč. 11, č. 10, s. 50.

²⁴⁷ PTAŠNIK, Adam. ŠTANGLOVÁ, Karolína. Zproštění mlčenlivosti advokáta. Právní rozhledy, 2004, roč. 12, č. 15, s. 579.

²⁴⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. března 2008, sp. zn. 21 Cdo 3341/2006

advokát přesto v řízení jako svědek vystoupí, dopouští se tím bezpochyby enormního zásahu do klientovy důvěry, povinnosti mlčenlivosti, ale hlavně kárného provinění. Výslech takto provedený není poté možné jako důkaz proti klientu použít. Ten, kdo totiž takto proti klientovi nebo bývalému klientovi uvede informace o poskytnutých službách, dopouští se hrubého porušení zákona o advokacii, ale také zásahu do základních principů výkonu advokacie.²⁴⁹ Advokát může ovšem vypovídat o skutečnostech, které se dozvěděl mimo poskytování právních služeb.

3.6 Vývoj povinnosti mlčenlivosti z historického hlediska

Právní zakotvení povinnosti mlčenlivosti na našem území datujeme již v rámci rakouského císařství v 19. století, v souvislosti s přijetím Advokátního řádu č. 96/1868 ř. z. Důvěrný vztah mezi advokátem a klientem byl ale respektován již mnohem dříve než došlo k jejímu upravení zákonodárcem. Proto první zmínky o mlčenlivosti můžeme na našem území dohledat již např. v roce 1626 v rámci Obnoveného zřízení zemského.²⁵⁰

Advokátní řád z roku 1868 se zabýval pouze obecným vymezením povinnosti, když stanovil, že „advokát jest povinen, zachovati tajnost u věcech jemu svěřených. V řádu soudu civilního a trestního ustanoveno jest. Pokud v příčině toho, co mu jakožto zástupci a obhájci od strany jeho bylo svěřeno, zproštěn jest závazku, vydati vysvědčení v řízení civilním nebo trestním.“²⁵¹ Upravil tak mlčenlivost bez ohledu na možnosti jejího omezení a zproštění jakýmkoli subjektem. Oproti současnému stavu se proto jednalo o povinnosti absolutní.

Tato úprava přetrvala až do roku 1948, kdy byl přijat nový advokátní řád – zákon č. 322/1948 Sb., o advokacii, který sebou poprvé přinesl i zproštění advokáta klientem. Zde již v úvodních ustanoveních, při samotném ukotvení povinnosti, zmiňuje poprvé jako osobu prolamující advokátovu mlčenlivost „stranu závazku“. Advokát je dle tohoto zákona povinen „zachovávat mlčenlivost o věcech, které mu byly svěřeny, pokud ho strana tohoto závazku nezprostila“.²⁵² Rozsah povinnosti tak zůstal nezměněn. Na rozdíl od současné právní úpravy, zákon hovoří pouze o skutečnostech, které byly advokátu svěřeny, nikoli o těch, o kterých se dozvěděl jiným způsobem.²⁵³ Navíc stanovil, že „advokát není povinen vypovídat u soudu nebo jiného veřejného orgánu o svěřených věcech, leč by ho ministr spravedlnosti z důležitého

²⁴⁹ rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 18. 10. 2002 sp. zn. K 11/01

²⁵⁰ DOSTÁL, Aleš. Povinnost mlčenlivosti advokáta s názvem mezinárodního srovnání. Bulletin advokacie, 2004, roč. 15, č. 6, s. 11.

²⁵¹ § 9 zákona č. 96/1868 ř. z., jímž se stanoví řád advokátský

²⁵² § 4 odst. 1 zákona č. 322/1948 Sb., o advokacii (advokátní řád)

²⁵³ ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta. Bulletin advokacie, 2001, roč. 12, č. 4, s. 26.

*státního zájmu zprostil závazku mlčenlivosti*²⁵⁴ Možnost zprostit advokáta mlčenlivosti měla nejen strana, kterou je s největší pravděpodobností myšlen klient, tak jak je tomu i dle aktuální právní úpravy, ale dokonce bylo právo uděleno i ministru spravedlnosti. Ten si své právo ponechal i dle následující úpravy – zákona č. 114/1951 Sb., o advokacii, až do roku 1963. Z hlediska dalších osob „*povinnost mlčenlivosti na rozdíl od současné úpravy neměli další pracovníci s advokátem spolupracující*“.²⁵⁵ Navíc se mlčenlivosti „*nebylo možné dovolat, šlo-li o čin trestný podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky, stran kterého měl každý občan zákonnou povinnost oznámit jej bezpečnostnímu úřadu.*“²⁵⁶

Další zákon na sebe nenechal dlouho čekat a objevil se již v padesátých letech. Povinnost mlčenlivosti zůstala prakticky totožná s ustanoveními zákona 1948, ovšem s rozdílem, že podle zákona z roku 1951 již osobou oprávněnou zprostit advokáta mlčenlivosti není strana, ale nově se jedná o účastníka závazku.²⁵⁷ „*Tento zákon nově uložil povinnost mlčenlivosti též ostatním členům „pracovního kolektivu poradny“ a závazek zachovávat mlčenlivost se poprvé objevil v textu advokátního slibu, toho času skládaného do rukou vedoucího advokátní poradny.*“²⁵⁸ Advokát musel kromě zachování mlčenlivosti a svědomitého plnění úkolů slíbit věrnost Československé republice a jejímu prezidentu.²⁵⁹ Na rozdíl od současné úpravy měl advokát rovněž povinnost oznámit vyjmenované trestné činy, o jejichž spáchání se dozvěděl. V následujících letech, a to i v rámci nových zákonů, zůstala úprava povinnosti mlčenlivosti i samotného zproštění prakticky nedotčena.

V rámci zákona č. 57/1963 Sb., o advokacii dochází pouze k opětovné změně pojmosloví z účastníka na zastoupeného a později v rámci zákona č. 118/1975 Sb., o advokacii na toho, jemuž se právní pomoc poskytuje. Dle odborné veřejnosti se tímto nic nemění a skutečný význam „klient“ zůstává nezměněn již od roku 1868. V průběhu let došlo ke změně rovněž v dalších subjektech, které mají kromě klienta oprávnění advokáta mlčenlivosti zprostit. Z ministra spravedlnosti bylo oprávnění přeneseno na Ústředí československé (později české) advokacie, stále z důležitého státního zájmu.²⁶⁰ Ač se to může zdát jako podstatný průlom do mlčenlivosti, tak ani jedno z těchto Ústředí nikdy advokáta povinnosti oficiálně nezprostilo.²⁶¹

²⁵⁴ §4 odst. 2 zákona č. 322/1948 Sb., o advokacii (advokátní řád)

²⁵⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Advokátní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 189.

²⁵⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 140.

²⁵⁷ ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta. Bulletin advokacie, 2001, roč. 12, č. 4, s. 27.

²⁵⁸ ŘEHULOVÁ, Lenka. Institut zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta klientem. Právní rozhledy, 2011, roč. 19, č. 11, s. 334.

²⁵⁹ § 14 zákona č. 114/1951 Sb., o advokacii, ve znění zákona č. 64/1956

²⁶⁰ ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta. Bulletin advokacie, 2001, roč. 12, č. 4, s. 28.

²⁶¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; VYCHOPENĚ, Martin (ed). Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 140.

Tento orgán přišel o svou možnost zproštění až v rámci zákona č. 128/1990 Sb., o advokacii, který ponechal oprávnění pouze klientu prakticky stejně tak, jak jej známe v dnešní podobě. Tedy „*této povinnosti jej může zprostit pouze klient prohlášením, i v tomto případě je však advokát povinen zachovat mlčenlivost, pokud je to v zájmu klienta.*“²⁶² Od té doby již žádný orgán nebyl pověřen pravomocí zprostit povinnosti z důvodu veřejného zájmu. Zákon rovněž poprvé stanovil, že je mlčenlivost nutné zachovávat ke všem skutečnostem, o nichž se advokát dozvěděl při výkonu advokacie²⁶³, nikoli jen o těch, které mu svěřil klient. Kromě oprávněných subjektů změnou procházela i forma daného projevu. „*Projev vůle směřující ke zproštění mlčenlivosti mohl být klientem učiněn nejen písemně, ale i ústně či dokonce konkludentně*“²⁶⁴, což vedlo ke značným potížím. To vše až do novelizace zákona o advokacii v roce 2006, který přinesl jasně stanovená pravidla. V průběhu let si svou povinnost mlčenlivosti ponechali i další subjekty, které se s advokátem podílely na výkonu advokacie. Po zrušení oznamovací povinnosti si advokát od roku 1963 až do současnosti ponechal i povinnost překazit přesně vymezené trestné činy. Zároveň přestala být povinnost mlčenlivosti vázaná na advokátovo členství ve sdružení advokátů a trvá, stejně jako dnes, i pokud advokátovo členství skončí.²⁶⁵

3.7 Odpovědnost advokáta – porušení povinnosti

Pro začátek lze uvést rozhodnutí kárné komise ČAK, které uvádí, že „*porušení povinnosti mlčenlivosti je jedním z nejzávažnějších porušení povinností advokáta. Tuto povinnost je třeba bezpodmínečně dodržet i ve vztahu k jinému advokátovi.*“²⁶⁶

Její úkol je především preventivní, jelikož „*odpovědnost má vést jak konkrétního advokáta, tak celý advokátní stav k předcházení škod způsobených vadným poskytnutím služby.*“²⁶⁷ Advokáta tedy pod hrozbou možného postihnu vede k tomu, aby poskytoval své služby řádně, v souladu s právními předpisy. Odpovědnost advokáta za újmu způsobenou klientu nastupuje v případě, kdy advokát poruší nebo zanedbá některou z povinností stanovenou mu právními či stavovskými předpisy. V takovém případě advokát sám odpovídá za újmu, kterou způsobil.²⁶⁸ To za předpokladu, že vykonává advokacii samostatně. Pokud půjde ale o advokáta, který je součástí společnosti nebo zahraniční společnosti, bude odpovídat

²⁶² § 19 odst. 1 zákona České národní rady č. 128/1990 Sb., o advokacii

²⁶³ § 19 odst. 1 zákona České národní rady č. 128/1990 Sb., o advokacii

²⁶⁴ ŘEHULOVÁ, Lenka. Institut zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta klientem. Právní rozhledy, 2011, roč. 19, č. 11, s. 395.

²⁶⁵ § 7 odst. 4 zákona České národní rady č. 118/1975 Sb., o advokacii

²⁶⁶ rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 26. června 1998, sp. zn. K 133/98

²⁶⁷ TICHÝ, Luboš a kol. Odpovědnost advokáta za škodu. Praha: C.H. Beck, 2012. 98 s.

²⁶⁸ § 24 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

klientovi tato společnost.²⁶⁹ Na tyto situace, kdy odpovídá za újmu nebo má povinnost újmu nahradit, musí být advokát ze zákona řádně pojištěn, jelikož způsobit škodu je pro člověka poměrně snadné a je o to závažnější, pokud k němu dojde v rámci poskytování právních služeb. Důvodem pro pojištění je zejména to, že „*činnost advokáta, ač sama o sobě bez hrozby nebezpečí, je spojena se značnými, zejména majetkovými hodnotami. Jiným účelem povinného pojištění je okolnost postavení advokáta a pověsti advokátního stavu.*!“²⁷⁰ Jde tedy o obecnou povinnost, která advokáta v rámci výkonu povolání zatěžuje. Jednotlivé minimální limity pojistného advokáta upravuje jednak zákon o advokacii v rámci § 24a – 24c a také Česká advokátní komora v rámci stavovských předpisů, konkrétně usnesení představenstva České advokátní komory č. 4/2009 Věstníku, kterým se stanoví minimální limity pojistného plnění z pojištění advokátů. Pro advokáta, který vykonává advokacii samostatně se tak jedná například o minimální pojistný limit na částku 5 000 000 Kč.²⁷¹ Vzhledem k tomu, že se jedná pouze o minimální hodnotu, můžeme se v praxi setkat s případy, kdy se advokáti pojistí pro jistotu i na částku daleko vyšší. Advokát si může rovněž zvolit, zda půjde cestou tohoto hromadného pojištění zajišťovaného Českou advokátní komorou, které bude pouze platit pojistné, nebo se nechá pojistit individuálně, u pojišťovny, kterou si sám zvolí.

Zákon o advokacii v § 24 ovšem stanovuje i 2 podmínky, které musí být naplněny, aby měl klient vůbec možnost náhradu způsobené újmy uplatňovat. Jednak advokát odpovídá pouze za újmu, která klientu vznikla kvůli němu, tedy na základě jeho zavinění. Odpovídá ovšem i tehdy, pokud je zavinění na straně jeho zástupce nebo zaměstnanců. Druhou podmínkou je to, že „*advokát odpovídá klientovi za újmu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem advokacie.*“²⁷² Je tedy nutné, aby zde byla souvislost s poskytováním právních služeb.

V případě, kdy advokát poruší uvedené povinnosti, může „*mu vzniknout odpovědnost, a to dvojího druhu. Jde tak o odpovědnost za škodu a odpovědnost kárnou.*“²⁷³ Klient se tedy může vydat cestou občanského soudního řízení a požadovat náhradu způsobené škody, která nastala v jeho majetkové sféře a která je vyjádřitelná v penězích.²⁷⁴ Mimo jiné existuje i obdoba řízení trestného, respektive řízení, kde se využívají pravidla jemu podobná a tím je řízení kárné, jehož výsledkem může být rozhodnutí o spáchání kárného provinění a s tím spojený kárný postih (kárné opatření). Základním způsobem klientovy ochrany je mimo jiné i podání stížnosti,

²⁶⁹ § 24 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

²⁷⁰ TICHÝ, Luboš a kol. Odpovědnost advokáta za škodu. Praha: C.H. Beck, 2012, 99 s.

²⁷¹ usnesení představenstva České advokátní komory č. 4/2009 Věstníku ze dne 15. září 2009, kterým se stanoví minimální limity pojistného plnění z pojištění advokátů

²⁷² § 24 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

²⁷³ PATĚK, Daniel. Vztah advokáta a klienta. Právní rádce, 2005, roč. 13, č. 2, s. 11.

²⁷⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Advokátní právo. I. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 208.

kteřá představuje podnět pro tzv. projednávací řízení, vedené před kontrolním oddělením České advokátní komory a následně před kontrolní radou²⁷⁵ Obecně lze rozlišovat ještě odpovědnost třetí, jelikož se stejně jako u všech jiných fyzických osob můžeme setkat s odpovědností veřejnoprávní. „*Veřejnoprávní odpovědnost je tvořena především odpovědností trestní a dále též odpovědností za správní delikty. Advokát i advokátní koncipient tedy podléhají trestní odpovědnosti, ze které však existuje jedna podstatná výjimka... Tato výjimka se vztahuje na trestný čin neoznámení trestného činu*“²⁷⁶ dle § 368 trestního zákoníku. V souvislosti s povinností mlčenlivosti lze kromě neoznámení trestného činu zmínit také trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji. Ten postihuje osoby, které „*poruší státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti tím, že neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, již se osobní údaje týkají.*“²⁷⁷ Spíše, než trestní postih bude v této věci uplatněn postih kárný a uložení kárného opatření ČAK, která má možnost skutečnosti prověřit.

3.7.1 Soukromoprávní odpovědnost

„*První popsanou odpovědností je tedy odpovědnost za škodu, kterou klientovi advokát způsobil v souvislosti s výkonem advokacie sám, nebo jeho spolupracovníci. Jde zde o odpovědnost objektivní a tak se v těchto případech neposuzuje úmysl či nedbalost.*“²⁷⁸ Jedná se tedy o tzv. odpovědnost vzniklou v souvislosti s poskytováním právních služeb, která se uplatňuje bez ohledu na zavinění.²⁷⁹ Jak jsme uvedli již dříve, jedinou možností, jak se může advokát této odpovědnosti zprostit je, pokud naplní liberační důvod dle § 24 odst. 4 ZoA. S ohledem na § 2894 Občanského zákoníku bychom v určitých situacích mohli rovněž usoudit, že lze odpovědnost advokáta omezit smluvně, ale jen pokud by byla škoda způsobena z nedbalosti. Tento výklad se ovšem neshoduje s přesvědčením ČAK a s pozicí klienta jako slabší strany.²⁸⁰ K tomu, aby se klient mohl domáhat náhrady škody, musí být naplněny 3 všeobecné podmínky. Tou první je právní jednání, které zde spočívá v pochybení při poskytování právních služeb. Druhou podmínkou je vznik škody a třetí je samozřejmě příčinný

²⁷⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Advokátní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 292.

²⁷⁶ Advokátní kancelář Maur Legal s.r.o. Odpovědnost advokáta vůči svému klientovi [online]. maurlegal.cz, [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/odpovednost-advokata-vuci-svemu-klientovi/a-40/>>.

²⁷⁷ § 180 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²⁷⁸ PATĚK, Daniel. Vztah advokáta a klienta. Právní rádce, 2005, roč. 13, č. 2, s. 11.

²⁷⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2009, sp. zn. 25 Cdo 2992/2007

²⁸⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Advokátní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 211

vztah (kauzalita) mezi škodou a výkonem advokacie.²⁸¹ Jinak řečeno, výkon advokacie konkrétního advokáta měl za následek vznik škody u konkrétního klienta. Kdyby k tomuto jednání nedošlo, nenastala by ani daná škoda. Rozsudek Nejvyššího soudu v této věci uvádí, že „*předpokladem vzniku nároku na náhradu škody je ovšem zjištění, že nebyt pochybení advokáta, pak by k uspokojení pohledávky žalobce jeho dlužníky došlo, tedy že toto pochybení je hlavní a rozhodující příčinou vzniklé majetkové újmy. Je proto třeba zodpovědět otázku, zda by v případě, že by žalovaný své povinnosti při výkonu advokacie neporušil, skutečně došlo k rozmnožení majetkových hodnot žalobce v rozsahu požadované náhrady a zda by jeho nárok vůči jeho věřitelům při pravidelném běhu okolností bylo možno vymoci, a to zejména vzhledem k osobním a majetkovým poměrům dlužníků, a zda by tedy k jeho uspokojení vůbec mohlo dojít.*“²⁸² Aby mohlo dojít k uznání odpovědnosti advokáta, musí být tyto tři podmínky v příslušném řízení jednoznačně prokázány. Důkazní břemeno ovšem náleží poškozenému.²⁸³

Takováto újma může vzniknout z řady důvodů, například pokud advokát zmešká lhůty pro podání opravného prostředku (odvolání, dovolání, odporu), kdy jej nepodá vůbec, anebo jej podá opožděně. Také může jít o případ, kdy je kvůli jeho nečinnosti pohledávka promlčena, nebo se nedostaví k jednání soudu. I Nejvyšší soud se v jednom ze svých rozsudků zabýval tím, co může být tímto vadným jednáním. Uvádí, že „*nesprávný výkon advokacie spočívající např. v nesprávném nebo nevhodně zvoleném způsobu uplatňování práv klienta v soudním řízení je třeba posuzovat vždy s přihlédnutím k okolnostem daného případu a charakteru pochybení; je rozdíl mezi tím, kdy advokát zastává určitý relevantně vyargumentovaný právní názor (který je později soudy odmítnut) a kdy například podá za svého klienta opravný prostředek opožděně, s formálními (technickými) nedostatky*“²⁸⁴ Podle okolností daného případu může být tedy škoda způsobena dokonce neznalostí dané problematiky, nevhodným výkladem právní normy nebo prováděním obhajoby dle názoru advokáta. Nesprávným postupem advokáta nutně nemusí být, pokud postupuje dle svého přesvědčení a zastává určitý ojedinělý názor, který ovšem může dostatečně vyargumentovat a podložit judikaturou či komentáři. Zvláště pokud jde navíc o věc, u které neexistuje v praxi jednotný názor na její vyřešení. Škoda, která byla klientu způsobena může spočívat nejen v tom, že se v důsledku advokátova jednání majetek klienta zmenšil, ale dokonce i v tom, že se nezvětšil, ač k tomu mělo dojít. Odpovídá i tedy za tzv. ušlý zisk.²⁸⁵

²⁸¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2009, sp. zn. 25 Cdo 2992/2007

²⁸² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2007, sp. zn. 25 Cdo 2789/2006

²⁸³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Advokátní právo. I. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 208.

²⁸⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2019, sp. zn. 25 Cdo 2038/2018

²⁸⁵ MAUER, Jakub. Výkon advokátní praxe. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 131

Jak jsme již uvedli dříve, újmu nemusí způsobit klientu jen sám advokát, ale také jeho zástupce, koncipient či jiný zaměstnanec. I když ji způsobily tyto osoby, stejně se odpovědnost za škodu bude v rámci řízení uplatňovat vůči advokátu. Aby však advokát nebyl takto neúměrně zatížen, umožňuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce uplatnění tzv. regresního nároku vůči zaměstnanci, který mu způsobil škodu zaviněným porušením povinností v rámci jeho pracovních úkolů.²⁸⁶ V praxi se také stává, že „odpovědnosti advokáta za škodu vzniklou v důsledku jeho právní činnosti nezřídka předchází, ovšem není to podmínkou, vyslovení jeho odpovědnosti kárné.“²⁸⁷

3.7.2 Kárná odpovědnost advokáta

Druhý způsob, jak může být advokát postihnut je skrze kárné řízení. Úpravu tohoto řízení můžeme najít v rámci § 32 – 35e ZoA a také ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád. Kárná odpovědnost nastává u advokáta nebo jeho advokátního koncipienta při spáchání kárného provinění. „*Může tak jít o jakékoliv zaviněné porušení povinnosti advokáta za předpokladu, že se jedná o porušení závažné nebo opakované.*“²⁸⁸ Advokát, popřípadě jiná zmíněná osoba spáchá kárné provinění, pokud jedná v rozporu s právními nebo jinými předpisy a poruší tak povinnosti, které mu byly jimi stanoveny. Nemusí se jednat pouze o povinnosti stanovené zákonem o advokacii, ale také ty, které stanoví zvláštní zákon či stavovský předpis. O tom, jestli skutečně došlo k porušení, tedy spáchání kárného provinění a o tom, jaké kárné opatření bude uloženo, rozhoduje na podkladě kárné žaloby kárný senát, složený ze tří členů. Tito členové jsou vybíráni z řad komise Komory.²⁸⁹ Oprávněným pro podání této kárné žaloby neboli kárným žalobcem je předseda kontrolní rady ČAK. Podání kárné žaloby předchází výše uvedené posouzení stížnosti nebo vlastního zjištění kontrolního oddělení, ve kterém se posoudí, zda došlo k naplnění skutkové podstaty kárného provinění. Pokud ano, následuje podání kárné žaloby.²⁹⁰ Pro zahájení řízení je stanovena lhůta na podání kárné žaloby v délce dvou let (objektivní lhůta), nebo šesti měsíců (subjektivní lhůta).

Advokát i advokátní koncipient, pak musí počítat s přiměřeným trestem za své protiprávní jednání. Tato sankce se v případě kárného provinění nazývá kárné opatření. Mezi

²⁸⁶ § 250 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

²⁸⁷ Advokátní kancelář Maur Legal s.r.o. Odpovědnost advokáta vůči svému klientovi [online]. maurlegal.cz, [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/odpovednost-advokata-vuci-svemu-klientovi/a-40/>>.

²⁸⁸ PATĚK, Daniel. Vztah advokáta a klienta. Právní rádce, 2005, roč. 13, č. 2, s. 11.

²⁸⁹ § 33 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

²⁹⁰ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Advokátní právo. I. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 292.

kárná opatření, která lze oběma uložit, patří napomenutí, veřejné napomenutí, jeho uveřejnění ve Věstníku České advokátní komory, pokuta, vyškrtnutí ze seznamu advokátů, nebo advokátních koncipientů. U advokáta lze navíc uložit dočasný zákaz výkonu advokacie v délce od šesti měsíců do tří let, odnětí knihy o prohlášeních o pravosti podpisu v totožné délce, nebo dočasný zákaz výkonu činnosti v podobě správy cizího majetku.²⁹¹

Výsledkem kárného řízení jsou poté meritorní rozhodnutí kárného senátu, která jsou vydávána ve Sbírce kárných rozhodnutí ČAK. O kárném provinění je možné rozhodnout rovněž bez nařízení jednání a to prostřednictvím tzv. kárného příkazu, proti kterému má advokát právo podat odpor²⁹². Pokud se ale jednání koná, je neveřejné.²⁹³ To zjevně zajišťuje, aby nedošlo k prozrazení citlivých informací, zejména chráněných povinností mlčenlivosti. Účastník tohoto řízení, tedy kárný žalobce a kárný obviněný (advokát, advokátní koncipient) jsou proti rozhodnutí oprávněni podat odvolání okamžikem doručení písemného vyhotovení, a to ve lhůtě patnácti dnů.²⁹⁴ Toto řízení tak klientu nepřinese náhradu jemu způsobené škody, ale může mu poskytnout zadostiučinění v podobě jiného, mnohdy závažnějšího postihu.

Ač je advokát povinností mlčenlivosti vázán až do smrti, je zajímavé, že jakmile dochází k jeho vyškrtnutí ze seznamu advokátů, ztrácí nad ním Advokátní komora jakoukoli moc. Pokud tedy advokát po odchodu z advokacie například napíše knihu, kde vyličí své životní zkušenosti nebo bude volně poskytovat rozhovory do médií a hovořit o svých bývalých klientech, nemá už komora možnost uplatnit vůči němu postih. Na řadu pak přichází pouze cesta civilní nebo trestní.

Jako příklad můžeme uvést zejména rozhodnutí kárné komise, které považuje za závažné porušení advokátových povinností, „*jestliže advokát neodůvodní podané odvolání..., jestliže po skončení zastoupení předá klientovi spisový materiál v průhledných deskách prostřednictvím třetí osoby, která není vázána povinností mlčenlivosti.*“²⁹⁵

²⁹¹ § 32 odst. 3, 4 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

²⁹² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Advokátní právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 296.

²⁹³ § 14 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád (advokátní kárný řád), ve znění pozdějších předpisů

²⁹⁴ § 35 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

²⁹⁵ rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 21. června 2002, sp. zn. K 39/00

Závěr

Na základě zamyšlení nad touto prací, mlčenlivostí a možnostmi jejího omezení, docházím k závěru, že vzhledem k rozsahu povinnosti mlčenlivosti a k požadavkům, které jsou na advokáta kladeny, nebude v praxi existovat nikdo, kdo alespoň jednou v životě tuto povinnost neporušil. Už jen kvůli tomu, že má advokát povinnost mlčet i o tom, koho a v jaké kauze zastupuje. Jsem proto přesvědčena, že není v silách advokáta, aby někdy neutrousil konkrétní informace o svém případě nebo klientech, které zastupuje, a to před kamarády, ale především před rodinou nebo jinými právníky s nimiž služby neposkytuje. I když se jedná o stěžejní povinnost, na které je celá advokacie vystavěna, nemyslím, že by zrovna dané jednání představovalo podstatný zásah do mlčenlivosti, který by byl rozsáhle kázeňsky postihován. K největšímu narušení totiž dochází ze strany samotné státní moci.

Povinnost mlčenlivosti je především zakotvena v zákoně o advokacii, ale také v rámci stavovského předpisu, kterým je etický kodex. Jedná se o povinnost, na jejímž dodržování je nutno trvat, a která je bez přemýšlení tím, na čem je celý vztah advokáta a klienta a především pak důvěra v něj založena. Advokát má totiž povinnost udržovat v tajnosti veškeré informace, které se během poskytování právních služeb dozvěděl. A to od samotného klienta, osob jemu blízkých nebo také u soudu či ze spisu. V případě, že ale mlčenlivost prolomí nebo některou z povinností nedodrží, čelí možnému kárnému postihu.

Jeden by řekl, že jde o institut, který zde máme již několik desítek let, a proto bude jeho úprava stabilní, kvalitně a srozumitelně zpracovaná a na advokátech bude jen její dodržování. Opak je pravdou. I když je mlčenlivost na našem území zakotvena již od roku 1848, nejde o povinnost, která by byla zejména v praxi bezpodmínečně dodržována. Spolu s rozvojem společnosti, elektronických komunikací nebo nově se vyvíjející trestnou činností, přibývají advokátovi povinnosti, které, než aby usilovaly o podporu mlčenlivosti, způsobují její zkázu. S těmito povinnostmi se můžeme setkat například v rámci praní špinavých peněz nebo správy daní a poplatků, kde je převažující zájem veřejnosti na tom, aby trestné činy byly odhalovány a daně hrazeny. Pokud ale dojdeme do situace, kdy máme povinnost nahlašovat příslušným orgánům informace, které se týkají klientů, jen těžko budeme tvrdit, že esencí mlčenlivosti je ochrana zájmů klienta. Z advokáta tak společnost postupem času dělá strážce práva, spíše než strážce klienta. Těžko bychom proto mohli tvrdit, že mlčenlivost je výsadou advokáta, ale v mnoha situacích nebude ani tím privilegiem klienta. Prolamování této povinnosti nebo alespoň snahy o její prolomení jsou ve společnosti čím dál častější. To vnímá i sama Česká advokátní komora jako situaci velice nebezpečnou a v demokratické společnosti nežádoucí. Je

proto více než smutné tvrzení advokáta Tomáše Sokola, že i totalitní režim tuto povinnost respektoval více než ten současný. Díky těmto zákonným prolomením a zproštění povinnosti klientem lze dojít k závěru, že se jedná o povinnost relativní, nikoliv absolutní.

V ideálním případě je klient jedinou osobou, která si zachovala možnost advokáta ať již zcela, částečně nebo podmíněně zprostit. V minulosti byl z důvodu veřejného, respektive státního zájmu tímto oprávněním nadán rovněž ministr spravedlnosti nebo Ústředí české advokacie. Takováto prolomení by byla dle mého názoru v dnešní době, navíc s přihlédnutím k současným tendencím neudržitelná a značně zneužívaná. Vzhledem k tomu, že se jedná o informace, které se váží ke konkrétnímu klientovi, je zcela na jeho vůli, zda advokáta zproští. Pokud k tomuto projevu vůle nedojde, je advokátovou povinností střežit všechny skutečnosti, které se o něm a jeho případu dozvěděl, a to až do konce svého života, přestože advokátem již dávno není a byl ze seznamu advokátů vyškrtnut. Advokát si tak svá tajemství bere až do hrobu.

Zdroje

Právní předpisy:

- 1) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- 2) usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- 3) zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
- 4) zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- 5) zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů
- 6) zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- 7) zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 8) zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 9) zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- 10) zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů
- 11) vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů
- 12) vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., kterou se podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, stanoví kárný řád (advokátní kárný řád), ve znění pozdějších předpisů
- 13) usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku ze dne 11. září 2008, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokátů a postupu kontrolní rady České advokátní komory ve vztahu k zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů
- 14) usnesení představenstva České advokátní komory č. 9/1999 Věstníku ze dne 8. listopadu 1999, kterým se stanoví některé podrobnosti o dokumentaci advokáta vedené při poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů
- 15) usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), ve znění pozdějších předpisů

- 16) usnesení představenstva České advokátní komory č. 4/2009 Věstníku ze dne 15. září 2009, kterým se stanoví minimální limity pojistného plnění z pojištění advokátů
- 17) zákon č. 96/1868 ř. z., jímž se stanoví řád advokátský
- 18) zákon č. 322/1948 Sb., o advokacii (advokátní řád)
- 19) zákon č. 114/1951 Sb., o advokacii, ve znění zákona č. 64/1956
- 20) zákon České národní rady č. 118/1975 Sb., o advokacii
- 21) zákon České národní rady č. 128/1990 Sb., o advokacii
- 22) Etický kodex advokátů v Evropské unie, přijatý dne 28. října 1988 na plenárním jednání Rady evropských advokátních komor (Code of conduct for European Lawyer)
- 23) Charta základních principů evropské advokacie, přijatá dne 24. listopadu 2006

Monografie:

- 24) TICHÝ, Luboš a kol. *Odpovědnost advokáta za škodu*. Praha: C.H. Beck, 2012. 240 s.
- 25) SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. VYCHOPENĚ, Martin (ed). *Zákon o advokacii: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 651 s.
- 26) MATES, Pavel a kol. *Tajemství v českém právním řádu*. Praha: Leges, 2019. 392 s.
- 27) SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Advokátní právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 332 s.
- 28) BALÍK, Stanislav a kol. *Advokát v EU: právní předpisy o advokacii v zemích Evropské unie*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 424 s.
- 29) MAUER, Jakub. *Výkon advokátní praxe*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. 168 s.
- 30) HŘEBÍČEK, Vladislav. *Prohlídky u advokátů (§85b trestního řádu)*. Praha: Leges, 2017. 160 s.
- 31) KOVÁŘOVÁ, Daniela. SOKOL, Tomáš. *Etický kodex advokáta: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 256 s.
- 32) HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1488 s.

Odborný časopis:

- 33) KARMÁŠEK, Jaroslav. SUCHÁNKOVÁ, Lenka. Domovní prohlídka v cloudovém úložišti – otázka rozsahu situací, v nichž mají orgány činné v trestním řízení

- povinnost použít postup podle § 85b trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 2014, č. 11, s. 39–41.
- 34) SEIFERT, Filip. Obsah a význam mlčenlivosti advokáta a její prolamování pohledem předních českých advokátů. *EPRAVO.CZ Magazine*, 2017, roč. 2017, č. 3, s. 39–43.
- 35) BALÍK, Stanislav. Stanovisko představenstva České advokátní komory k výkladu dosahu ust. § 39 zák. č.85/1996 Sb., o advokacii. *Bulletin advokacie*, 2003, roč. 14, č. 4, s. 88–89
- 36) POKORNÁ, Hana. Poskytování právních služeb advokátem a meze publicity. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 2001, č. 6-7, s. 28–48.
- 37) GŘIVNA, Tomáš. Právo na zachování důvěrné komunikace mezi advokátem a jeho klientem. *Bulletin advokacie*, 2017, č. 6, s. 61–66.
- 38) ČERMÁK, Karel. Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů české republiky – komentář. *Bulletin advokacie*, 2000, zvláštní č.1, s. 47.
- 39) JANČÁROVÁ, Markéta. Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta. *Bulletin advokacie*, 2000, roč. 11, č. 10, s. 41–61.
- 40) DOSTÁL, Aleš. Povinnost mlčenlivosti advokáta s náznakem mezinárodního srovnání. *Bulletin advokacie*, 2004, roč. 15, č. 6, s. 11–24.
- 41) MANDÁK, Václav. Je projev zproštění mlčenlivosti advokáta, adresovaný klientem třetí osobě, účinný? *Bulletin advokacie*, 1998, roč. 9, č. 10, s. 47–49.
- 42) PATĚK, Daniel. Vztah advokáta a klienta. *Právní rádce*, 2005, roč. 13, č. 2, s. 10-11.
- 43) CIHLÁŘOVÁ, Ivana. Konference na téma advokátní mlčenlivosti zahájila oslavy. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 10, s. 8–11.
- 44) ŘEHULOVÁ, Lenka. Profesionální etika advokáta – práva a povinnosti advokáta. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 123-129.
- 45) ŘEHULOVÁ, Lenka. Institut zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta klientem. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 11, s. 393–398.
- 46) VANTUCH, Pavel. Nezákonný odposlech advokáta. *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 19, č. 3, s. 15-25.
- 47) ZACHOVÁ, Markéta. Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta. *Bulletin advokacie*, 2001, roč. 12, č. 4, s. 24-45.
- 48) PTAŠNIK, Adam. ŠTANGLOVÁ, Karolína. Zproštění mlčenlivosti advokáta. *Právní rozhledy*, 2004, roč. 12, č. 15, s. 579-581.

- 49) VANTUCH, Pavel. Mlčenlivost obhájce, zproštění mlčenlivosti a jeho oznamovací povinnost. *Bulletin advokacie*, 2013, roč. 2013, č. 4, s. 13-18.
- 50) KOVÁŘOVÁ, Daniela. Povinnost mlčenlivosti, zejména advokátní. *Soudce*, 2012, roč., č. 7-8, s. 11-14.
- 51) PATĚK, Daniel. Advokát, klient a peníze. *Právní rádce*, 2005, č. 9, s. 12

Judikáty:

- 52) rozsudek ze dne 26. června 2007, *Ordre des barreaux francophones et germanophones a další v. Conseil des ministres*, C-305/05, Sb. rozh. s. I-5356, bod 37
- 53) rozsudek ESLP ze dne 16. června 2016, č. 49176/11, *Versini-Campinchi a Crasnianski proti Francii*
- 54) rozsudek ESLP ze dne 3. února 2015, č. 30181/05, *Pruteanu proti Rumunsku*
- 55) náleží Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2009, sp. zn. II. ÚS 2894/08
- 56) náleží Ústavního soudu ze dne 10. září 2014, sp. zn. I. ÚS 3859/13, bod 28
- 57) náleží Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10, body 17-25
- 58) náleží Ústavního soudu ze dne 11. června 2011, sp. zn. II. ÚS 3533/18, body 22-30
- 59) náleží Ústavního soudu ze dne 22. října 2019, sp. zn. III. ÚS 702/2017, body 29-36
- 60) náleží Ústavního soudu ze dne 3. ledna 2017, sp. zn. III. ÚS 2847/14, bod 23
- 61) náleží Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. II. ÚS 889/10, body 17-25
- 62) usnesení Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 2015, sp. zn. I. ÚS 3905/14, bod 37
- 63) usnesení Ústavního soudu ze dne 24. března 2014, sp. zn. III. ÚS 3988/13
- 64) usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 1638/14, bod 24
- 65) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2007, sp. zn. 25 Cdo 2789/2006
- 66) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2009, sp. zn. 25 Cdo 2992/2007
- 67) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. března 2008, sp. zn. 21 Cdo 3341/2006
- 68) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2008, sp. zn. 8 Tdo 1148/2007
- 69) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2019, sp. zn. 25 Cdo 2038/2018
- 70) rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. června 2012, sp. zn. 6 Ads 30/2012-47
- 71) stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2015, sp. zn. Tpjn 306/2014
- 72) usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. července 2014, sp. zn. Nt 615/2014
- 73) rozhodnutí odvolacího senátu ČAK ze dne 9. listopadu 2004, sp. zn. K 51/03

- 74) rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 15. listopadu 1999, sp. zn. K 249/98
- 75) rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 26. června 1998, sp. zn. K 133/98
- 76) rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 17. září 2010, sp. zn. K 119/07
- 77) rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 18. října 2002, sp. zn. K 11/01
- 78) rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 21. června 2002, sp. zn. K 39/00
- 79) rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 25. května 2005, sp. zn. K 138/2004

Internetové stránky:

- 80) VÁLOVÁ, Irena. *Kárné žaloby na advokáty: nečinnost, kolize, porušení mlčenlivosti i nekolegiální vztahy* [online]. ceska-justice.cz, 4. září 2014 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2014/09/karne-zaloby-na-advokaty-necinnost-kolize-poruseni-mlcenlivosti-i-nekolegialni-vztahy/>>.
- 81) DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář* [online]. aspi.cz [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/1/30139/1/2/zakon-c-141-1961-sb-o-trestnim-rizeni-soudnim-trestni-rad>>.
- 82) SOKOL, Tomáš. *Problematika domovní prohlídky advokáta* [online]. cak.cz, 15. srpna 2014 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=13329>>.
- 83) ŠUSTR, Ladislav. *Lživé a dehonestující. Advokáti se bouří kvůli nařčení ze zapojení do zločinů* [online]. Echo24.cz, 5. září 2019 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://echo24.cz/a/SB5RC/lzive-a-dehonestujici-advokati-se-bouri-kvuli-narceni-ze-zapojeni-do-zlocinu>>.
- 84) DOBROVOLNÁ, Eva. *Nejvyšší správní soud: Jednání advokáta snižující důstojnost advokátního stavu* [online]. advokatnidenik.cz, 4. července 2019 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://advokatnidenik.cz/2019/07/04/nejvyssi-spravni-soud-jednani-advokata-snizujici-dustojnost-advokatniho-stavu/>>.
- 85) ŠRÁMEK, Dušan. *ESLP: Záznam odposlechu hovoru mezi advokátem a klientem je zásahem do základních práv a svobod* [online]. ceska-justice.cz, 26. února 2018 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2018/02/eslp-zaznam-odposlechu-hovoru-advokatem-klientem-zasahem-zakladnich-prav-svobod/>>.
- 86) Advokátní kancelář Maur Legal s.r.o. *Mlčenlivost advokáta* [online]. maurlegal.cz, [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <<https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/mlcenlivost-advokata/a-38/>>.

- 87) Advokátní kancelář Maur Legal s.r.o. *Odpovědnost advokáta vůči svému klientovi* [online]. maurlegal.cz, [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/odpovednost-advokata-vuci-svemu-klientovi/a-40/>.
- 88) MOLNÁROVÁ, Gabriela. *Co by měl klient vědět o základních povinnostech advokáta* [online]. epravo.cz, 10. srpna 2001 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-by-mel-klient-vedet-o-zakladnich-povinnostech-advokata-11805.html>.
- 89) Česká advokátní komora. *Povinnosti advokáta* [online]. cak.cz, [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=40>.
- 90) DOLEČEK, Marek. *Poskytování právních služeb – smlouvy s advokáty* [online]. businessinfo.cz, 1. června 2015 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <https://www.businessinfo.cz/navody/poskytovani-pravnich-sluzeb-smlouvy-s-advokaty-ppbi?fbclid=IwAR2BoDnguQT-5sQfK9gSq-w84etVlds6zNPExaA1vIK-Od3UGXvJgxKRhT8#!&chapter=1>.
- 91) MATZNER, Jiří. *Povinnost mlčenlivosti advokáta* [online]. pravni prostor.cz, 17. dubna 2018 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/povinnost-mlcenlivosti-advokata>.
- 92) BEZOUŠKA, Petr. *Kdo jedná za právnické osoby* [online]. ihned.cz, 10. prosince 2013 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <https://domaci.ihned.cz/c1-58790180-kdo-jedna-za-pravnicke-osoby>.
- 93) VÁLOVÁ, Irena. *Policejní odposlechy ničí advokáty, klienty i celé kanceláře* [online]. ceskajustice.cz, 6. 2. 2014 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <http://www.ceskajustice.cz/2014/02/policejni-odposlechy-nici-advokaty-klienty-i-cele-kancelare/>.
- 94) PEJCHALOVÁ GRUNWALDOVÁ, Vladimíra. *Evropský soud pro lidská práva: K odposlechům komunikace mezi advokátem a klientem* [online]. bulletin-advokacie.cz, 19. ledna 2019 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <http://www.bulletin-advokacie.cz/evropsky-soud-pro-lidska-prava-k-odposlechum-komunikace-mezi-advokatem-a-klientem?browser=full>.
- 95) TOMAN, Petr. *Mlčenlivost by měla být soustředěna v jednom zákoně klientem* [online]. advokatnidenik.cz, 19. 4. 2018 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na

- <https://www.ceska-justice.cz/blog/mlcenlivost-by-mela-byt-soustredena-jednom-zakone/>.
- 96) *Tomáš Sokol: Mlčenlivost není princip užitečný pro advokáty, ale pro klienty.* [online]. ceska-justice.cz, 17. dubna 2019 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <https://www.ceska-justice.cz/2019/04/tomas-sokol-mlcenlivost-neni-princip-uzitecny-advokaty-klienty/>.
- 97) MATZNER, Jiří. *Vztah mezi advokátem a klientem: z čeho vyplývá a co si pod ním představit?* [online]. pravniprostor.cz, 01. června 2017 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <https://www.prapniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/vztah-mezi-advokatem-a-klientem-z-ceho-vyplyva-a-co-si-pod-nim-predstavit>.
- 98) *Povinnosti advokáta* [online]. muj-pravnik.cz, [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <https://muj-pravnik.cz/povinnosti-advokata/>.
- 99) LÉKO, Kristián. *Soudci a advokáti se znají. Setkáním se vyhnout nelze* [online]. ceskapozice.lidovky.cz, 15. března 2017 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na https://ceskapozice.lidovky.cz/hlas-elity/soudci-a-advokati-se-znaji-setkanim-se-vyhnut-nelze.A170315_103522_pozice-hlas-elity_houd.
- 100) ŠRÁMEK, Dušan. *Odposlech advokáta by se podle zákona měl omezovat jen na „podezřelé“ hovory* [online]. advokatnidenik.cz, 19. června 2019 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <https://advokatnidenik.cz/2019/06/19/odposlech-advokata-by-se-podle-zakona-mel-omezovat-jen-na-podezrele-hovory/>.
- 101) MIKEŠKOVÁ, Aneta. *Seznamování se s listinami zajištěnými v rámci prohlídky advokátní kanceláře mimo veřejné zasedání ve světle nového nálezu Ústavního soudu* [online]. advokatnidenik.cz, 23. ledna 2020 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/seznamovani-se-s-listinami-zajistenymi-v-ramci-prohlidky-advokatni-kancelare-mimo-verejne-zasedani-ve-svetle-noveho-nalezu-ustavniho-soudu-110541.html?fbclid=IwAR1bUjYBTT0z3jrhro4Zre-BBKzr4TetWNcC6Ev6EbK74INutriILh0yGvg>.
- 102) Model Rules of Professional Conduct. American Bar Association [online]. americanbar.org, 2. srpna. 1983 [cit. 15. 3. 2021]. Dostupné na http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct.html.
- 103) ŠIMKA, Karel. *Volný odstřel advokátů a daňových poradců povolen?* [online]. pravniprostor.cz, 11. dubna 2018 [cit. 15.03.2021]. Dostupné na

<<https://www.pravni prostor.cz/nazory/autor-4/volny-odstrel-advokatu-a-danovych-poradcu-povolen>>.

Abstrakt

Tato diplomová práce je zaměřena na povinnosti advokáta, zejména na jeho povinnost mlčenlivosti. Nejedná se pouze o povinnosti vůči jeho klientu, nýbrž i vůči dalším advokátům nebo advokátnímu stavu obecně. Advokátovo postavení ale není jen negativní, proto tato diplomová práce nastiňuje i oprávnění, která z těchto vztahů pro advokáta vyplývají. Povinnostem jednoho subjektu obvykle odpovídají práva druhého. Speciální část je věnována povinnosti mlčenlivosti, která slouží zájmům klienta a představuje základ pro jeho vztah s advokátem, jejich důvěru i spravedlivý proces. I když jde o jednu z nejstarších povinností advokáta, která byla již mnohokrát zpracována, setkáváme se zejména v posledních 10 letech s řadou novelizací a pokusů o její omezení ze strany státu. Ty vyvolávají v praxi řadu otázek a nejasností. Je proto vhodné poskytnout jednotný přehled těchto omezení, sporných případů, a doplnit je názory soudů nebo advokátní veřejnosti.

Systematicky se tato práce člení na 3 velké kapitoly. První kapitola je věnována vztahu advokát – klient a tomu, co je jeho obsahem. Stejně jako každý závazkový vztah je i tento tvořen vzájemnými právy a povinnostmi. Abychom mohli o těchto subjektech dále mluvit, poskytuje práce jejich obecné vymezení. Nejprve se věnuje tomu, jaké jsou povinnosti advokáta. Ty je možné rozdělit do třech oblastí. Tou první jsou základní povinnosti, mezi které řadíme například povinné pojištění nebo vedení dokumentace. Druhou a zároveň nejširší oblastí jsou povinnosti vůči klientovi. Mezi ty nejdůležitější řadíme právě povinnost mlčenlivosti nebo ochranu práv a oprávněných zájmů klienta. S tím souvisí povinnost řídit se pouze klientovými pokyny. Třetí oblastí jsou povinnosti, které má advokát vůči České advokátní komoře a advokátnímu stavu obecně. Tyto povinnosti jsou převážně administrativní nebo etické. Na druhou stranu zmiňuje tato diplomová práce také advokátova práva. Ty mu náleží vůči stejným subjektům. Nejdůležitější jsou práva vůči klientovi, a to na odměnu nebo na odmítnutí a vypovězení právních služeb.

Druhá kapitola je věnována zakotvení těchto povinností a práv v právním řádu České republiky. Najdeme je jak v právu vnitrostátním, komunitárním, tak i mezinárodním. Mezi ty nejdůležitější řadíme zákon o advokacii a etický kodex.

Meritem této práce je ale kapitola třetí, která upravuje povinnost mlčenlivosti. Mlčenlivost můžeme charakterizovat pomocí rozsahu věcného, osobního a časového. Neboli tím, na jaké skutečnosti se vztahuje, jakých osob se týká a jak dlouho trvá. Hlavním přínosem této práce je přehled možných omezení a sporných případů ke kterým v souvislosti s mlčenlivostí dochází. Musíme rozlišovat mezi případem, kdy je mlčenlivost omezena ex lege

a kdy ji omezí sám klient. Snaží se také vysvětlit, jak postupovat v případě, kdy je advokát předvolán jako svědek nebo kdy zjistíme, že jsme odposloucháváni. Vzhledem k tomu, že se jedná o povinnost, která byla upravuje již v roce 1848, poskytuje práce také stručný historický exkurz. Pro zajímavost uvádí i srovnání a znění některých právních úprav napříč světem. V případě, že advokát povinnost mlčenlivosti nebo obecně jakoukoli povinnost stanovenou mu právními předpisy poruší, uvádí, jaké z toho plynou následky. Tedy kdy nastupuje odpovědnost soukromoprávní, veřejnoprávní nebo kárná.

Abstract

This diploma thesis is focused on the duties of a lawyer, especially on his duty of confidentiality. It does not only concern the obligations towards his client, but also towards other lawyers or the Legal Profession in general. However, the lawyer's position is not only negative, therefore this diploma thesis also outlines the rights that result from these relationships for a lawyer. One subject responsibilities generally corresponds to the rights of the other. The special part of the diploma thesis is devoted to the duty of confidentiality, which serves the interests of the client and represents the basis of his relationship with the lawyer, their trust and a fair trial. Although it is one of the oldest duties of a lawyer, which has been described many times, it has undergone a number of amendments and attempts to limit it by the state in the last 10 years. These raise a number of questions and ambiguities in practice. It is therefore appropriate to provide a uniform overview of these restrictions, controversial situations and supplement them by the opinions of the courts or the legal community.

This work is systematically divided into 3 large chapters. The first chapter is devoted to the relationship lawyer - client and what is its content. Like any obligation, it is made up of mutual rights and obligations. In order to be able to talk about these subjects further, the work provides their general definition. First, we focus on the duties of a lawyer. These can be divided into three areas. The first area is the basic obligations, which include, for example, compulsory insurance or record keeping. The second and broadest area is the obligations towards the client. The most important obligations include the duty of confidentiality or the protection and enforcement of the rights and legitimate interests of the client. Related to this is the obligation to follow only the client's instructions. The third area is the obligations that a lawyer has towards the Czech Bar Association and the legal profession in general. These responsibilities are mainly of an administrative or ethical nature. On the other hand, this thesis also mentions the lawyer's rights. These belong to a lawyer against the same entities. The most important are the rights against the client, namely the right to a lawyer's fee or the right to refuse and terminate legal services.

The second chapter is devoted to the regulation of these obligations and rights in the legal order of the Czech Republic. We find them in national, European and international law. The most important regulations are the Advocacy Act and the Code of Ethics.

However, the measure of this work is the third chapter, which regulates the duty of confidentiality. Confidentiality can be characterized by material scope, personal scope and time range. This means what facts it covers, what people it concerns and how long it lasts. The main

benefit of this work is an overview of possible limitations and controversial cases that occur in connection with confidentiality. We must distinguish between the case where confidentiality is limited by law and when it is limited by the client himself. It also tries to explain how to proceed in the event that a lawyer is called as a witness or if we find that we are being intercepted. Since this is an obligation that was regulated long time ago in 1848, the work also provides a brief historical excursion. For interest, the work also presents a comparison of some legal regulations around the world. In the event that the lawyer violates the duty of confidentiality or in general any obligation stipulated by legal regulations, the diploma thesis states the consequences. That is, when private, public or disciplinary liability arises.

Klíčová slova

advokát, klient, práva a povinnosti, povinnost mlčenlivosti, odměna, odpovědnost, komora, kárné řízení, právní úprava

Key words

attorney, client, rights and obligations, confidentiality obligation, fee, liability, Chamber, disciplinary proceeding, legislation